

KARYS

1974

Nr. 10 (1507)

Redaktorius
ZIGMAS RAULINAITIS

Administratorius
LEONAS BILERIS

Redaktoriaus pavaduotojas
JONAS RŪTENIS

Atskirus skyrius redaguoja:

S. KAUNELIENĖ
"TREMTIES TRIMITAS"

BALYS BRAZDŽIONIS
"Lietuviai Kariai Laisvajam
Pasulyje"
BRONIUS BALČIŪNAS
"Karinės žinios"

Leidžia:
L.V.S. RAMOVĖ N.Y. SKYRIUS

TURINYS

Charles Binkins — Lietuvos Gen. Konsulas Anicetas Simutis, pagerbtas New Yorko visuomenės, jo 65 m. amžiaus sukakties metu. Kairėje Janina Simutienė, deš. Regina Budrienė	viršelis
A. Diržys — "Mūsų padėtis tvirčiausia!"	361
P. Būtėnas — Sembos kraštovardis	366
S. Baipšys — Žemaičiai sujudo II	371
O. Urbonas — 1914 - 1974	379
TREMTIES TRIMITAS	382
KARINĖS ŽINIOS	393
KRONIKA	396

ATSTOVAI:

Baltimore — M. ŠIMKUS, Chicago — J. STANKONAS, Cleveland — F. EIDIMTAS, Los Angeles — O. ŽADVYDAS, Australia — V. ŠALKONAS

PLATINTOJAI

JUNGTINĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE

BOSTON, MASS. — S. J. Minkus
CHICAGO, ILL. —
"Gifts International", "Parama"
DETROIT, MICH. — V. Perminas,
Čižauskas
OMAHA, NEBR. — J. Kantanavičius
WOODHAVEN, N.Y. — "Romuva"
WATERBURY, CONN. — "Spauda"

KANADOJE

TORONTO, ONT. — Augustinas Kuolas, P. Misevičius
MONTREAL, QUE. — "Parish Library"

ANGLIJOJE

"DAINORA" — 14 Priory Road, Kew
Surry

V. VOKIETIJOJE — Juozas Venys
6796 Schoenenbert-Kuebelberg 1,
Duererstr. 13 Postfach 242

AUSTRALIJOJE

S. Slavickas — 44 Slevin St., Geelong North, 3215, Vic. Australia
L. Vasiliūnas — 3 Wall Street, Norwood 5067

Prenumerata JAV-bėse ir užsienyje: metams — \$9.00, pusmečiui — \$4.50, atskiro nr. — \$1.00

Pinigus siųsti šiuo adresu: KARYS 341 Highland Blvd., Brooklyn, N. Y. 11207, USA

KARYS, magazine for the veterans, of Lithuanian descent and for Lithuanians in the wide world.

Published monthly except July and August by "KARYS" — 341 Highland Blvd., Brooklyn, N. Y. 11207, USA

Subscription \$9.00 per year. Single copy \$1.00 • SECOND CLASS POSTAGE PAID AT BROOKLYN, N. Y.

Isteigtas Lietuvoje 1919—
Nepriklausomybės kovų—
metais

KARYS

Atgaivintas Jungtinėse
Amerikos Valstybėse 1950
metais

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 10 (1507)

GRUODIS — DECEMBER

1974

“MŪSŲ PADĖTIS TVIRČIAUSIA!”

ANTANAS DIRŽYS

(Žodis tartas Lapkričio 23-sios proga)

Šiandien čia susirinkę, pat pradžioje sugrįžkim į vieną netolimos praeities dieną, kurią išgyveno Lietuvos karys (savanoris-kūrėjas) Stasys Butkus ir kurią jis aprašė savo atsiminimų knygoj “Vyrai Gedimino Kalne”. Toji diena — tai 1919 metų sausio 1-ji. Štai, jo paties žodžiai:

“Privažiavome Gedimino kalną, sustojome ir vežikus paleidome. Patys, karininko vedami, pradėjome lipti į kalną... Kada įlipome į kalną... karininkai Škirpa, Gužas ir savanoris Steponavičius su vėliava užlipo į pilies bokštą... mes septyni savanoriai, likę lauke, išsirikiavome palei pilies duris. Kada vėliava pradėjo kilti į viršų, karininkai bokšte iš revolverių, o mes apačioje iš šautuvų iššovėme po tris salves...
... Nulipę nuo bokšto karininkai su kareiviais pasibučiavo ir karininkas Škirpa pasakė trumpą kalbą: ... Šiandien atlikome istorinį žygį. Po ilgų Lietuvos vergijos metų šiandien pirmą kartą Gedimino kalne pilies bokšte iškeliame lietuvišką vėliavą”.

Toliau Butkus pasakoja: “Paskui visi sušukome — valio! Lai gyvuoja nepriklausoma Lietuva!”
Savanorio Butkaus tos dienos atsiminimas baigminiais žodžiais yra toks: “Nusileidžianti saulutė metė savo spindulius į plevėsuojančią vėliavą. Gražiai žėrėjo jos visos trys spalvos. Pirmą kartą mačiau lietuvišką trispalvę! Vėliavos pakėlimas yra visų maloniausia valanda mano gyvenime”

Toks yra pirmas pamatymas lietuviškosios vėliavos. Ir tokio laipsnio malonumas, kuris vėliau lydėjo savanorį iki jo kapo ir toli nuo tos Lietuvos, kuriai, tikriausia, ir ‘valio’ buvo sušukta pirmą kartą.

Tada man buvo 12-ka metų ir kas anuo metu dėjosi Vilniuje ar Kaune — tai neataidėdavo į mano gyvenamą vietą, Rokiškio geležinkelio stotį. Bet anuo, visokių kariuomenių pražygiavi-

mo, metu, mano vietovėje kasdieninių naujų įvykių pirmieji liudininkai buvo vietos berniukai, kurių tarpe buvau ir aš, anaip tol nepasiduo-dantis kitiems žingeidumu. Man, jau mačiusiam rusų caro kariuomenę, vėliau — vokiečių, dar vėliau — ir bolševikų, pagaliau, 1919 metais gegužės mėnesio pabaigoje, taigi, tik po penkių mėnesių nuo suplevėsavimo Trispalvės ant Gedimino kalno Vilniuje, Rokiškio geležinkelio stoties vieškelyje pasirodė tai, ko dar nebuvau matęs. Iš vasaros dulkių debesio skaidrėjo naujo apdaro — dar nematytos uniformos — bet lietuviškai kalbanti kariuomenė — kariuomenė Lietuvos!

Nuo vieškelių bėgau namo. Kad tik greičiau pasiekus savo kiemą, gryčią, pasakyti motinai, tėvui: — pas mus kareiviai lietuviai, eikit greičiau, žiūrėkit — Lietuvos kariuomenė!

Tada aš pirmą kartą pamačiau Lietuvos karių. Nuo tada kitą kartą nebeteko ano gilios nuostabos jausmo išgyventi kuriuo nors kitu mano gyvenime nauju įvykiu ar ko naujo pažinimu, nors vieno ir kito būta ir iškilmingų, ir gaudžių, vis ne eilinių, būta jų ir daug. Man rodos, nuo savos kariuomenės pamatymo kasdieninė berniokiška programa pasikeitė su nauju, iki tol neturėtu nerimu. Nuo savos kariuomenės pasirodymo lyg atsirado nuovoka apie savąją ir tautą, nors apie Lietuvos valstybę — berniokiška vaizduotė suprasti vis dar nevaliojo.

Bet su mano augimu ir brendimu, tas savasis gyvenimas greit kristalizavosi, pavirsdamas į šūkį, į postulata. Šiandien tas sava tiek įsitvirtino ar įsigaliojo, kad žaviuos tik Lietuvos gamtiniu grožiu ir tik savoje tautoje gimstančiomis geru apraiškomis. Geru ir kas gražu svetimame pasau-

lyje — tuo moku pasigėrėt, įvertint ir pagirt, bet . . . bet niekad nesusižavėt.

Tačiau, kai sakau savo pažintį su Lietuvos kariu, tada aš nė susapnuot negalėjau, kad po 55-rių metų man teks kalbėti apie kariuomenę, kalbėti toli nuo Lietuvos — už plataus žemyno, už marių-vandenynų. Karių vadovybės (New Yorke) pakvietimas manęs į šią tribūną, įrėminimas į kariuomenės š.m. metinę šventę, yra nepaprastas atitikmuo panaujinti tą jausmą, tą gilią nuostabą, kurią esu išgyvenęs ankstyvojo jaunatvėj, pirmame pamatyme Lietuvos — mūsų laikų kario, aną nuostabą ir šiame atsiminime atrodančią visų gražiausia ir brangiausia.

Savoj tautoj, lietuviškosios visuomenės sudėtyje turim tris išsiskiriančius pašaukimus: mokytoją, karį ir dvasininką. Tai pačios pagrindinės profesijos, kurių kiekviena savąja paskirtimi ir kuria bendruomeninį gyvenimą, ir duoda to gyvenimo regimą pavidalą. Pačia pradine ir sveikiausia prasme mokytojija, karininkija ir dvasiškija savo tiksluose nėra priešingų krypčių žygininkai, bet palenkti vienas į kitą, palenkti reikalingam bendradarbiavimui, kuris veda bendruomenę į tvirtą jos sandarą, taikų sugyvenimą, o paskirą žmogų — į gerbūvį ir laimingumą.

Visi trys minimieji pašaukimai turi savo gilius šaknis gilioje žmogaus pasąmonėje, tie pašaukimai yra naudingi, tad ir vertintini kaip būtino reikalingumo pašaukimai, o tų pašaukimų žmonės suprantami kaip tikrieji bendruomeninio gyvenimo statybininkai.

Šiandien minim Lietuvos Kariuomenės dieną, kurią žinom kaip Lapkričio 23-čios šventę, kuri šiais metais yra 56-ji nuo tos dienos savo krikšto metrikų, surašytų 1918 metų lapkričio 23 dieną, ano meto krašto apsaugos valdytojo Augustino Voldemaro įsakymu, jo paties ir pasirašytu.

Jei mokytojija yra tautos švietėja žemiškos gerovės siekimui, o dvasiškija Švento Rašto išmintimi ir malda giliausiai įprasmina žmogui, kaip jau sakoma, šią ašarų pakalnę, ir diegia bei ugdo tikėjimą amžinuoju gyvenimu, tai karininkija ir jos vadovaujama kariuomenė yra pati reikalingoji apsauga, kad mokytojija ir dvasiškija galėtų vykdyti savo pašaukimų uždavinius visu pilnumu. Kariuomenė tautai skina kelius į laisvę, kariuomenė yra tikrasis laisvės ir simbolis.

Tokia buvo tikrovės dar taip netolimoje praeityje buvusi Lietuvos kariuomenė, tokią ją nešiojam savo atmintyje šiandien, tokiai susirenkam atiduoti pagarbą, išreikšti jai ir gilų dėkingumą.

Kas yra minėtina šiandien čia trumpoj metinėj progoy?

— Tikriausiai, reikia minėti tai, ko būta ne 'svarbaus', o svarbiausio; kas yra esmingo; kas lemia sėkmingą uždavinio įvykdymą ir siekiamo tikslo priartinimą. Laisvos Lietuvos 22-ųjų metų šviesoje turėjom ne tik įdomių, bet ir labai gražių apraiškų, ką reikia laikyti tautiniai-valstybinu turtu ir saugoti, kad tas turtas mūsųose neišsieikvotų taip, jog to ir nepamatytume.

Tą prisiminkim, nors ir labai trumpai.

Lietuvos kariuomenė formavosi labai sunkiose sąlygose. Pradžioj tebuvo vyrai ir tų nedaug. Surankioti buvo pripuolamai rasti ginklai, bet ir tų nedaug, ir tie patys buvo kuklūs ir tikrai skurdūs. Nebuvo ir pinigų, kuo tuo laiku reikėjo stiprintis. Bet tuo metu jau pirmieji kariuomenės būriai, jau ir kuopos pasipriešino svetimoms kariuomenių gaujoms, Lietuvos 'karys' jau kariavo.

Guvi buvo ir ano meto Lietuvos Valstybės Taryba. Ir štai, mes turim epizodą, kaip buvo ieškota piniginės pagalbos 1919 metais Londono bankuose. Tada ten buvo nuvykęs Lietuvos atstovas Martynas Yčas ir vedė derybas su bankininku Fortington. Derybos buvo, ypač iš anglų pusės, apdairios, taigi, ir užsitęsiančios. Pagaliau, Mr. Fortington kreipiasi į Yčą ir jo klausia: "Ponas Yčai, per šias derybas mes įsitikinom jus esant atvirą žmogų, todėl, prieš pasirašydamas sutartį, draugiškai noriu jūsų pasiteirauti, kaip jūs vertinate dabartinę jūsų padėtį?"

"Kaip tvirčiausia!" — atsakė Yčas. "Mes savo kariuomenei ir valdininkams jau nesam mokėję algų 3-4 mėnesius . . . tačiau, niekas nemeta įstaigų ir nesitraukia iš kariuomenės". Toliau, Yčas priduria: — "įsivaizduokit, Mr. Fortington, kas atsitiktų, jei į tokią padėtį pakliūtų jūsų, ar Amerikos kariuomenė".

Po tokio paaiškinimo Mr. Fortington pasirašė 200 tūkstančių svarų sterlingų čekį ir kaip paskolą įteikė mūsų atstovui Yčui.

Kas čia krinta mūsų dėmesin? — Tik jau ne tie laimėti 200 tūkstančių, kad ir labai reikalingi anuo metu, kad gal būt net išgąstingai ieškoti šen ir ten. Ne, ne tie pinigai, o tas magiškas Martyno Yčo žodis apie aną klaikią mūsų tautos padėtį, o vis dėlto apibūdintą "kaip tvirčiausia".

Tai nebuvo melas, tai nebuvo net bet kurios rūšies gudravimas, o tikra tiesa — gerbiameji, tai buvo žavinti tiesa, kurią mes šiandien čia galim minėti su pasididžiavimu prieš bet ką, su paguoda sau ir kelt kaip pavyzdin-

giausią pamoką visai lietuvių išeivijai.

Padėtis 'tvirčiausia' tada buvo todėl, kad duotam ženklan vyrai ir jaunuoliai metėsi į spiečius, kad tie vyrų liepsningi polėkiai ėjo dėl jų nebenuslopinamo noro, ir dėl jų beatodairinio ryžto būt kariu — kovot ir, kas bebūtų, laimėt savo kraštui, savai tautai ir, pagaliau, sau laisvę.

Va, tas šviesaus atminimo Stasys Butkus tą 'tvirčiausią' ano meto padėtį taip pat liudija, šiandien neužmirštamam faktui. Jis rašo apie vieną nepriklausomybės kovų karį — kulkosvaidininką: "Kostas Skinulis buvo kėdainietis, iš Surviliškio valsč., šviesus kaimo bernelis. Jo posakis: NIEKAI GYVYBĖ, JEI TĖVYNĖ VĖL BŪTŲ PRIEŠŲ PAVERGTA — buvo populiarus mūsų kariuomenėje. Šis jo posakis buvo išrašytas ant daugelio kareivinių sienų, spausdinamas karių spaudoje ir ant paveiksluotų karių laiškamsvokų". Tas Kosto Skinulio posakis — ne vien lūpų prasmingai pasakytas; Skinulis žuvo kovoję prieš bolševikus ties Daugpiliu kartu su viršila Andriu Gudaičiu (tauragiečiu), dviejų Vyčio Kryžių kavalieriu, kaip Butkus sako, "labai narsiu vyru". Taigi, Skinulis sakė, kuo tikėjo ir tai patvirtino savo gyvybės auka.

Kiek vėliau skambėjo ir mūsų 'Laisvės varpe', Amerikos lietuvių dovanoj (1922 m.) įrašyti, žodžiai: "O skambink per amžius vaikams Lietuvos, tas nevertas laisvės, kas negina jos!" Tie žodžiai buvo įkeldinti į Lietuvos Karo Muziejaus bokštą, jie buvo Laisvės Varpo dūžiuose, o vėliau aidėjo iš daugelio lietuvių krūtinių choruose, mokyklose ir organizacijose.

Štai, ta dvasia — pati patriotizmo esencija, užtikrina mums turėtą 22-ųjų metų laisvę. Čia prisimintinas ir pirmasis Lietuvos Prezidentas, nors labai trumpai, atidarant Lietuvos Steigiamąjį Seimą 1920 metais. Jis kalbėjo: "Mūsų narsioji kariuomenė didžiausiu pasiryžimu, su ginklu rankoje gynė visom pajėgom tėvynę. Begindami ją, daugelis ir galvą padėjo". Ir čia pat Antanas Smetona pabrėžia — "Tad, ypač jų dėka priėjom Steigiamąjį Seimą".

Ir, leiskit man pridėt, kiek daug gero buvo prieita Lietuvos Nepriklausomoj Valstybėj medžiaginės gerovės kryptimi, švietimu, visų rūšių menais tik per labai trumpą laiką! Pagrindinai galima tvirtinti: — ypač kariuomenės dėka. Jos laisvės dovana tautai, turėjom dviejų dešimtmečių gyvenimą, kuriuo gyvai įprasminam save ir šiandien, juo remiamės ir šaukiame: — Laisvės Lietuvai!

Nepriklausomos Lietuvos kariuomenė turėjo prityrusį karį — generolą Silvestrą Žukauską.

Buvęs krašto apsaugos ministerijoje įvairiose pareigose — nuo nominacijos pirmuoju tos ministerijos ministru iki kariuomenės inspektoriaus — svarbiausia, buvusį vyriausiuoju karo vadu kovų metais su trim Lietuvos priešais: bolševikais, bermontininkais ir lenkais. Visuose frontuose Lietuvos kariuomenė Žukausko vadovybėje pasiekė pergalių: bolševikus išvežant iš Lietuvos už Dauguvos, bermontininkus palaužiant ties Radviliškium ir Šiauliais ir lenkų želigovskijadą sutriuškinant ties Giedraičiais ir Širvintais. Už didelius nuopelnus Lietuvai yra tapęs ir Vyčio Kryžiaus ordino kavalierium. Neužmirština ir tai, kad 1927 metais jis yra gavęs ir Amerikos lietuvių Vyčių nepaprastą dovaną — aukso kardą. (Anuo metu perduotą Karo Muziejui).

Isidėmėtina šiandien, kad S. Žukauskas tiek karinį paruošimą, tiek visą karininko karjerą iki generolo laipsnio buvo gavęs carų Rusijoje. Ten žibėjęs gražia sėkme iki I Pasaulinio karo pabaigos, 1918 metų viduryje, Voroneže, jis aplankė M. Yčą ir pasisakė esąs generolas lietuvis. 1918 m. gruodžio 19 d. jis jau Vilniuje kuriamai Lietuvos kariuomenei buvo siūlomas krašto apsaugos ministru. Tai gerasis pavyzdys, kaip svetur eitasis karo mokslas gali tarnauti savam kraštui, savai tautai, jei tik neprarandama sava tautinė savigarda, jei nesudarkoma prigimtimi gauta dovana — sava tautybė.

Ir kai tik ką čia minėjau mūsų generolo Silvestro aukso kardą, noriu priminti ir kitą dalyką. Vis garsiau suskamba mintis, kviečianti "ne kardu kurti savo ateitį, bet plačiašake kūryba ir mokslu įrašyti savo vardą naujųjų laikų istorijoje".

Jeį yra statoma gairė mūsų ateitin, tautinėn ateitin, tai, be abejo, gairei negalima būti priešingu. Tačiau, sunku sutikti su tokia formule. Niekas neginčijo, neginčija ir neginčys, jog reikia šarvuotis mokslu, niekas neneigia ir plačiašakės kūrybos reikalingumo. Bet joku būdu negalima sutikti su pavertimu kardo į nulį. Nėra sveika pažiūra, kurioj kardas išskirtas iš kultūros sąvokos. Ypač mūsų laikuos. Jei sakoma, kad mūsų kunigaikščiai praeityje turėję labai stiprų kardą, bet visai nekreipę dėmesio į savo kalbą, savo raštą, ir kad tai esanti mūsų kunigaikščių klaida, tai neišmintinga pulti į kitą kraštutinumą: kurti susiaurintą kultūros supratimą, į tokią susitraukusią kultūrą sutelkt visą dėmesį, nebe paliekant jokio vaidmens net ir kardui.

Kol žmogus yra žmogumi, kariuomenė, kardas yra nekrintančios kainos vartybės.

Gal gyvenimiškiau atrodytų, jei sakyčiau, kad

paskutiniai vartai į laisvę, kiek esam prisotinti patyrimu, neabejotinai bus atidaryti ne gyvo žodžio prašymu, ne rašytu memorandumu, ne eilėraščių, ne daina ar tautiniu šokiu, o *kardu*.

Tačiau, nerekomenduoju ir taip galvoti. Sakyčiau: tegul eilėraštis meta kibirkštį, daina palenkia į bendrą ritmą ir šokiai duoda reikalingą miklumą, tvert kardą už laisvę — savo krašto laisvę, absoliučią idėją, kuri žmoniškai kultūrai yra pagrindu.

Sodžiaus lietuvis-artojėlis jau žinojo, kad “smilga meškos nenudursi”. Tad neišskirkim kariuomenės institucijos, karinės minties, pradėdami nuo nuvertinimo kardo vaidmens.

Atminkim, kad kardo esama ir mūsų Vytjeje — valstybiniame ženkle. Pagaliau, užbaigiantį žodį turi ir mūsų tautinis priežodis, sakantis: “Ir Šv. Jurgis ne su šieno vežimu atvažiuoja”.

Ne šiandien ir ne šioj vietoj dera išsitempt šin klausiman ir gvildinti jį plačiau.

Grįžtu prie mūsų nepriklausomybės laikų kariuomenės, prie jos trumpos, bet dramatiškos istorijos. Po nepriklausomybės kovų Lietuvos kariuomenė gražiai tarpo valstybiniame gyvenime, sudarydama gražią užuovėją ir visos mūsų tautos garbingam gyvenimui. Ano meto darbai visuose pulkuose buvo labai naudingi tiek dvasiniu, tiek fiziniu požiūriu naujokynams, tūkstančiams kaimo žaliūnų bernelių, jiems atliekant karinę prievolę. Karių darbai savuose daliniuose, vaizdžiai atsispindėdavo ir jų paraduose. Jie atmintini Kaune, Petro Vileišio aikštėj, kur žygiuodavo Karo Mokykla, pėstininkų pulkai, kavalerija, artilerija — grojant orkestrams maršus — ir tankečių voros, visi pro valstybinę tribūną ir minias žmonių, o ore iš debesėlių pasirodydavo ir savos, t.y., savų inžinierių konstruktorių gamybos karo lėktuvai gražioj eskadrilių rikiuotėj, per aikštę praskisdami ‘žemu skutimu’. Tai didingi praeities vaizdai.

Teneišnyksta tie vaizdai iš mūsų atminimo ir čia, ir dabar, kai to, tuo tarpu, nebėra tikrovėje, kai Lietuva dabar kietame varge, kai ji Rusijos bolševikinėj ir dargi žiauriausių intencijų priespaudoj.

Mūsų bažnytiniame gyvenime turime tris didžiąsias šventes — Kalėdas, Velykas ir Sekmines. Turim ir tautines-valstybines tris didžiąsias šventes: VASARIO 16-tą, LAPKRIČIO 23-čią ir RUGSĖJO 8-tą. Ir šios trys tautiniai-valstybinės šventės yra visai lygiagretės bažnytinėms šventėms, prasme net tapatingos, kiekviena savo institucijos būdingume.

VASARIO 16-toji visai lygiagreti KALĖ-

DOMS — didžiam gimimui. Tik Vasario 16-toji yra Lietuvos modernios Valstybės gimimo (metrikacijos) diena.

RUGSĖJO 8-toji visai bendrauja su Sekminėm — šv. Dvasios prisiuntimu. Tik Rugsėjo 8-toji ne šventąja dvasia, o Lietuvos istorinės ir valstybinės galybės, didybės ir garbės stiprinančia ir ateinančia dvasia guodžia mus.

Pagaliam, LAPKRIČIO 23-čioji — tai tikras atitikmuo Velykom — didžiam prisikėlimui, o mūsų tautai — kilimui laisvėn. Lapkričio 23-čiąją Lietuvos kariuomenė pradėjo vykdyt savo paskirtį, skint kelią laisvėn, tą laisvę laimėjo ir patapo prasmingu laisvės simboliu. Tam simboliui priklauso pelnyta denykstanti pagarba. Ir reikšdami ją, stiprinamės viltyje, kad vėl susibuos laisvės žygiai, ir po pergalės kovų Lietuva vėl kelsis laisvėn.

Minėjau mokytoją, karį ir dvasininką. Minėti visi trys pašaukimai turi kiekvienas savo pirmavaizdį — ryškią asmenybę. Mokytojija turi Joną Jablonskį — lietuvių literatūrinės ir bendrinės kalbos tėvą, palikusį įsakytinį pamokymą: mokyti visus: “ne didelė garbė svetimų kalbų mokėti, bet didelė gėda savosios nemokėti”.

Dvasiškią turi arkivyskupą Pranciškų Karevičių, anuo metu vokiečių okupacinės valdžios spaus tą eiti prieš lietuvių tautos interesą, bet metusį engėjams stiprų išpėjimą: “Jūs galite mane išstremti, galite ir sušaudyti, bet negalite manęs priversti elgtis prieš sąžinę”. Arkivyskupas Pranciškus Karevičius yra giminingas kariuomenei dar ir tuo, kad priėmė Lietuvos karių pirmąją priesaiką Kaune ir laimino karius,ėjusius į kovą.

Pagaliam, kariai — šios šventės kaltininkai, turi savo šaunųjį karo vadą SILVESTRĄ ŽUKAUSKĄ, palikusį gražų ištikimybės pažadą, kai garbingame savo amžiuje ėjo jau dimisijon. Jo žodžiai buvo šie: “Kol gyvas būsiu, mano siela ir širdis bus su kariuomene”.

Visi čia minimi pirmavaizdžiai — įžymiosios asmenybės, jau palaidotos Lietuvoj, bet jos nemirė mūsų atsiminimuose, kada turim sunkių problemų ir didelių tautinių rūpesčių.

Tada vėl kreipiam dėmesį į tuos pagrindinius visuomeninius pašaukimus — mokytoją, karį ir dvasininką, kurių pirmasis saugo *kalbą*, antrasis — ištikimybę *laisvei* ir trečiasis — *sąžinę*.

Nuo jų darbo darnumo ir tarpusavio sutartinumo priklauso ir visų kitų suaugusiųjų ir priaugančiųjų viltis ir įtikėjimas į Lietuvos nepri-

P A D Ė K A

Čikagos ramovėnų ir birutininkių šių metų surengtoji KARIUI paremti kavutė-pobūvis jau praeityje. Reikia laikyti renginį visais atžvilgiais pasisekusių; graži rudens sekmadienio popietė, skaitlingas dalyvių skaičius, linksma ir pakili nuotaika, nuoširdus ir duosnus aukojimas sudarė galimybę pasiūsti KARIUI 802.86 dol. piniginę paramą. Prie šios sėkmės prisidėjo ir daugelio, daugelio talka, pastangos, darbas ir triūsas.

Garbingieji mūsų Tėvai Jėzuitai užleido šiam parengimui jaukią ir erdvią apatinę salę, o Jaunimo Centro direktorius kun. Algimantas Kezys, S.J., mūsų šį renginį globojo. Nuoširdūs dailininkai Vl. Vaitiekūnas ir Ant. Petrikonis paaukojo gražius ir vertingus savo kūrinius. Čikagos ramovėnai, vadovaujami And. Juškevičiaus ir birutininkės, vadovaujamos M. Babickienės — surengė, rūpinosi ir visomis išgalėmis talkino šios kavutės darbuose ir pasisekimuose.

Sesių šaulių moterų dainos grupė, kurios muzikos vadovė yra Ad. Gabalienė ir seniūnė Ad. Latonienė, išpildė meninę programą, padainavo kelias lietuviškas daineles ir tuo susirinkusius palinksmo ir nuotaikingai nuteikė.

Dar gerokai anksčiau, šią KARIUI paramą organizuojant, kreipiausi beveik į visus jo skaitytojus čia Čikagoje ir jos apylinkėse, prašydamas paremti žurnalą. 146 skaitytojai atsiliepė ir man prisuntė prašomą auką, o iš jų net 58 daugiau ar mažiau šią auką padidino pagal savo išgalę. Labai atsiprašau, kad taupydamas vietą šių visų geradarių pavardžių nevardinu, bet noriu pasakyti, kad šis jų nuoširdumas ir duosnumas ir nulėmė organizuotos ir gautos paramos dydį. Daug prie to prisidėjo, žinoma, ir kavutės svečių gausus dalyvavimas, jų tikrai duosnios aukos ir nuoširdus rėmimas kitų paramos telkinių.

Kavutės metu surengtą loteriją pravedė K. Juškaitis, o kartu su Edm. Jankausku ir dviem sesėms šaulėms (atsiprašau, kad jų pavardžių nespėjau pasižymėti) sėkmingai paplatino bilietukus. Ponai Žvyniai kavutės dalyviams padovanojo didelį, gražų ir skanų tortą. Pr. Rumša — Grocery & Meat Market savininkas pas jį pirktiems maisto produktams padarė nuolaidą. J. Narukynas pasirūpino menine programa ir jos atlikėjoms ap-

dovanoti gėlėmis. K. Leknickas sutvarkė visą techniškąjį kavutės paruošimą, o taip pat daug ir labai daug padėjo savo rūpesčiu ir kavutės visuose darbuose. V. Diminskis ir p. L. Stasiūnienė tvarkė ir rūpinosi pobūvio gaiva. Cip. Genutis pacare daug gražių ir įdomių nuotraukų. Mūsų laikraščiai "Draugas" ir "Naujienos", o taip pat radio valandėlės "Margutis", "Sophie Barcus Šeimos Radio" ir "Lietuvių Forumas" — garsino ruošiamą kavutę.

Taigi, kaip matome, labai daugelio triūsu, darbu ir pastangomis šis KARIO paramos renginys buvo sėkmingas ir mūsų žurnalui KARYS tuo buvo suteikta ši nemaža finansinė parama. Už tai, aš, kaip KARIO atstovas Čikagoje ir jos apylinkėse, visiems čia išvardintiems, o taip pat ir visiems, kuriuos gal per klaidą čia būsiu praleidęs, KARIO vardu tariu didelį, didelį A Č I Ū !

Šia pačia proga, visų Čikagos ir jos apylinkių KARIO skaitytojų vardu, reiškiu didelę padėką redaktoriui Zigmui RAULINAIČIUI, administratoriui Leonui BILERIUI, o kartu ir visam KARIO štabui, už mūsų KARIO redagavimą, administravimą ir įdedamą darbą bei triūšą žurnalą leidžiant.

S.J. Satnkūnas

Kario atstovas Čikagoje

Jungiamo savo nuoširdžią padėką Čikagos p.p. Birutietėms ir kolegoms Ramovėnams už mūsų KARIO stiprią paramą.

Ta proga reiškiamo gilią padėką už darbą KARIO žurnalo naudai mūsų mielam Atstovui Čikagoje Jurgiui Stankūniui.

KARIO Štabas

KARIO Štabo Darbo
20 Metų Sukakties

M I N Ė J I M A S

[vyks 1975 m. sausio 26 d. (sekmadienį)]

KULTŪROS ŽIDINYJE

Brooklyne.

Programoje bus meninė dalis ir vaizės.

klausomybę. Ta viltis ir tas įtikėjimas šiame klaičiame laike, bei gyvenant svetur, tesulaiko kiekvieną lietuvių nuo pasitraukimo, nuo dezertavimo iš lietuviškojo gyvenimo, nuo tikrai savo gyvenimo. Kad mūsų dabarties ir ateities politi-

kas, Lietuvos laisvės reikalui esant, galėtų pasakyti turtingam ar galingam prašalaičiui Londone, Washingtone, Paryžiuje ar Romoje, kaip kad savo laiku yra pasakęs Martynas Yčas, — 'mūsų padėtis tvirčiausia!'

SEMBOS KRAŠTOVARDIS

PETRAS BŪTĖNAS

(Pabaiga)

Gal bent nuo šiol su šiais žodžiais atsiminsime, kad Mažoji Lietuva istorijoje *tiesiogiai ir be-tarpiškai* ryšėjusi ryši su visa Lietuva (Čia nėra nei Lenkijos bei Mozūrijos, nei Germanijos bei Vokietijos vardų) bei su lietuvių tauta visa (!), o vakarinių slavų lenkų bei mozūrų ir rytinių germanų vokiečių pradinės žemės niekur niekaip net nė nuo tolo nėra priartėjusios prie visos Mažosios Lietuvos. Autochtonų - aborigenų aisčių - baltų etnika savo keliu, o vėlesnės slavų ir germanų okupacijos ir kolonizacijos vėl savo keliu atskiruoju. Kaikurie mūsų nebažnytiniai ir bažnytiniai istorikai šito skirtumo nepaiso, ir todėl jiems išeina visos Mažosios Lietuvos kreivas veidrodys, gaila, ligi šiol kažkodėl nė vieno skaitytojo tarsi nepastebimas ir periodikoje nepakritikuojamas, net neužsimenamas. Prūsijoje Skalvos, Nadruvos ir Sūduvos partės - dalys - sritys kur kas dar nėra Mažoji Lietuva *visa*, nors ir tik šitaip, taigi svetimaip net atkakliai tvirtina rašo kaikurie mūsų istorikai ir šiaipjau istorininkai. Už šitų trijų sričių ribų jie lyg tebebijo, ar stačiai nėra linkę imti ir pasidairyti istoriškai - etnografiškai, net nėra pagauti šišo, ar noro tokio svarbaus darbo ir kolektyviai organizuoti, visdėlto iš jų kiti kaip specialistai profesionalai autoritetai yra kviestiniai atitinkamų įstaigų tartum tik tam kartui ten pasinuomoniauti, o bylą staleliuose vėl po raktu palikti. Iš dangaus maną dykai nenukris jiems. Ir toks jų nepasidairyimas tebėra fatalus vakariečių baltų žemės etnikos nepažinimas net ir dabar, kada net ir politiškai verkiamai reikia. Jie net neskiria M. Lietuvoje lietuvių ankstyvo apsigyvenimo nuo šių kaikurių ten apgyvendinimo. O tai kvepia jau tikrai mortenzeniška. Tautose, taigi ir baltų giminės tautose yra tik jų *apsigyvenimas* ten ir ten.

Todėl čia užatlantyje kaikurie istorikai iš tradicinio svetimųjų istorikų pasileisto išsibėgėjimo ir nebesusitūrėjimo nepripažįsta Sembos ir lietuvių tautos žeme, betgi, gaila ir juo labiau nuostabu, istoriškai - etnografiškai dar ir dabar nepasistengia įrodyti, kieno ta būtų keturkampinė žemė pajūrinųjų pamarinių baltų teritorijoje, net, gražiausia, užmiršdami, kad iš vakarės Baltijos jūros putojančių ir šniokščiančių bangų (Už Baltijos jūros

nuo seno gyvenę tebegyvena šiauriniai germanai, taigi skandinavai, istorijoje vadinti ir normanais, vikingais, varingais.) vakariečiai ir rytiečiai baltai tikrai negalėjo atsirasti ir atkelti į savąjį Pabaltijį. Betgi ir 1358 metų Algirdo bei Kęstučio Lietuvos valstybės sienų projektas visą Sembos sritį su visu jos Užmariu (Ši Užmarį net ir LE-oje mūsų istorikai, etnologai bei geografsai nutyli, svarstydami Mažosios Lietuvos istorinius - etnografinius reikalus ir dalykus.) Lietuvai, taigi lietuvių tautai priskyre. O tai yra XIV amžiaus vidurio valstybinis ir net ryškiai žinomas mūsų ir etninis dokumentas šalia tiek pat svarbios daug ankstesnės 1219 metų Lietuvos valstybės 21 kunigaikščio su ukrainietine Valuinės kniažestva - kunigaikštija karinės sutarties, kuri, istoriškai - etnografiškai - geografiškai gerai išnagrinėta, kartu yra ir mūsų etninis net nešykščiai bylus dokumentas. — ir t.t.

Iš visų keliolikos (12) dusburginės Prūsijos parčių - dalių - sričių tik viena Semba turi dar galutinai neišaiškintą, tiksliau sakant, neiškliausią šitokį pavadinimą, o visų kitų sričių pavadinimai yra arba vienu aiškūs, arba kitų apyaiškiai, o šiaipjau jie visi laikytini baltiški; net ten ir visų prisimėčiusių sričių bei sritelių, kurių amžiais irgi baltiškų nemaža užderėta. Galutinis baltiškas žodis yra tartas ir apie vis dar abejotą bei tarsi užmirštą Kulmo srities senąjį baltiškąjį *Kálmás* 3 pavadinimą, ir žr. Karys 6 ir 7 nr. 1974 m. Tai vis mūsų istorijos bai etnikos átramos, nors straipsnininkų dar nė nepasišautos pradėti naudingai, reikiamai ir įtikinančiai tyrinėti. Ir Sembos pavadinimas turėtų būti baltiškas, nes, pagaliau, ši sritis aplink iš visų pusių apstota vien baltiškųjų pavadinimų sričių, kopų juostų ir net pvz. mūsiskųjų vandenvardžių, būtinai niekaip neužmirštant ir visokių *marių*; ją ir Dusburgas prieš 1326 metų datą bei 1231 metų "Liber censuum Daniae" dokumentas (SRP.I.737) traktuoja irgi kaip baltų žemės sritį, net įsprausdamas tarp kitų baltiškųjų bei baltiškavardžių sričių. Šiam reikalui galėtų praversti ir "Gintaro šneka" straipsnis.

Apskritai, vakariečių baltų ilgės plačios juostos vietovardynas (hidronimija ir toponimija) yra perdėm baltiškas ir senas; čia toks pat ir krašto-

vardynas, į kurį įeina sričių, sričiųkių bei sritelių pavadinimai. Net baltiškųjų sudėtinių vietovardžių antrieji sandai vok. *burg-, stein-* patarnauja Prūsijos terroje bent apytikriai surasti juostas, kur būta Vokiečių ordino didesnės, ar mažesnės įtakos; tai lengvina surasti ir visos Mažosios Lietuvos ribines gaires. O M. Lietuvoje vokietinės ordininės įtakos būta juo silpnesnės dėl, vadinsiu, “prūsų + lietuvių” juo didesnio atsparumo po to, kada Vokiečių ordinas (svetimųjų talkininkaujamas iš misionoriškosios, bet politinės Europos) stipriausiai pasiglemžė paaismarinę juostą į vakarus nuo 290 km ilgio Alnos upės ligi Priegliaus pačio žemupio, dar nepriveikdamas kliudyti Sembos srities. Vienu atžvilgiu tas vietovardynas (sykiu ir kraštovardynas) yra itin išsiskiriantis ir būdingas: jis amžiais veikdintas įvairių baltiškųjų (pvz. lietuvių kalbos) ir nebaltiškųjų (vakarinių slavų ir ypač rytinių germanų) įtakų, turi šiokių ir posluogsnių, betgi savo žodiniiais pagrindais tvirtai pasilikdamas vien baltiškojo lietuviams nesvetimo kolorito. Šitaip čia šio krašto ir yra pasislėpdama išlikusi didelė sena baltiškoji istorija, kurią ir reiktų tolydžio išsifruoti tik vienu galimu istoriniu - etnografiniu metodu, nes ligi šiol kokie kitokie metodai pasiskardino gana neveiksmingi rašančiųjų plunksnomis. Betgi šiam neeiliniam ir tautiškai bei valstybiškai svarbiam uždaviniui atlikti dar tebėra impotentiškai supasavusios čia užatlantyje visokios emigrantų lietuvių iškilmingiausiai ir užsimojančiausiai susikurtos įvairiarūšės įstaigos ir šiam reikalui kartais jų pasikviečiamos kokios specialistų profesionalų autoritetų komisijos; tokio darbo nėra atlikusi nė LE-ija. O okupuotosios Lietuvos valstybės respublikos mūsų mokslo žmonės per akis yra Maskvos žabojami slavofilų, net ir germanofilų naudai, nors objektai apsvarstomi ir dalykai sprendžiami vien aisčių - baltų teritorijoje, žinoma, tik ir vėl okupuotoje. Ligi šiol nė per apščiai metų dar nežymu jokių prošvaisčių į gera.

Apie Sembos sritį ir jos pavadinimą žr. K. Būgos Rinktinius raštus ir A. Salio Sembos aprašą LE. XXVII. 231 - 235 p. Apie šios srities pavadinimą, tiesa, yra rašę ir net užsispyrusiai teberašo kaikurie kiti mūsiškiai, bet, deja, vis ir vis be bent kiek lemtesnių bei įtikinamesnių kalbinių įrodymų, o etnografija falsifikuotiniaus pavadinimais - vardais atkakliai kratosi, — taigi jų normaliais nepripažįsta. Vadinasi, dar reikia jieškoti ir atsidedus tyrinėti, nes gi tai mūsų krašto autochtoninis *Sembos* kraštovardis, kuris, kaip kas iš autoritetų plejados, klaidingai ir dausiodamas plasnodamas po tolimiausius pasaulius, nuaiškina, negali būti į baltų teritoriją, net ir į jos pajūrį

pamarį kada nors ėmęs ir buvęs atkeliavęs pvz. net iš kokios Afrikos, ar ir kokio kito toliausio “pasviečio”, kuriuose aisčių - baltų niekadoms nebuvo gyventa. Šiandie jau visiems aišku (Tai ir K. Būga yra seniai patvirtinęs platesniu savo įtikinančiu aiškinimu.), kad pvz. aisčių - baltų žemės kaikuriuos reikalus bei dalykus, žinoma, čia ir tos žemės tikrinius žodžius - vardus reikia tyrinėti ir aiškinti pirmučiausia tik pačios baltų žemės kalba, resursais, kur galima ir sumetama, tai būtinai ir datomis - chronologija, o ne į tyrinėjamąją talką bergždžiai šauktis pvz. kokios tolimosios Australijos “juodųjų gulbių ir baltųjų velnių”.

Į viešumą nekeldamas kokių analoginių šiai sričiai vadinti galimų dokumentinių pavadinimų iš baltų teritorijos padangės, susirūpinusiems Sembos srities pavadinimu tuo tarpu čia įrašau prieš keletą metų mano pastebėtą dar vieną visiškai tą patį pavadinimą, tiesa, randamą ne Prūsijos terroje Mažosios Lietuvos Sembos srities geografiniame plote, bet kaip tik gana toli į žiemryčius nuo pajūrinės pamarinės Sembos srities. Vis lūkuriauvau stebėdamas, ar autoritetai nagrinėtusi žemėlapius, ar ne. O periodikoje jų buvo rašyta, kad ketinę išspausdinti net baltus ir lietuvius liečiančių žemėlapių žemėlapyną, žinoma, turbūt, su lemtais ir plačiais kritiškaisiais komentarais, be kurių toks žemėlapytas nebūtų tik nebylus cackynas. Gi jei nagrinėja, kaip jie patys sako — studijuoją, tai ten turėjo jau seniai ir šitai, ir dar daug ką įdomaus bei svarbaus aptikti ir visuomenei nesididžiuoti bei nesidrovėti pranešti įmanomais aprašais, bent aprašeliais. O daug kas, žinau, turi net žymių žemėlapių rinkinių, kad kitas jų savininkas net ir paprašomas nusirango tau paskolinti, arba bent parodyti jo ar jų pauostyti. Ant tyrinėjamojo kelio užvesdamas, betgi čia neaiškin-damas, pateikiu tokį galvosūkį, bent tuo tarpu palikdamas jį kitiems, vis mėgstantiems kaip nors aiškinti. O tokių visokių, rimtų ir daugiausia nerimtų, aiškinimų yra įdomu ar man, ar ir kitiems vis pasiskaitinėti.

S E M B I A stambiomis raidėmis išspausdinta yra švedų turinėtojo Olavo Magnaus 1539 metų ikonografiniame žemėlapyje, — Arnolds Spekke, Baltijos jūra senąjās kartes. Stokholmas. MCMLIX. 29. 34 p., kur šis veiklus latvių autorius dar šį tą aiškina iš to žemėlapio ir iš Pabaltijo, bet *Sembos* (*Sembia*) žodžio kažkodėl neužsimindamas, nors šis žodis žemėlapyje gana krinta į akis, ypač kad jis tarsi kur kas ne vietoje įterptas. Beje, ten žemėlapyje M. Lietuvoje tikrosios Sembos srities vietoje Sembos kraštovardžio nėra išspausdinto. Šis kraštovardis šiame žemėlapyje įra-

šytas piečiau Dala, taigi Duolės salos (Ji Dauguvos žemupio vagoje, pietryčiaus Rygos sostinės.) ir pietvakariau Sell+borg (pilis ir miestelis Dauguvos jau vidurupio pabaigos kairiame - pietiniame - sėliniame krante, Jokūbpilio aps.; dar žr. Bg. III. 268 p.), t. y. Sėl+pil-is 1, o latviškai dvejai — Sēr+pil-s ir Sėl+pil-s, kur ten yra ir dar keli panašūs vietovardžiai (toponimai, ne hidronimai); dėl *l* ir *r* priebalsių vietovardžiuose pasivadavimo žr. "Alimas", — Karys. 5 nr. 1973 m. 161 - 162 p. Taigi, tai būtų Latvijos Sėl-oj-e Sėla 1), nors šis žemėlapis kartografiškai nėra tobulas; vietovardinių atrakcijų ten ir daugiau yra.

Tas viskas žemėlapyje yra šiauriau įrašo SAMOGETIA olim regnum "Žemaičiai, Žemaičių žemė, arba su lotyniškąja priesaga *-i* > *-ij* Žem-ait-ij-a, seniau valstybė". Sam-og-et-i-a lotynų kalbos polinkio su raide *g* vietoj reikiamojo *j* priebalsio išspausdintoji žodinė lytis morfologiškai Sam-ogeth-i-a, o junginys "oget" tolygus "ojet"

lyčiai, taigi ir "ait": tai yra tik tikriausioji Zam-ait-ij-a iš šaknies Zam-, t. y. Zem-, iš kur ir yra Žem-ait-ij-a. Apie šį kraštovardį su įvairiais šaltiniais pavyzdžiais buvau čia užatlantėje prieš apšiai metų parašęs straipsniuką vienam patriotiniam laikraščiui studentų Samogitia korporacijos sukurtuvine proga. Bet laikraštis malonėjo atsakyti jį spausdinti, o aš buvau lyg ir pamiršęs, kad kaikurie panašūs emigrantų laikraščiai ir magazinais - žurnalais nekviestųjų rašančiųjų vengte vengia kaip "nesaviškių". Taip visokios Samogithios ir tebestovi samogitiomis ir pan.

O tuo tarpu Raymond Schmittlein, Etudes sur la nationalité des Aestii. I. 1948 m. 207 p. net žemėlapiuką paruošęs išspausdino su perdrąsiu užrašu "Le pays des Suomi: Samland, Samogitia, Semigalle" (išvertus — Suomiai: Semba, Žemaičiai, Žiemgala. — P. P.B.). Bet šio pačio autoriaus Aestii knygoje "Le substrat fennois" (finų - suomių - somų substratas - posluogsnis. — P. B.) 191-211=20 puslapių ilgio aiškinimas dar ir lig

Olavo Magnaus 1539 metų žemėlapis iškarpa, kur matoma SEMBIA (aukščiau SAMOGETHIA pavadinimo) Latvijos sėloje ir M. Lietuvoje Sembos sritis (tik ši žemėlapyje be išspausdinto pavadinimo).

šioldien spaudoje tebėra kritiškai neiškomentuotas ar į šią, ar į tą pusę. Tiesa, paskui 1966 metais LE. XXXV tame (abėcėliškai paskutiniame) yra 194 - 204 p. platus "Žemaičiai" artikelis, paruoštas dviejų žemaičių profesorių, betgi dėl visko dar būtina žr. plg. "Aukštaičiai" artikelį 1953 metų LE. I. 428 p. Lietuvių kalbos žemaičių tarmė bei jos kada nors buvęs, ar ir tebesąs koks plotas, istorinė Žemaičių seniūnija (kaip rašo ir Lietuvos istorijos vadovėliai), Samogethia - Olim regnum, — mirguliuoja spaudiniuose, kad net ir dabar autoritetų laikraščiniuose straipsniuose vietomis keistai, — žinoma, kai nepaisoma istorinio - etnografinio metodo. Vėliausias vadovaujamas leidinys yra Zigmo Zinkevičiaus Lietuvių dialektologija su 75 žemėlapiais. Vilnius. 1966 m., rekomenduotinas vartoti ir naudotis ir Lietuvos bei lietuvių tautos praeities tyrinėtojams, publicistams, žurnalistams. Tik gaila, kad šis labai rimtas veikalas teapima tik "Lietuvos TSR" etninį plotą, nes, mat, ir už to ploto eita ir einama lietuvių kalbos žemės į įvairias puses tolyn. Bet dėl to ne šios knygos autorius kaltas, o kišutė Maskva kaip imperialistinė okupantė ir daug kartų didesnė bei žiauresnė rusifikatorė už savo numylėtinius kniazius - carus - imperatorius.

Po šių visų rašymų, net ir šiandien čia užatlantėje teberašinėjimų, apie Žemaičius kam nors dabar dar reiktų, geografiškai - istoriškai - etnografiškai ištyrinėjus, aprašyti ir Mažojoje Lietuvoje lietuvių žemaičių bei augštaičių tarmių palikimą vietovardžiuose, kaip ir apskritai Mažosios Lietuvos (Klaipėdos sritį — tris apskritėles šiauriau Nemuno pačio žemupio bei Kuršmarių laikau buvusiu dusburginės Prūsijos terros nariu, tik administraciniu nariu, betgi stovinčią ne M. Lietuvoje, o tesančią Lietuvos Žemaitijos visai natūralų žiemvakarių panemuninį - pakuršmarinį trikampį — Vokiečių ordino buvusį karinį tramplyną giliau į Lietuvos Žemaitiją vokietininkams brautis, pačiai sričiai teapimant į Nemuną bei Kuršmares tekančiųjų žemaitinių upių žemupius.) kaikiurių vietovardžių pasikartojimą į šiaurę Lietuvos Žemaitijos ir į rytus Lietuvos Sūduvoje Nemuno 150 km ilgio (tarp Kauno ir Gardino) vidurupio bei nemuninio 115 km ilgio Svisločiaus link, o S-visločius 1 (S yra nepersenas slavinis priaugas prieš normalią *vysl-* šaknį.) prasideda šiauriau Baltvyžio girios ir teka į šiaurę per gerų ūkininkų lietuvių žemę, į žiemryčius nuo Gedimino statytosios gyvenvietės ir pilies, dabar apskrities miesto Balstogės prie liet. Baltà upės.

Per vakariečių ir rytiečių baltų mišrai bendrai gyvenamąją žemę ėjo Lenkijos ekspansija ypač

V. Bugo pačio žemupio dešinio - šiaurinio 479 km ilgio įtako Naros upe bei jos baseinu į žiemryčius Nemuno vidurupio ir ten Gardino kryptimi, žinoma, Gardino kur kas nesiekiant. O Vokiečių ordino ekspansija tuo pat laikotarpiu vyko irgi į žiemryčius Nemuno žemupio pradžios ties Kaunu ir jo vidurupio link, žinoma, pačio Kauno dar kur kas nesiekiant. Čia baltų žemę abeji okupantai, tarpusavyje lenktyniaudami, skaldė koridoriais - trikampiiais. Tuo tarpu prieš tai, tada ir vėliau lietuvių tautos plotas be jokių koridorių - trikampių ir be jokio tarpo - pertrūkio tolydžio ėjo į vakarus Baltijos jūros ir įvairių marių link, o tos marios čia yra anksčiau išminėtos. Tai nauja, svarbi ir dar negvildenta tema, galinti išryškinti visos Mažosios Lietuvos ir net Prūsos tautinį pobūdį lietuvių kalbos, taigi ir lietuvių vietovardžių reikalams. Gi Vokiečių ordino ekspansijos bare Sembos sritis stovi nuošalyje pačiuose ekspansijos krypties žiemryčiuose, o istoriškai - etnografiškai Semba organiškai priklauso lietuvių tautos ploto pajūriui pamariui ties Nemunu bei Nemunynu su Kuršmarėmis ir Liepa - Priegliumi su Aismarių šiaurine dalimi. Vakariečiuose ir rytiečiuose baltuose kūrų marių juostoje rytiečių baltų lietuvių tautos vakaris plėtimasis apima Ventos, Alantos - Alandos, Bartos - Upysos, Šventosios, Nemuno, Unguros, Prūsų - Dainuvos ežeryno, Liepos - Priegliaus, Alnos baseinus, neišskiriant nė prieglinės Alnos, aismarinės Paserijos - Sarijos, vyslinės Dravantos ir buginės Vikros - Nydos - Žalduvos versmių Sasnos bei Galindos sričių tarpe. 1410. VII.15 metų Žalgirio - Tannenbergo mūšio vietovė Sasnos srityje, vakariau anų visų upių versmių ir Galindos srities irgi priklauso Lietuvos ir lietuvių tautos reikalams.

Sem-b-i-a žodis turi šaknyje balsį *e*, kaip Prūsijos terros lot. - vok. *Sem+land* sritis ir lot. *Sem-b-i* "sembai, tos srities gyventojai", iš kurių pastarųjų dviejų žodžių, siekiančių Adomo Bremeičio 1073 metų datą, K. Būga įrodęs ir paskelbė *Sēmba* 1, sritį bei *sēmbai* 1, jos gyventojus; abu dviskiemeniai žodžiai — pavadinimai turi šakninį kirtį ir tvirtapradę priegaidę, — šitaip abu atvejus būdingus baltų pajūrinei pamarinei juostai. Daugiau šaknyje yra tik *a* balsis: *Sam-b+land-i-a* 1224 m., *Zam-b-i-a* 1231 m., *Sam-i-a* 1238 m. (ir tai nėra *žemė* 2 fonetiškai bei morfologiškai), *Sam+land-i-a* 1242 m., *Sam-b-i-a* 1246 m. (Bg. III. 115). Ligi šioldien yra pastebėta, kad šiame kraštovardyje tyrinėtojams rūpėjus teberūpi įrodomai susekti autentiškąją šaknį: ar *Sem-*, *Sem-b-*, *Sam-*, *Sam-b-*, ar *Zem-*, *Zem-b-*, *Zam-*, *Zam-b-*, ar čia pirmą kartą užmenant net *Sen-b-* (*n* vietoj

m, čia turint omenėje asimiliacijos dėsnio veikimą), ar ir dar kaip kitaip. Iš ligi šiol knygose žinomų *Sembos* žodžio reikalams surinktųjų vietovardinių pavyzdžių sunku aptikti kurią tikrą ir galimą šaknį: tam reikalui dar reikia pasijieškoti gausesnės medžiagos tokių reikalų ir atvejų tyrinėtojams. Gi antrasis sandas vok. *land-* "žemė, kraštas, šalis, sritis" rodo, kurių gyventojų čia gyvenamoji sritis, o lotyniškoji priesaga *-i- >-ij-* irgi tą patį pasako; vok. *land-* ir lot. *-i-* čia nesenai, o II amžiaus po Kr. Ptolemėjo raštai ir žemėlapis *Sembos* neužsimena. Tuo tarpu baltiškosios (prūsų ir lietuvių kalbės) vietovardinės priesagos *-ij-* tuose žodžiuose niekur nėra, ir todėl nėra gyvo reikalo jos čia kaišioti (straipsnininkams dirbtinai sugalvojant pvz. kokią *Žem-ij-q* vietoj *Sembos* žodžio), nes, mat, etnologijos - etnografijos mokslas dirbtinumais ir "falšyva kūryba" visomis keturiomis kratosi.

Skaitytojams ir straipsnininkams pasuktina dar grūtė galvosūkių, kad tinkamiau ir pilniau išryškėtų *Sembos* ir jos tiesioginių kaimynysčių reikalai ir dalykai. (Hec sunt terre) ex altera parte (fluvii, qui vocatur Lipz, t. y. Prieglius); Zambia, Scalewo, Lammato, Curlandia, Semigallia, — žinios iš 1231 metų šaltinio "Liber censuum Daniae" (S.R.P.I. 737; Bg. III.114):

1) Vokiečių teutonų - kryžiuočių ordino Prūsijos teros kariavimo pradžia (1231 m.) štai randame Priegliaus upę vadinant *Liepa* (Lipz), o todėl manytina, kad tuomet (XIII amžiaus pradžia, žinoma, ir dar ankstesniam laikotarpiui) vakariečiuose baltuose jau buvo atėjęs toks laikotarpis, kada hidronimijai ir toponimijai ryškiai, įsakmiai ir plačiai imta vartoti *liepos* žodis, pačius vakariečius baltus prūsus žinant vartojus *leipos* "liepos" žodį senoviškąja lytimi ligi pat prūsų kalbos nutylimo datos XVII amžiuje. Dar ir po 43 metų, t. y. 1273 metais teberandame Prieglių vadinant *Liepa*: Pregora sive Lipza Md. 7 (AON. 135). Vadinasi, Vokiečių ordino okupuotosios Prūsijos teros Mažojoje Lietuvoje Priegliaus upė buvo vadinama ir *Liepos* vardu, o apie jos kitus net lietuviškus vardus yra čia anksčiau rašyta, žinoma, tą viską būtina dar reikiant išaiškinti įvairiavardės Priegliaus upės atskiru geografiniu - istoriniu - etnografiniu aprašu. O tai svarbu ir visai Mažajai Lietuvai geriau suprasti ir tolydžiau pažinti.

Nors nuo *leipos* ir *liepos* žodžio vietovardžių pilna visa baltų teritorija, betgi, jei šįkart imsime vien vakariečių baltų pajūrinę pamarinę juostą, tai čia šios rūšies vietovardžiais kaip tik yra pasižymėjusios visa Prūsija kartu su Mažąja Lietuva, Lietuvos Žemaitija (ji kartu su nuo jos neatskir-

tina Klaipėdos sritimi), Latvijos Kuršas ir Lietuvos bei Latvijos Žiemgala. Tada jau kaip tik ir randame ten ir rytiečių baltų lietuvių bei latgalių - latvių įvairių senovinių pėdsakų ligi jūrių marių. Į šią temą įeina ir 853 metų Apulės pilies - tvirtovės kuršių bei lietuvių įgulos apgynimasis nuo šiaurinių germanų invazinės kariuomenės penkių parų apsiausties, o tai būta atsitikta Žemaitijos slėniuose žiemryčiuose ir Žemaitijos augštumai veik pasibaigus. O rytiečiai baltai jau seniai buvo priėję Baltijos jūrą. Ir vėl sakau: reikia ir *liepos* vietovardžių tyrinėjamojo aprašymo visai jūrių marių juostai.

2) *Liepos* - Priegliaus dešinėje — šiaurinėje pusėje Nemuno pačio žemupio kartu su Kuršmarėmis linkan ir už jo bei jų ir yra anos Prūsijos (Pruzie - Prussiae) 4 sritys: Semba; per Nemuno abi pusės Skalva - Skaluva - Skalviškė; Nemuno žemupio jau dešinėje - šiaurinėje - žemaitinėje pusėje Lamata - Lomata "lomės, arba žemumos žemaitinė sritis"; Kuršas, Žiemgala; žr. LE. III. 446 p. žemėlapi. Jie čia daugiausia vakariečiai baltai, ir, minėjau, vadintini vakariečiai baltai *šiauriečiai*, išskyrus Žiemgalą, kuri yra rytiečių baltų šalis. O į juos visus ir įėjo mišrai apgyvendinti rytiečių baltų pajūriniai pamariniai žmonės, asimiliuodami anuos, kol, galop, pvz. kuršių kalba ir ten medžiaginė kultūra iš vakariečių baltų pobūdžio išstisina pėrėjo į rytiečių baltų kalbą ir medžiaginę kultūrą: kuršiai piečiau sulietuvėjo, ir turime lietuvius žemaičius, o šiauriau jie sulatgalėjo - sulatvėjo, vienodžiau šiandieniškai išsireiškiant - sulatvėjo, ir turime dabar vadinamą Latviją, nors latgalių - latvių protėvynė iš tikrųjų yra Latgala — dabartinė Latvijos Latgala ir šios Latgalos rytinės latgalinės žemės, paskui užimtos iš užpripečio atmigravusiųjų rytinių slavų apie 527 metų datą.

Bet 1231 metų danijinis šaltinis rašo ryškiau (žr. čia augščiau jau įrašytą lotynišką tekstelį, negu Dusburgo Prūsijos teros parčių - dalių - sričių išskaičiavimas rodo. Pvz. Nadruvos sritį (Nadraulia) šaltinis aiškiai talpina nuo *Liepos* - Priegliaus upės tuoj į pietus, jos nė kokios dalies nemindamas šios upės dešinėje - šiaurinėje pusėje. Išeina, kad šioje dešinėje - šiaurinėje *Liepos* - Priegliaus pusėje į šiaurę tuoj busėjusi Skalvos sritis, persimesdama ir per Nemuno patį žemupį į dešinę - šiaurinę - žemaitinę jo pusę. O žemėvaizdiškai - gamtovaizdiškai taip ir esama. Tad *Sembos* sritis savo rytuose, žinoma, turėjo kaimynę ne Nadruvos, bet Skalvos sritį, nors į vakarinę - sembinę pusę net per daug slėnu pvz. Pakalnės (nuo liet. *kāl-n-as* 3) apskrityje. Ir

Žemaičiai sujudo II Dalis

STASYS BAIPŠYS

(Pabaiga)

PIRMĄ KARTĄ FRONTE

Rugpiūčio 23 d., lengva mašina, su palydovu-apsauga, Pijum Mitkum (dabar Čikagoje), išvykau į Plinkšių dvarą, prie Sedos, pakartotinai aplankyti karinių dalinių telkimo centrą, ir gauti paskutines žinias apie užimtą gynimo barą, kurį norėjau pats aplankyti ir pamatyti savo vyrus — savanorius.

Plinkšių dvare tuo laiku vyko Pirmojo Pulko organizavimas, vadovaujant kpt. Jatuliui ir jo štabo v-kui kpt. Čėsna su atitinkamais skyriais, tačiau visi rikiuotės vyrai su vadais jau buvo užėmę fronte jiems skirtą barą. Atrodė, lyg ir dviguba vadovybė.

Po pasimatymo su kpt. Jatuliu, štabo v-ku kpt. Čėsna ir kitais pareigūnais, man buvo pasiūlyta paimti karišką, jau su vokiečių karine vadovybe išdirbtą pažymėjimą. Bet tuoj paaiškėjo, kad blankai ir pulko antspaudas yra fronte veikiančio pulko štabo žinioje ir tik ten tą pakeitimą galės padaryti.

Pakelyje į frontą, prie Šiaudinės, septynių lėktuvų junginys net supurtė mano Adleriuką. Virš medžių viršūnių, dideliu greičiu prašvilpė virš mano galvos rusų lėktuvai, net dėmesio nekreipdami į mane. Toks rusų lėktuvų skraidymas virš

Žemaitijos kartojosi dažnokai. Kartą, dar gerokai prieš tai, tik Pirmam Pulkuvi užuomazgoje esant, mano vieno ten apsilankymo proga, toks pat lėktuvų vienetas, praskuto Plinkšių dvaro medžių viršūnėmis, sukrėsdamas ne vieną ten buvojusį.

Pavakariais pasiekiau operacinį pulko štabą, keli kilometrai į vakarus nuo fronto. Čia pulko vado pareigas ėjo mjr. Urbonas, štabo v-kas J. Pauzuolis. Šie viršininkai ir sutvarkė mano naują dokumentą, patvirtinadmi savo parašais, bei Pirmo Lietuvių Pulko antspaudu. Tai buvo rugpiūčio mėn. 23 d. Čia pat buvęs vokiečių karo vadovybės ryšio karininkas padėjo savo parašą ir antspaudą. Kad ir bevertis popieriukas, bet kada nekada metu žvilgsnį į jį. Kad ir šiandien, jis nuvedė mane mintimis į frontą prie Papišės...

Pulko štabe susitvarkęs dokumentus išskubėjau į frontą, aplankyti ten esančių savo vyrų. Visi mano vyrai buvo lt. Kenstavičiaus batalione. Lt. Kenstavičius kartu su kpt. Jatuliu buvo didžiausieji varikliai, kaip jau minėjau aukščiau, mūsų organizavimosi į savisaugos būrius, o po to ir karinio dalinio steigime. Tik jis nepasiliko štabe, bet nuėjo tiesiai į frontą, bataliono vadu.

Pirmiausiai jį aplankiau fronte, o jis mane lydėjo visą likusį dienos laiką po pirmas linijas savo bare.

Pirmas vizitas — I kuopa, kurios vadu buvo lt. Narkevičius. Kuopos vadovietė — naujas mažas namelis, ant kalnelio į pietus nuo Papišės.

kuršmarinė Deimenos upė nebus buvusi Sembos bei Skalvos riba: Sembos dar kiek buvo eita į rytus nuo Deimenos, ir žr. LE. XXVII. 233 p. antrosios skilties viršutinę dalį. Ir ši Sembos srities ribų nepastovumo, nenuolatinumo aplinkybė liudija, kad Semba tebuvo partė - dalis - sritis administracinė, o ne kokia "kilminė - gentinė - gimininė - paderminė", kaip jau skaitėme šio rašinio pirmojoje dalyje. Deimanos 37, 1 km ilgio upė su Liepa - Priegliumi dirbtinai iškastinai buvo sujungta 1350 metais Vokiečių ordino. O ši aplinkybė ir yra davusi nevienam mintį, kad, esą, už Deimenos, taigi nuo jos į vakarus Semboje ir nebegalėję būti lietuvių gyvenama, nors parašantieji šios aplinkybės ir lig šiol nemini įsakmiai ir įrodomai. XIV amžiaus pats vidurys (1350 m.), kada Vokiečių ordinas dabar vad. Sembos sritį jau buvo pasišovęs nuo lietuvių tautos į vakarus plėtimosi užsklęsti jau net ir dirbtinai gamtiškai. Bet iš mūsų žinių dar niekas nėra pa-

galvojęs, taigi nėra ir patyrinėjęs, ar tikrai lietuvių negyventa ir prieš 1350 metų datą Sembos srityje, net jos ir vakarinėje dalyje. Šiuo reikalu šio to yra pasakyta ir šiame rašinyje, o daugiau — jau atskiro tyrinėjamojo aprašo sembinė lietuvinė tema taip pat tik istoriniu - etnografiniu metodu.

O ties Skalvos sritimi jau Liepos - Priegliaus kairėje - pietinėje pusėje tebus prasidėjusi Nadruvos sritis, nueidama į pietus Bartos bei Sūduvos sričių ir Prūsų - Dainuvos ežeryno linkan.

Skalva Nemuno žemupio baseinu, o Nadruva Liepos - Priegliaus augštapio bei vidurupio baseinu buvo rytinių baltų lietuvių tautos gyventojų apgyventos ir asimiliuotos, šiokiems gyventojams toliau, persikėlus per kuršmarinę Deimenos upę ir prieglinės Alnos žemupį, slenkant į vakarinės Sembos, Notangos ir Varmės sritis.

1973.VIII.15.

Iš čia kuopos vadas aprodė, priešais štabą esančią kuopos barą ir rusų užimtas linijas kitoje Ventos upės pusėje, pamiškėje į pietų rytus nuo Papilės. Priedui, nusakė kryptį, kur dieną prieš tai nukrito vokiečių lėktuvas, maždaug tarp rusų ir mūsų linijų. Tas mane kiek padilgino ir aš nutariau tą lėktuvą pasiekti, kad patirčiau ano techninę pažangą.

Mus taip besižvalgančius ir bevaikščiojančius kuopos apkasų linijoje, patys rusai įspėjo būti atsargesniais, paleisdami kelias kulkosvaidžių serijas. Bet atstumas buvo gerokas, kaip ir manėme, jie mūsų nekliudė, bet po šio įspėjimo, nusileidome į apkasus.

Nusileidus į apkasus, kuopos vadas smulkiau papasakojo, kaip geriausia ir saugiausia būtų tą lėktuvą pasiekti. Girdi, eiti tiesiai iš čia, atviru lauku, būtų didelė rizika ir jis pats neleidęs savo vyrams to daryti. Bet daug mažiau būtų rizikos, iš kitos kuopos baro, prisidengiant nupiautų rugių gubomis.

Taip mudu su ltn. Kenstavičium ir padarėme. Aplankę greta barą užėmusią kuopą, vadovaujamą kpt. X, kurios buveinė buvo stambaus ūkininko sodyboje ir čia, iš naujo painformuoti, pasileidome nukritusio lėktuvo kryptimi.

Eidami skersai apkasų, pamatėme vieną vyrą basomis kojomis. Užklaustas, kodėl jis be batų, atsakė, kad turįs tik vasarinius pusbačius, ir jis bijąs juos dėvėti, nes sudrėkę, galį visai pasileisti. Tuo laiku vyrai fronte buvo dar savais rūbais, vieni civiliais, kiti bet kokiomis uniformomis, kokias turėjo iš seniau užsilikusias.

Bataliono vadas paėmė iš apkasų vieną vyrą, kuris sakėsi žinąs tiesų kelią, kur lėktuvas nukrito. Kai baigėsi kalva ir rugių gubos, dengusios mus nuo rusų akių, kareivėlis pirštu parodė, kur yra lėktuvas ir prigulė prie žemės. Mudu su bataliono vadu nuėjome vieni, o kareivėlis buvo paleistas atgal į savo vietą.

Laukas iki nukritusio lėktuvo buvo atviras, atstumas tik apie 100-150 metrų. Kol mudu pasiekėme tą lėktuvą, geriau tiktų, lėktuvo likučių vietą, rusai tylėjo.

Lėktuvas, tikriau jo dalys, gulėjo plačiai išmėtytos aplink lėktuvo motorą, kuris išsiplėšęs iš lėktuvo liemens, gulėjo visų skevenlद्रų centre. Lakūno kūnas — apie 100 metrų nuo motoro. Dalis lėktuvo liemens riogsojo apie 50 metrų nuo motoro. Sparnų gabalai buvo išmėtyti didesniame atstume.

Ne ilgai teko apžiūrinėti ir gilintis į visas detales. Suspendavau tik atsidusti, nustebe šio lėktuvo dideliu pranašumu, savo jėga mūsų lėktu-

vams, kuriais pats keli metai atgal skraidydamas, didžiavausi, laikydamas savo rankose 1,000 a.j. motorą.

Jau turėjau nugriebęs lėktuvo pabūklą šovinį, ir gabalą stiklo, sudužusio matiko, kurio storis man sakė, kad tai šarvas lakūnui apsaugoti. Ir... pirma rusų snaiperio paleista kulipka, lyg kokia bitelė, prašvilpė pro pat mano ausį, o kita, apie porą metrų priekyje, tėškė į žemę, ir užtaškė man akis. Neatsimenu kelios kulipkos sekė tas dvi pirmasias. Nebuvo laiko skaičiuoti. Refleksai numetė mane už to, taip kadaise galingo motoro, kuris dabar pasidarė mano tvirta uždanga. O ltn. Kenstavičius, tuo metu buvęs kiek toliau, krito ant pilvo visu savo ilgumu, nesivaržydamas sutepti švarios lietuviškos karininko uniformos.

Tokioje padėtyje užsifiksavę, laukėme, kas bus toliau.

Kaip netikėtai pabiro kulipkos apie mudu, taip greit ir sustojo byrėjusios. Tačiau į kairę nuo mudviejų, kokių 200 metrų atstume, išgirdome kulkosvaidžių tarškėjimą. Bet girdėjom tik garsą, jokių kulipkų aplink mudu krentančių nesijautė. Nustebe sužiūrom ta kryptimi. Šaudymas vis kartojosi, bet jau aišku, kad ne mudu esame jų taikiniu. Tik po kokių 5 minučių susigriebėme, kad anie kulkosvaidžių šūviai, dar prieš snaiperių ugnį, žiūrėję ant numušto lėktuvo, buvo girdimi mudviejų kaimynystėje ir I kuopos vadas, lankant jo barą, buvo pasakojęs, kaip jis savo vyrus, norinčius prisišaudyti ginklus, siunčia gerokai pirmyn tą prisišaudymą atlikti, kad paleistos kulipkos kristų ant rusų galvų. Ir lyg tyčia mūsų vyrų ginklų prisišaudymas supuolė su mudviejų žygiu apžiūrėti lėktuvo likučius.

Šį kartą buvome pasveikinti tik mūsų pačių išprovokuotų snaiperių, bet ne visai snaiperiškai.

Pirmas ugnies krikštas pasibaigė be jokių žymių, lyg maža išdaigėlė žaidimo aikštėje.

PIRMA NAKTIS FRONTE

Prieš temstant, su bataliono vadu, ltn. Kenstavičium, apėjome 2-os kuopos bare priešakines linijas. Vyrai, šautuvus po pažastimis pasibraukę, žvalgėsi prieš kryptimi, rodydami didelį susikauptimą. Kilo rūkas, kuris, gal ir didino atydumą. Visko buvo galima tikėtis iš prieš pusės.

Pavalgę vakarienę, įsirengėme daržinėje, ant šieno nakvynei. Kaip tik taikiaus naktį praleisti su renaviškiais vyrais.

Nors diena buvo šaltoka, bet naktis, be geresnio apsiklojimo, pasirodė šaltoka. Po oda, lyg kokios skruzdėlės bėginėjo. Tur būt, per triukšmingai varčiausi ir knisaisi į sieną, o gal ir garsiai sumurmėjau per miegą apie šaltį, kad paju-

tau kaž ką ant savo pečių, o po to — saldų miegą.

Ryto metą sužinojau, kad netoliese gulėjęs vienas iš Renavos būrio vyras, uždengė mane savo antklode, o pats pasinėrė į sieną.

Kol šiene šalau ir negalėjau užmigti, girdėjau nenustojamą šautuvų tarškėjimą, kaip atrodė, iš abiejų pusių. Bet tame šautuvų triukšme nesijautė jokios panikos. Todėl, ramiausiai varčiaus

kvepiančiame šiene. Baimei nebuvo jokio pagrindo — pats bataliono vadas su tiek vyrų, buvo kartu tikra garantija, kad išnešiu savo kudašių kartu su jais, kad ir be Adleriuo, kurį turėčiau palikti, nes pasitraukimas keliu, verstų važiuoti kokį puskilometrį išilgai fronto ir priartėti bent 200 metrų fronto link. Kulniavimas būtų buvęs patogiausias, nes nuo daržinės, kur miegojome, vakarų kryptimi, pasitraukimas buvo pridengtas tankiais krūmais ir vedantis į kelią Šiaudinės link.

Prabudau jau išaušus ir tuoj su bataliono va-

du išėjome į pirmas linijas pasižvalgyti. Rūkas dengė viską, net patekėjusi ir gerokai pakilusi saulė neprasimušė nei vienu spindulėliu į žemės paviršių.

Šūviai jau buvo aptilę. Apkasuose esantieji ir patruliuojantieji vyrai, paklausti, kodėl taip naktį šaudę, aiškinosi, kad jie lyg tikrai matę per rūką atslenkančius rusus, todėl ir šaudę.

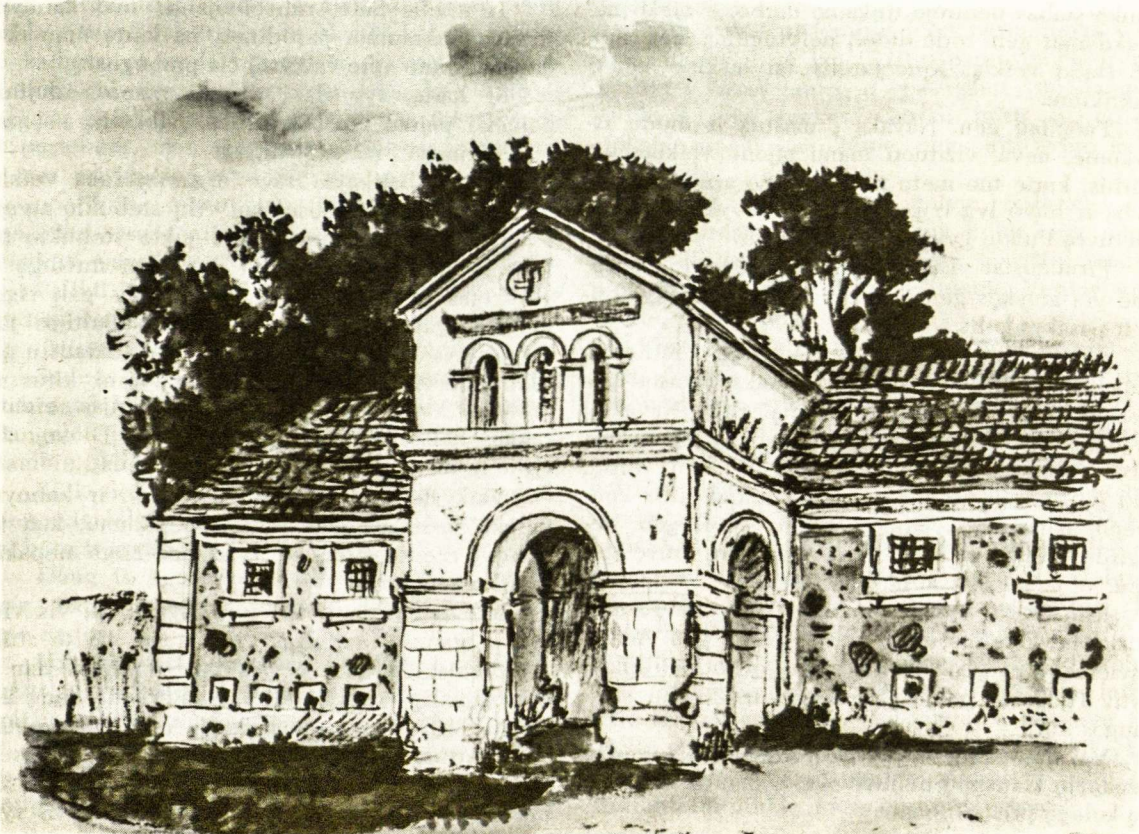
Tikrumoje ten rusų nebuvo, buvo tai įtemptų nervų ir rūko priedangos padarinys.

Tame nakties apsaugos vyrų skaičiuje buvo ir Lušės būrio vadas J. Šarapnickas. Tykus, malonios išvaizdos vyras, geras patriotas, kuris savo noru vienas iš pirmųjų išvyko į frontą, veik su visu savo Lūšės būriu. Dabar jis Kanadoje.

Iš fronto linijos, pakelyje į pulko štabą, stabelėjau ūkio reikalų buveinėje. Ūkio viršininku radau av. mjr. Alf. Svilą. Visad judrus ir energingas, jis čia sukosi — judino visus jo žinioje esančius ratus ir ratelius, kad nesustotų aparatas — kad visi būtų sotūs, aprengti ir patenkinti.

M. Dobužinskis

Senas sandėlys Sedoje

Už poros kilometrų ir pulko štabas. Pulko štabe nauja žinia, kad rusai minosvaidžiu ką tik nukovė vieną mūsų kareivį, o kitą sužeidė. Tai jau ne pirmas atsitikimas, o atsikirsti negalėjome. Neturėjome tam priemonių. Vokiečių pažadai dar nebuvo tiek toli nuėję, nors pradžiai jau buvo šis tas gauta.

Išsiaiškinęs man rūpimus klausimus, ypač mundiruotės, bei šiltų apatinių labai opų reikalą, skubėjau atgal pagreitinti vilnų apdirbimą, bei jų naują rinkliavą organizuoti.

Tuo metu gautos iš Skuodo kooperatyvo vilnos jau dalimi buvo apdirbtos Židikų verpykloje ir visos moterys, turinčios mezgimo mašinas, buvo sumobilizuotos megzti megztukus, o pirštines mezgė visos kaimų merginos, savo berneliams.

Židikų kailininkas apsiėmė išdirbti visus jam pristatytus avių kailius, tik prašė duoti darbo jėgos, kokių tai chemikalų ir eglės žievių.

Pulko daliniai buvo painformuoti, kad avių kailius džiovintų ir siųstų į Židikų "Kailių fabriką".

Kitas kelias buvo, rinkliavos. Kpt. Jatulis prašė mane į šį darbą įtraukti gen. Navaką, kuriam pulko štabas neturėjo tinkamo darbo, o nieko neveikdamas gen. rodė didelį nervingumą, net trukdė štabo veiklą. Kpt. Jatulis tai aiškino nervų pakrikimu.

Paėmiau gen. Navaką į mašiną ir mudu išvykome, neva, vizituoti mano rajone veikiančius būrius, kurie tuo metu nešė vietinę apsaugos tarnybą ir buvo lyg ir pereinamoji stovykla Pirmam Lietuvos Pulku gyvaja jėga papildyti.

Pirmiausiai įspėjau Renavos būrio vadą, kad yra atvykęs gen. Navakas, kuris aplankys būrį ir pasakys kelis žodžius.

Skaitlingas būrys, su daug naujų kandidatų, laukė išsiričiau. Garsiu — "Sveiks Tamsta!" — atsakė į generolo pasisveikinimą. Gen. Navakas, pradėjęs savo kalbą gana patriotiškai, baigė ją labai pesimistišku tonu. Mačiau iš vyrų veidų, kad jie tikėjosi ko kito — padrąsinimo, arba konkrečių patarimų nelaimės atveju. To iš gen. neišgirdę, vėliau man išsitarė, kad būtų buvę geriau, jei jis būtų visai nekalbėjęs.

Kitų būrių nebepristačiau, išskyrus Pikelių būrį. Mat Pikeliuose tuo metu gyveno gen. Adamkavičius, kurį gen. Navakas norėjo būtinai aplankyti. Ta pačia proga aplankėme ir Pikelių savisaugos būrį.

Vakarienės metu, pas gen. Adamkavičių, jokių degančių klausimų nebuvo svarstoma, tik šiaip senų kolegų prisiminimai.

AŠ PATS "PABĖGAU"

Jau buvo rugsėjo 17 d., kai visuose "frontuose" apsitvarkiau. Nučiuopęs laisvesnę dieną, sėdau į vežimuką-lineiką ir išvažiuavau aplankyti tėvų, gyvenančių už 30 km., Mosėdžio valsčiuje. Kryptis — vakarai, pakelyje į Vokietiją.

Pervaziuodamas Renavą, stabtelėjau būrio būstinėje ir pasakiau būrio vadui, kad važiuoju aplankyti tėvų ir po poros dienų grįšiu.

Tėviškė, kaip ir visiems, taip ir man, kada tik ją lankiau, vis kaž kaip mane pririšdavo atsiminimų raiščiais ties kiekviena liepa apie namus augusia, tiek kiekviena obele, kurios vaisiais su broliais dalinausi; beržynėlis prie vieškelio, kur tiek daug raudonikių ir tik raudonikių čia būdavo. Tie raudonikiai ne tokie, kaip kitame miškelyje, už 300 metrų esančiame. Čia būdavo visi aukšto ūgio, su plačia skrybėle, rodos, besistengiančia beržus praaugti.

Tuo tarpu kaimyniniame, bet irgi dar tėvo žemėje, mišriame miškelyje, raudonikiai daugiau nupenėtos kiaulės išvaizdos — kotai stori, o kepurės vos koto viršūnę uždengdavo, ir ta kepurė stora, stora, lyg vilokinė ir dar iš kelių sluoksnių padaryta.

Ir upelis Šatė, rubežiuojantis nuo kaimyno, jį savo pakrantėje pasodinęs, ne kartą man daug daug priminė apie vaikystę čia prabėgusią.

Šį kartą, lyg dar stipriau mano vidujiniai pojūčiai pajuto visos apylinkės vibraciją — gamtos veržimasi į mano širdį.

Pats nebetikėjau savo organizacinės veiklos sėkmingumu, tik puoselėjau viltį stebuklo atveju.

O čia, tarp kaimynų, ėjo tokio stebuklo pasaka: — visi bekariaudami yra labai nuvargę — vos kojas bepavelka. Tik švedai mus galį išgelbėti. Laivais ir lėktuvais perskros Baltijos jūrą ir parodys savo galybę. Taip su didžiausiu įsitikinimu, vieni kitiems tvirtino, vieni kitus ramino ir laukė švedų. Net Kalvarijas eidami, rankas dangun iškėlę, sakėsi, šaukę Dievo užtarymo ir švedų paskubėjimo gelbėti mus...

Vaikystės prisiminimų apsuptas, ir kaimynų pasakų besiklausydamas, nei nepajutau, kad jau tos dvi dienos prabėgo, o aš dar žirgo nepakinęs Renavon grįžti.

Kad ir kaž kaip norėtum išvažiuoti, vis vien sunku atsisplėšti. Motina vis tai šio, tai to siūlo; čia pietūs, čia tuoj pavakariai, o tarpais dar šį, bei tą, užkąsti pakiša. Tėvas apie sodą daug kalbos turi. Daržinės stogą naują dengsiąs, o naujus tvartus, tai tik užvažiuojamus statsiųjų...

Pokalbį su tėvu nutraukė niekad tuo laiku nematytos virtinės vežimų, atslenkančios iš rytų.

Tokios vežimų virtinės nebūtų naujiena, Kalvarijos atlaidų metu, kada sekmadienį, kai jau visos maldos dangun pasiūstos, Kalvarijos kalnus einant, maldininkų virtinės, linguoja, liūliuoja šiuo antros rūšies vieškeliu, kuris ne tik raitosi gyvatės įmantrumu, bet ir kilnojasi iš slėnių į kalnus ir vėl krinta į naują slėnį su visu greičiu dundančiais vežimais, kad net baltos skarelės nuo maldininkų galvų pasikabina dulkių debesų.

— Kas čia darosi? Rugsėjo 19 d. jau senai po Kalvarijos atlaidų, iš kur tie vežimai? — klausiu tėvą.

Tėvas susimąstęs, nieko neatsako.

Vežimai artėja ir aš išeinu ant vieškelio, 150 metrų atstu nuo sodybos.

Pabėgėliai. Vienas po kito, vežimai traukia vakarų link. Jokio šypsnių žmonių veiduose. Vieni vežimuose, kiti šalia jų eina. Vienas kitas ir karvutę prisirišęs vedasi. Ant vežimo vaikučiai... Ir senutė vaikučius ramina.

Nei vakarienės, baigiamos virti, nebelaukiau, nei kitų tėvų prašymų nepaklausiau, skubėjau į Renavą, rytų kryptimi, kur pasiliko mano vyrai ir kuriems sakiau, kad greit grįšiu.

Dar nesutemus pasiekiau Renavą, būrio būstinę. Pirmiausiai metėsi į akis, kad visų vyrų veidai išstiję, o būrio vado akyse, kai jis pradėjo kalbėti, pasirodė ašaros. Ir čia pat jis prisipažino, galvojęs, kad ir aš juos palikęs, kaip ir kiti jau gerokai prieš tai padarę. Jie tai sprendę iš pastebėtų, man išvykstant, vežime čemodanų. Ir net prisipažino, kad ėję pas mano ūkvedį ir su juo tikrinę mano bute tvarką — ar tikrai aš pasiėmęs visus daiktus, kurie bėgimo atveju turėjo būti paimti.

Palikti mano bute daiktai ir rūbai jiems liudiję, kad aš nesirengęs bėgti, bet naujos bėgimų virtinės galinčios priversti mane ir nebegrįžti.

Šaunūs buvo Renavos vyrai. Daug jų buvo atitarnavę kariuomenėje, veik visi buvę šauliais. Daugelis puskarininkiais išėję iš kariuomenės, stambių ūkių savininkų sūnūs.

Kiek jie parodė drąsos ir veiklos pirmomis dienomis kilus karui tarp vokiečių ir rusų, sunku būtų ir aprašyti.

Daug iš jų tarpo savanoriais išėjo į frontą prie Papilės, vėliau užėmė apsigynimo liniją prie Sedos.

Labai buvau patenkintas, kad suskubau laiku grįžti ir keliems, jau pasiruošusiems bėgti, nuėmiau kuprines nuo pečių. Ne tik kuprines, bet — ir nepasitikėjimą bendraminčiais, ir nerimastį iš širdies. Dar kartą vieni kitiems davėme pasižadėjimą trauktis visi kartu, organizuotai, nesilei-

džiant į kautynes su rusų tankais, jei neturėsime tam tikslui reikalingų ginklų.

Vokiečių karo vadovybės pažadai, bent daliniai, buvo pildomi. Ypač po to, kai jie patys užėmė frontą prie Papilės, o mūsų vyrus atitraukė prie Sedos, apmokymui, aprenkimui ir poilsiui. Kas svarbiausia, atitraukė supažindinimui su naujais ginklais ir jų pavartojimu, bei suformavimui pilnos karinės dalies divizijos dydžio, kuri galėtų išvystyti savistovią veiklą, kaip tautinis vienetas.

Daugiausia mus žavėjo masė vokiečių šarvuotų junginių, traukiančių per Žemaitijos vakarinę dalį (Mosėdžio valsč.) šiaurės rytų kryptimi. Šie junginiai atrodė puikiausiame stovyje. Skuodo stotyje, be sustojimo, ištisą savaitę išsikraudavo tankų voros. Tam tikslui buvo, ant greitųjų, padarytos septynios naujos rampos, nuo kurių, be sustojimo, ritosi geriausiai vokiečių tankai — panteros ir, kaip čia ėjo gandai, šis junginys, sutvarkęs Varšuvos sukilimą, dabar iš tikro duos rusui.

Kelias dienas gyvenau Skuodo geležinkelio rajone ir apie šį tankų judėjimą, informavau telefonu kpt. Jatulį, tuo laiku turintį štabą Plinkšėse.

Toks vokiečių karinių jėgų permetimas į šią vietą, mums davė labai daug padaršinio ir noro stoti į kovos lauką, o ypač gauti kuo daugiau ginklų į savo rankas. Geriau mirti su ginklu rankoje, ginant savo žemę, negu eiti avino keliu į skerdyklą.

Skuodo geležinkelio stotyje išsikrovę šarvuoti daliniai žygaivo Ylakių link, kaip mums atrodė, tikriausiai, smogti rusui į dešinę sparną, tuo laiku besirikiuojantį dešiniame Ventos upės krante, prie Papilės.

Voros, išsikėlusios Darbėnų geležinkelio stotyje, žygiavo per Mosėdį, taip pat šiaurės rytų kryptimi lygiagrečiais mažesniais keliais, bet iš gaunamų žinių, tam pačiam frontui sustiprinti. Prie Ukrainų, Židikų valsčiuje, šale kelio Židikai-Mažeikiai, miškelyje sandėliavo įvairaus tipo šaudmenis, bei kitą medžiagą labai dideliais kiekiais. Čia vyko ir didelis įvairių tarnybų dalinių judėjimas. Daugelio didesnėse sodybose, stabtelėjo mažesni vokiečių kariuomenės junginiai, lyg ir poilsiui. Vienur, kitur, jie išsitarė, pasiliksią ilgesniam laikui. Iš to nauja viltis, kad frontas prie Papilės gali stabilizuotis ilgesniam laikui. Prie to, gautos žinios, kad vokiečių šarvuotų junginių judėjimas fronto link, eina ir Tryškių rajone, mus iš naujo pradėjo raminti ir kartu skatinti griebti ginklą, kuris mums duodamas.

Toms žinioms patikrinti, Adleriu ku iš Plinkšių dvaro, pasileidau Tryškių link. Norėjau pats savo akimis pamatyti tų šarvuotų vorų žygį fronto link, kaip mačiau ir gėrėjaisi Skuode, bei Mosėdžio valsčiaus keliais ir keleliais žygiuojančius šiaurės rytų kryptimi, ir, kaip tikėjau jų tikslu, Papilės frontui sustiprinti, ar net puolimui.

Tik išėjus į kelią, vedantį į Nevarėnus, pasirodė gerokas kiekis vežimų. Pabėgėliai slinko vakarų link.

Nevarėnuose užėjau į policijos nuovados būstinę, pasiteirauti kokia situacija yra Tryškių kryptimi. Bet čia tik išgąstinga tylą ir, rodosi, tik vienas pareigūnas ir tas nieko nežinantis.

Prieš pat Tryškius pasirodė vokiečių žvalgybiniai motociklų daliniai ir pirmas su jais kontaktas buvo užmegstas, kai jie mane sustabdė ir pareikalavo dokumentų.

Tryškiai buvo pilni vokiečių armijos įvairiausių riedmenų. Iš Tryškių pasukau Vieکشnių link. Čia įklimpau į vokiečių armijos masę, kuri žygiavo vieškeliu, einančiu šiaurės kryptimi, dešiniuoju Virvyčia upės krantu. Pilnas kelias įvairiausios rūšies riedmenų, pririšo mane prie pamažu slenkančios voros ir, lyg kokį pagautą šapelį, nešė su savim. Aš, gi, norėjau pamatyti tų jėgų dydį, įvertinti jų pajėgumą, moralę... Dėlto, greit išsukau į pirmą pasitaikiusį ūkininko vienkiemį, kad iš ten stebėčiau vykstantį judėjimą.

Ūkininko vienkiemis pilnas gurguolių — sunkvežimių, kuriuose ilsisi kariai. Dalinių judėjimas tęsėsi kelias valandas. Apie 12 val., manau pietums kiek sustojus judėjimui, išlindau vėl į kelią, kuris tuo metu, atrodė, pasidarė tuštokas ir pasileidau toliau Vieکشnių link. Pakelyje, visi daliniai ilsėjosi, užėmę pakelėse pavėsčius, besislėpdami nuo saulės ir gal daugiausia nuo lėktuvų, nors jų ir nesimatė.

Maždaug puskelyje į Vieکشnius, Adleriu ku persikėlęs per Virvyčia upės brastą, pasileidau pro Pievėnus Sedos kryptimi į Plinkšes, pas kpt. Jatulį su naujomis žiniomis.

Šioje žvalgybinėje kelionėje radau, kad žinios apie vokiečių šarvuotas ir motorizuotas, žygiuojančias fronto link jėgas yra tikros. Ir tas mane džiugino, net daugiau kaip matytos šarvuotos ir motorizuotos voros Skuodo ir Mosėdžio apylinkėse. Dabar mačiau, kad čia tai nemažo masto jėgų permetimas. Net lyginau šią vorą su 1941 metais tik įžengusia į Lietuvą vokiečių armija, kuri piaustė rusų frontą, kaip karštas peilis piausto sviestą. Ir jokio skirtumo nemačiau, ne tik

išorine — technišku požiūriu, bet ir iš moralės pusės.

Gero ūpo kareiviai, visose situacijose. Jokio dvasinio pavargimo nesimatė jų veiduose, ar judėsiuose. Net ir žvalgai, sulaikiusieji mane, besiveržiantį į jų voros vidurį, be jokių įtarimų, be jokių svyravimų, priėmė lyg į kokį pikniką.

Viso to akyvaizdoje pradėjo mane graužti sąžinė, kad aš, prieš kiek laiko būdamas Skuode, labai iššaukiančiai pasielgiau su, jau begrįžtančiu savo pareigoms Sonderfuehreriu, kuris prieš kiek laiko buvo išdūmęs su visu savo štabu į Vokietiją. Tačiau, vokiečių armijai, masiniai žygiuojant atgal į Lietuvą, vokiška administracija sekė iš paskos. Taigi, su pirmais tankais Skuodo stotyje, Sonderfuehreris atsirado valsčiaus viršaičio kabinete su įsakymais, kad šis ragintų ūkininkus greit nuimti javus ir pilti pyliavas. Viršaitis aiškinosi, kad kūlimo mašinoms nėra degalų. Bet Sonderfuehreris iš raštelio paskaitė, kiek geležinkelio stotyje cisternose yra žibalo ir alyvos.

Viršaitis Sonderfuehreriu paaiškino, kad kaip tik šiandien atvyko lietuvių kariuomenės dalinių atstovas ir viską perėmė kariuomenės žinion. Įsitarščiavęs Sonderfuehreris, pradėjęs rekti ant viršaičio, kad girdi, čia esąs sauvaliavimas ir paliėpęs tą lietuvių kariuomenės atstavą pašaukti į valsčiaus būstinę.

Skuodo partizanų būrio vadas tuoj apie tai pranešė man. Kaip tik tuo metu ėjo degalų pakrovimas iš Židikų valsčiaus atsiųstai vorai.

Skuodo partizanų būrio vadas su keliais savo vyrais palydėjo mane į viršaičio kabinetą. Aš buvau Lietuvos kariuomenės pilnoje uniformoje ir ginkluotas. Visi mane palydėję irgi ginkluoti, demonstratyviai savo ginklus rodantys.

Viršaičio kabinete gale stalo sėdėjo viršaitis, o už stalo pagal sieną, sėdėjo Sonderfuehreris, du jo palydovai, vokiškose uniformose ir viena moteris — vertėja.

Ant sienos, virš šios grupės, kabėjo trys automatiniai pistoletai. Priešais vokiečius, kitoje stalo pusėje, buvo pastatytos trys kėdės.

Pasisveikinęs lietuvišku-karišku rankos pakėlimu, demonstratyviai įdūriau žvilgsnį į tuos automatus ir garsiai lietuviškai, kreipdamasis į mane čia atlydėjusius vyrus, pasakiau: "Mažiausiai jiems tie ginklai reikalingi..."

Ši mano pastaba vokiečių pusėje padarė tam tikrą sujudimą; vienas prie kito kišdami ausis, pašnibždomis kalbėjosi, kai tik vertėja pirmam jų, taip pat pašnibždomis, išvertė tą mano pareiškimą.

Tuo tarpu aš užėmiau man skirtą kėdę, o

šalia manęs du iš mane lydėjusių. Likę, stovėjo veidu į vokiečius, virš kurių galvų kabėjo automatai.

Pirmas kalbėjo viršaitis, kaip jam, manau, buvo įsakyta, perimtų kariuomenės reikalams degalų ir tepalų reikalu, kurių, girdi, reikia javų kūlimui, kad pagreitintų pyliavas.

Aš nieko neturėjau prieš kūlimą, bet žinojau ir visi mane čia atlydėję žinojo, kodėl tas javų kūlimas taip skubinamas. Dėlto, kaip kariuomenės atstovas, pareiškiau, kad mano uždavinys, pirmoje vietoje, aprūpinti lietuvių steigiamos kariuomenės dalinius. O jei p. Sonderfuehreris nori organizuoti greitą javų kūlimą, jis turi gauti degalų iš ten, kur eis pyliavas. Tik tiek tepasakęs, atsistojau ir kariškai atsisveikinęs, išėjau. Nei žodžio neištarė Sonderfuehreris — nei įsakymo, nei prašymo. Buvau tikras, kad visvien Reicho nebuvo galima pasotinti. O kas liks savaime krašte, tuo pasinaudos mūsų žmonės.

Taigi, šiandien pakely Viekšnių link, matydamas mases vokiečių šarvuočių, kurie, kaip man tada atrodė,ėjo prieš raudonąjį siaubą, apgailstavau savo pasielgimą Skuode, kad neleidau tam Sonderfuehreriui vykdyti jo užsibrėžto tikslo, nes šios armijos voros be duonos negali veikti. O apgynimas nuo rusų, kad ir trumpam laikui, yra vertesnis už pyliavas.

Priekaištaudamas pats sau dėl tų pyliavų sutrukdyimo, pervaręs Adleriaką per upės Virvyčia brastą, buvau tikras, kad tuoj būsiu Plinkšėse ir naujusias žinias patieksiu kpt. Jatuliui ir jo štabo v-kui Čėsnaui.

Adleriukas brastą puikiai perbrido, bet upės krantas buvo toks status, kad nors ir visą gazą jo gerklėn grūdų, vis vien paskutinių 10 metrų nenugali ir tiek; sustoja uždusęs. Vėl atbulas, įsibėgėjimui atsitraukiu iki pat vandens, o palydovas laukia pasiruošęs, laukia, jėgas įtempęs, maždaug ant tos vietos, kur prieš tai Adleriukas užgeso, kad pridėjus vieno vyro jėgą ir įveikti tuos paskutinius 10 metrų.

Kelis kartus bandžiau visas Adleriuko jėgas paspausti ir Pijus, kaskart daugiau parausdamas, savasias jėgas įtempė, bet pasekmė ta pati.

Paskutinį kartą mėginau atbulas, manydamas išnaudosiąs savo technišką žinias — greičių dėžės dantračių santykio paslaptį. Laimėjau, bet tik 2 metrus. Taip ir pakibau aukštoje pakrantėje.

Užkopęs į kalną, pamačiau, visai netoli, ant tos pat Virvyčia upės vakarinio kranto didelį dvarą.

Einu pagalbos prašyti. Dvarc savininkė pasiūlė aštuonis vyrus. Jie visi tarp savęs kalbėjo ru-

siškai. Pუსlaukinių manierų, savotišku būdu džiaugėsi, kad čia pat yra rusai.

Jie aštuoni, o aš vienas. Nelabai kokias sa-
vijauta.

Aštuoni vyrai, lyg kokią plunksną, Adleriaką užmetė ant kalno. Mano bendrakeleivis, matyti, labai gerai įvertino situaciją ir nereikėjo jo raginti šokti į mašiną. Kaip vijurkas, nėrė savo vieton, o aš Adleriukui gazo ir mudu nurūkome Plinkšių link.

Tokios pagalbos daugiau neičiau ieškoti. Daug mažiau įtempimo pafrontėje naktį praleidžiant.

GENEROLO PLECHAVIČIAUS NELAISVĖJE

Rugsėjo mėn. antroje pusėje besilankydamas Skuode, netikėtai, buvau pagautas Skuodo partizanų ir pristatytas gen. Plechavičiaus pilin, kurios viename gale, visokiais balsais, įvairių rūšių girtos, didžiausį ermyderį keldamos, malė ir pikliavojo plačios apylinkės ūkininkų grūdus, o kitame pilies gale, už akmeninių mūrų, pats generolas turėjo savo štabą ir šeimą ir vietos tokiems kaip aš šiandien, pakviestiems pietų.

Žinoma, ne senos pažintys tai padarė, bet kariška mano uniforma, kuri, matyti, patraukė ne tik jo akį, bet ir smalsumą.

Dar kariūnu tebebuvau ir tik sargybos viršininko pareigasėjau prie Vyriausio Štabo, kai jis Vyriausio Štabo viršininku buvo ir tuo laiku visi svarbesnieji ne tik kariuomenės, bet ir politiniai sprendimai, buvo aprobeuojami Vyriausiam Štabe, atseit, Plechavičiaus, kaip vyriausio Gruodžio 17 d. dalyvio.

Taigi, negaliu pasigirti, kad su Plechavičium "tu" vadinomės, bet, visgi labai nuoširdžiai tada su juo išsikalbėjau.

Pirmiausia, generolas papasakojo man, kaip jį vokiečiai su visu štabu areštavo, kaip tardė ir išvežė Latvijon. Viską iki mažiausių smulkmenų dėstė jis man, nepraleisdamas nei vienos jo kalvarijos.

Viską ką jis man pasakė, kiekvienas ras atskirame leidinyje, dėlto čia to ir nebeminėsiu.

Kita pokalbio dalis liepė mūsų pastangas organizuojant kariuomenės dalinius ir kokias sėkmes tame darbe. Tarp kitko, jis pareiškė, kad mielai prisidėtų prie šio darbo, bet apgailstavau, kad jam vokiečių valdžia, paleidžiant iš arešto, pastačiusi sąlygą, ir paėmusi pasižadėjimą, kad nedalyvautų jokiam, nei politiniam, nei kariniam judėjime, bet kokioje formoje. Ta savo izoliacija generolas buvo labai nepatenkintas.

Šiaip gen. Plechavičius, tuo laiku, buvo gero

**MIELIEMS KARIO SKAITYTOJAMS
LINKSMŲ KALĖDŲ ŠVENČIŲ IR
LAIMINGŲ NAUJŲJŲ METŲ NUOŠIRDŽIAI LINKI
KARIO ŠTABAS**

LKVS "Ramovė" Centro Valdyba, šv. Kalėdų ir Naujųjų 1975-ųjų Metų proga, sveikina visus kolegas ramovėnus, jų šeimų narius, garbingų ir mums giminingų organizacijų — LDK Birutės D-jos, Lietuvos Kūrėjų-Savanorių ir Lietuvos Šaulių Sąjungos vadovybes bei narius, linkėdama džiaugsmingų bei linksmų šv. Kalėdų ir daug laimės, išvermės bei sveikatos 1975-siais, Naujaisiais Metais.

Tagu 1975-ji metai priartina mūsų Tėvynei Lietuvai laisvę ir nepriklausomybę, o mums visiems, tesuteikia daug jėgų, išvermės bei kovingumo Tėvynės laisvinimo darbų baruose.

Darnios, vieningos ir produktyvios veiklos visiems 1975-siais, Naujaisiais Metais!

**Lietuvos Generaliniam Konsului New Yorke,
ANICETUI SIMUČIUI,
šešiasdešimt penkių metų amžiaus
sukakties proga,
linkime sveikatos ir išvermės
atstovaujant nepriklausomą Lietuvos valstybę.**

K A R Y S

ūpo ir neatrodė palūžęs, nei dvasiniai, nei fiziniai. Jokiomis pesimistiškais mintimis manęs neapsunkino.

O, optimizmui buvo vietos, nes tuo metu, frontui sustojus prie Papilės ir kitose vietose jokių pasikeitimų nesant, tuo tarpu, masinis vokiečių junginių žygis fronto link rodė labai gerus ženklus, kad rusas čia taip lengvai nepašims, arba, iš viso, čia gali būti ilga ir sunki kova.

Tą faktą patvirtino ir vokiečių administracijos grįžimas į savo turėtus, bet prieš kiek laiko pamestus postus ir dar su tokiu veržlumu, lyg tie postai jiems iki gyvos galvos būtų paskirti. Ypač pasireiškė tie, kurie buvo iš savo postų

išgaravę nakties metu ir nepamiršę prisipildyti vežimus, bei kišenes, ne jiems priklausomais atributais.

Daugiausia veržlumo parodę grįždami į savo senas vietas, mažiausia prisidėjo prie organizuojamų lietuviškų dalinių savo gera valia. Jei ne gen. tarėjo gen. Kubiliūno potvarkis, kuriuo kariuomenės vadovybei buvo duota galia, kitų vadybų atžvilgiu, kariuomenės dalinių organizavimo ir jos aprūpinimo liečiančiuose reikaluose, vargu tie ponai būtų įnešę bet kokį indėlį šioje srityje. Iš jų susirūpinimo matėsi, kad indėlis auga tik jų naudai paruoštuose vežimuose. O patys vežimai iš naujo kaustomi...

1914 — 1974

O. URBONAS

Šiais metais sueina lygiai 60 metų kai prasidėjo Pirmasis Pasaulinis karas. Pasinaudojęs Stockholmo Karališkosios bibliotekos turtingiausiu knygų ir dokumentų rinkiniu (čia galima rasti beveik viską, kas kada nors ir kur nors pasirodė knygų rinkoje), norėčiau "Kario" puslapiuose priminti skaitytojams kaip, ir kioiose aplinkybėse buvo vedamas užkulisinis diplomatinis žaidimas, kuris, galų gale, privedė prie karo.

1914 metų birželio 28 dieną visos Paryžiaus įžymenybės skubėjo į Long Champs, "Grand Pris". Tą dieną visos paryžietės stengėsi parodyti savo paskutinės mados tualetus (žinoma ir save) ir, svarbiausia, sužinoti paskutines madų naujienas. Kitą dieną, kaip paprastai, turėjo užsibaigti sezonas ir — Paryžius greit tuštėjo.

Apie ką buvo tada kalbama saloniniuose pasikalbėjimuose? Apie Puarė, kuris su savo tualetais važinėjo po visą Europą, apie paskutinį, tokį gražų, Klodelio kūrinių, apie princesę Kaio ir žinoma, daugiausia — apie visokius pletkus ir arklių lenktynes. Apie viską — bet tik ne apie karą!

"Puikus oras, švarus dangus, elegantiška minia, Bulono miško žalumynai", rašė savo atsiminimuose Raimondas Puankarė, "atrodė, jog visa diena bus gerai pasisekusi..."

Ir štai, prieš ketvirtąjį užvažiavimą, pasiuntinys įteikė prezidentui Puankarė, skubotą telegramą, kad 2 valandą ryto, Sarajeve, nužudytas Pranciškus-Ferdinandas, Austro-Vengrijos sosto įpėdinis.

Puankarė parodė telegramą Austro-Vengrijos pasiuntiniui, kuris prezidento ložėje sėdėjo greta jo, ir tas tuoj paprašė prezidento leidimo pasitraukti.

"Niekas iš mūsų", rašė Puankarė, "nekalbėjo apie tą baisų įvykį; mes gailėjomės pasilikusių vaikų, spēliojome kas bus dabar Austro-Vengrijos sosto įpėdinis ir niekas nenumatė tų baisių pasėkmių, kokias tas įvykis galėtų sukelti. Tik Rumunijos pasiuntinys, kaip tai iš karto, susimąstė. Jis bijojo karo ir įtikinėjo mus, kad Pranciškus Juozapas ir Vilhelmas, pasinaudoję šia proga, pradės karą. Tačiau, tokia mintis anais laikais mums atrodė pasibaisėtina..."

Tuo metu, kai Puankarė važiavo Elisėjaus rūmų link, Kylio uoste, ant kaizerio jachtos, admirolas Muelleris įteikė Vilhelmui to pat turinio telegramą. Kaizeris, greitai telegramą peržvelgęs, pareiškė: "Tuos serbus reikia šluota iššluoti".

Kunigaikštis Biulovas savo atsiminimuose rašė: kad Austro-Vengrijos pasiuntinys, pasikalbėjime su juo, pasakęs: "Ačiū Dievui, Austro-Vengrijos karūna dabar jau niekad nebus uždėta ant Pranciškaus Ferdinando galvos, to liberalo, neapkenčiančio vengrų, o kartu ir čekų ir bendrai slavų".

Liepos 5 dieną Vilhelmas oficialiai pareiškė, jei Pranciškus Juozapas, pagaliau, nuspręs nubausti serbus ir Rusija serbus užstos, tai Austro-Vengrija gali tikėtis pilnos Vokietijos paramos.

Antanas Skirka

NOX SACRITISSIMA

(Poetui J. A. Jūrapiui)

*Už kalnų aukštųjų,
Vandenų,
Vėl gimtinę savo brangią
Aš menu.*

*Ten Kalėdos, sniegas, šalta,
— Ar meni?
Matau ramų Tavo veidą,
Pareini...*

*Tu sustoji šventą naktį,
Ir klausai.
Pasigirsta tyliai balsas,
Tai varpai.*

*Aš paspaudžiu Tavo ranką,
Tu sakai:
— Ne tos pačios aukštai žvaigždės
Ir varpai...*

*Anų balsas liko šventas —
Širdyje.
Žvaigždės ryškiai tebešviečia —
Mintyje.*

*Jei sugrįšim į Tėvynę,
Ar žinai?
Dievas leis, pražys gelėmis —
Pelenai...*

*Ir sugrįšime kaip paukščiai
Iš dausų,
Nes gimtosios žemės sauja
Aš esu...*

Liepos 7 dieną Austro-Vengrijos kabinetas, Pranciškui Juozapaui pirmininkaujant, svarstė ultimatumo, kuris turėtų būti įteiktas serbams, tekstą. Tačiau, dėl kokių tai priežasčių, ultimatumo išsiuntimas buvo sulaukomas iki liepos 23 dienos. Imperatorius svyravo, nes žinojo, kad mažą Serbiją užstos Rusija ir tada pasaulinis karas bus neišvengiamas.

Nuo liepos 12 iki 15 dienos visos akcijos ir obligacijos Paryžiaus biržoje smarkiai krito, nes bankininkai, per savus kanalus turėdami tiksliai žinias iš Vienos, Belgrado, Berlyno ir Petrapilio, buvo įsitikinę, kad karas yra neišvengiamas.

Tuo metu Puankarė, su ministru Viviani, krei-

seriu "France" skubėjo į Petrapilį pasimatyti su caru Nikolajum. Jo tikslas buvo — sustiprinti Rusijos ir Prancūzijos sąjungą. Tą pasimatymą organizavo ir didžiausias jo šalininkas buvo Prancūzijos pasiuntinys Moris Paleologas. Jo atsiminimuose galima rasti tokį pasikalbėjimą tarp Austro-Vengrijos karo atašė ir vieno iš aukščiausių rusų Užsienių Reikalų ministerijos valdininkų:

"Mes esame įsitikinę apie jūsų taikingus norus".

"Iš kur pas jus toks tvirtas įsitikinimas?" — paklausė rusų diplomatas.

"Labai paprastai", atsakė karo atašė, "jūs nesate karui pasirengę. Ir be to, jei karas kiltų, jūsų šalyje prasidės revoliucija".

"Rusas tik nusijuokė", rašo Paleologas, bet istorija įrodė, kad Austro-Vengrijos karo atašė buvo teisus, — bet, deja, per vėlai.

Barbora Tuchman savo knygoje (Rugpiūtis 1914) rašo, kad Rusija pradėjo karą, teturėdama 850 sviedinių pabūklui, kai centrinės valstybės turėjo 2,500 — 3,000 sviedinių pabūklui. Rusų pėstininkų divizija turėjo 8 baterijas lauko artilerijos, centrinių gi valstybių — 14. Visa rusų kariuomenė disponavo 60 baterijų sunkiosios artilerijos, centrinės valstybės — 381.

(Prancūzai rašo, kad generolas Suchomlinovas — rusų karo ministeris — prisilaikydavo Dragomirovo dėsnio — pulia dura, štyk molodec — kulka kvaila, durtuvas didvyris. Tačiau, tas nevisai teisinga, nes ne ginklavimas, bet lengvabūdiškumas, buvo Suchomlinovo didžiausia nuodėmė. Kiekvienais metais derybose su prancūzų generaliniu štabu, jis lengvabūdiškai pasižadėdavo pradėti Rytų Prūsijoje puolimą jau 16-tą mobilizacijos dieną. Iki tos datos rusų kariuomenė negalėjo būti nei galutinai sumobilizuota, nei sukoncentruota išėties padėtyje. Pasekmės dabar visiems žinomos — 2-ros armijos žuvmias).

Anais laikais visi tie daviniai apie rusų kariuomenę mažai domino prancūzus. Prancūzijos vyriausybė ir visa tauta buvo užhipnotizuoti rusų pažadu išstatyti Rytų fronte 6,500,000 vyrų kariuomenę. Į rusų milžiniškus Rusijoje atstumus, kai sumobilizuotiems kariuomenės daliniams neretai teko nukeliauti daugiau kaip 1000 kilometru, niekas nekreipė dėmesio, su pagrindu tvirtindami, kad jei rusai laiko tai įvykdoma, tai prancūzams nėra ko laužyti sau galvas.

Liepos 23 dieną Viena, galų gale, pareikalavo iš Serbijos suimti ir išduoti sosto įpėdinio žudikus. Ultimatumas reikalavo teigiamo atsakymo tą patį dieną, iki 18 valandos. Serbijos atsakymas buvo toks, kad Vilhelmas laikė galima parašyti Pranciškui Juozapui: "Serbijos atsakymas nuima nuo jūsų visą atsakomybę už karą. Tai didelis Vienos diplomatinis laimėjimas. Geresnio ir laukti nebuvo galima".

Liepos 24 dieną Vilhelmas įsakė savo pasiuntiniui Paryžiuje pranešti Prancūzijos vyriausybei, kad Vokietija "Sarajevą" laiko Austro-Vengrijos ir Serbijos reikalui, ir jei Prancūzija ir Rusija įsimašys į šitą "reikalą", Vokietija stos Austro-Vengrijos pusėn.

Liepos 26 dieną Viena atmetė Serbijos atsakymą.

Tą dieną Vokietijos kariuomenė, pagal vyr. gen. štabo nurodymus, pradėjo judėti Prancūzijos ir Rusijos sienų link. Pagal archyvų davinius, tą dieną Vokietijoje judėjo 6,000 traukinių, pakrautų kariuomenės.

Tą patį dieną, tarp Prancūzijos pasiuntinio Berlyne Kambono ir Vokietijos užsienių reikalų ministerio įvyko pasikalbėjimas: "Įsimašiusi į karą, Vokietija nieko nelaimės", pareiškė prancūzų diplomatas, "pagalvokite ir dar kartą pagalvokite. Su mumis, be Rusijos, bus ir Anglija. Ji nepadarys klaidos, kokią padarė 1870 metais. Jūs galite suprasti kas tada įvyks? Dar kartą prašau Jus viską apsvarstyti ir viską įvertinti".

Tačiau, Kambonas gavo tokį atsakymą: "Mes turime savo informacijas, jūs savo. Bet mūsų yra jūsų informacijoms priešingos".

Tolesni prancūzų bandymai nedavė jokių rezultatų. Vilhelmas, jau kariška uniforma dėvėdamas, tarėsi su savo generolais. Svarbiausias pasitarimų klausimas, kaip vesti karą dviejuose frontuose, kas visiškai prieštaravo Šliefeno strategijai.

Liepos 28 dieną Austro-Vengrija paskelbė Serbijai karą. "Aš viską numačiau", pasakė senas imperatorius savo ministeriams, tačiau savo imperijos ir savo dinastijos galo jis nenumatė.

Liepos 29 dieną prasidėjo Belgrado bombardavimas. Rusijoje buvo paskelbta mobilizacija*. Puankarė ir Viviani skubėjo namo iš Kronštado, kur paskutinį kartą matėsi su caru Nikolajum. Paryžiuje Puankarė buvo sutiktas minių žmonių, kurios jį entuziastiškai sveikino. "Galų gale prancūzai yra vieningi", įrašė savo dienoraštyje Puankarė, "užmiršti visi ginčai ir jausmai. Prancūzai jaučia, kad šiomis dienomis jie stovi prieš svarbiausius įvykius. Elzasas ir Lotaringija bus išlaisvinti".

Prancūzų vyriausybė, užsienių reik. ministeriui Viviani reikalaujant, vis dar mėgino išvengti karo ir davė kariuomenei įsakymą atsitraukti 10 km nuo sienos. Liepos 30 dieną buvo sužinota, kad Austro-Vengrija ir Rusija paskelbė visuotiną mobilizaciją. Tą patį dieną pirmieji vokiečių kariuomenės daliniai pasirodė prie Prancūzijos sienų. Liepos 31 dieną į Prancūzijos Užsienių Reik. ministeriją paskambino bankininkas iš

*) *Liepos 28 dieną, Krasnoje Selo poligone, įvyko paskutinis prieškarinės Rusijos grandioziškas paradas, kurį priėmė caras Nikolajus ir prezidentas Puankarė. Išrikiuotos kariuomenės dalių tarpe stovėjo ir mūsų artilerijos karo mokykla (Konstantinovo artilerijos mokykla), kur aš asmeniškai stovėjau kaip 2-ro pabūklo feierverkeris (puskarininkas). Paradui užsibaigus mūsų mokyklos vyresnysis kursas su tokiu pat Michailovo artilerijos mokyklos kursu (iš viso apie 300 kariūnų) buvo iššaukti prie caro stovėjimo vietos. Caras pasveikino mus su pakėlimu į pirmą karininko laipsnį ir asmeniškai įteikė kiekvienam iš mūsų įsakymo apie mūsų pakėlimą nuorašą. Tuo būdu ir man šiomet sueina 60 metų, kai buvau pakeltas į karininkus.*

Amsterdamo ir pranešė, kad Vokietijoje yra paskelbtas karo stovis ir vykdoma visuotina mobilizacija.

Tą pat dieną Vilhelmas iš balkono kalbėjo į susirinkusią minią ir pareiškė, "mus, vokiečius, privertė ištraukti kardą iš makšties". Vakare, Vokietija įteikė Rusijai ultimatumą, kuriuo pareikalavo per 12 valandų sustabdyti mobilizaciją.

Tos pat dienos vėly vakarą Vokietijos pasiuntinys baronas von Schoen atvyko į prancūzų Užsienių Reik. Ministeriją, mėgindamas sužinoti, kaip elgsis Prancūzija, jei Vokietija paskelbs karą Rusijai ir toji atsakys tuo pačiu. "Aš atvyksiu gauti atsakymą rytoj, apie pirmą valandą po piet", pasakė jis, palikdamas prancūzų Užsienių Reik. ministeriją. Baronas nerizikavo paskelbti prancūzams antrąją jo gautos instrukcijos dalį, kur iš prancūzų buvo reikalaujama, kad garantuotų neutralitetą, jie "privalėtų nuginkluoti Verdeno ir Tulono tvirtoves visam laikui, kol karas tęsis". Dar iš ryto Puankarė pasiuntė Anglijos karaliui laišką, kuriame rašė, "jei Vokietija bus įtikinta, kad Trijų sąjunga nebus išardyta ir kad Anglija, karui prasidėjus, stos Prancūzijos ir Rusijos pusėj, būtų galimybė (gal paskutinė) priversti Vokietiją likti nuošaliai ir išvengti karo".

Jurgis V, žinoma, be savo ministerių nieko negalėjo padaryti, ir Puankarė gavo iš jo mandagų, bet nieko konkrečiai nesakantį laišką.

Liepos 31 dieną iš ryto "Humanitė" atspausdino Žoreso straipsnį, kuriame jis rašė, kad "dar ne visos galimybės išlaikyti taiką yra išsemtos". Toliau jis rašė, kad "visa baisenybė glūdi ne įvykiuose, bet toje nervingoje aplinkumoje ir panikoje, kuri apėmė dabar visus žmones". Žoresas apeliavo į žmonių išmintį, o ne į jų jausmus.

Tuo pat metu Povilas Buržė rašė "Echo de Pa-

ris" laikraštį: "Auklėjančiąją karo nuotaiką niekas negali paneigti. Karas ne tik žudo žmones, bet vienkart atnaujina tautą ir duoda jai naujų jėgų".

Žores tęsė savo propagandą prieš karą. "Jei aš būčiau tautos galva", rašė Urban Koie, "aš įsakyčiau pakarti Žoresą greta mobilizacijos skelbimų.

Pakarti Žoreso niekas nesuskubo. Liepos 31 dieną, apie 9 valandą vakaro, Žoresas buvo nušautas studento Raulio Villenu, kai nieko nesitikėdamas sėdėjo "Kruasson" kavinėje.

Vokiečių generalinis štabas jau buvo senai paruošęs planą kaip vesti karą iš karto prieš Prancūziją ir prieš Rusiją. Tas planas, bendrais bruožais, buvo žinomas kaip Prancūzijoje, taip ir Rusijoje. Generolas Šliefenas manė, kad sumušti prancūzų kariuomenę vakaruose užtektų 2 mėnesių laiko, kai rusų kariuomenės mobilizacija dar nebus užbaigta. Kaip žinoma, šis planas numatė įsiveržimą į Belgiją, po to, skubų žygį Paryžiaus ir Lamanšo kryptimi.

Šliefeno planas numatė sutelkti 1,320,000 vyrų, arba 11,000 traukinių, arba 40 korpų kariuomenės prieš Prancūziją, tikslu kaip galima greičiau sutriuškinti prancūzų kariuomenę.

Liepos 31 dienos vakare, kai maršalas Žofras mėgino paveikti prancūzų vyriausybę skelbti visuotiną mobilizaciją, vokiečių 69-to pėstininkų pulko leitenantas Toldemanas gavo įsakymą rugpiūčio I dieną, anksti rytą, peržengti Liuksemburgo sieną ir su savo padaliniais užimti Trua Vijers stotį.

Savo atsiminimuose maršalas Žofras rašė: "Štai jau 5 dienos kaip aš mėginu priversti vyriausybę skelbti mobilizaciją". Iš desperacijos, kad negali paveikti vyriausybę, jis grasino atsistatydinti, jei tuč tuojau nebus paskelbta mobilizacija. Tačiau, karas jau buvo prasidėjęs.

PRIEŠ 10 METŲ MIRĖ PLK. J. JUKNEVIČIUS

Gen. št. plk. ltn. Jonas Juknevičius, gatvėje automobilio užgautas, mirė Čikagoje rugsėjo 2 d. 1964 metais.

Baigęs Karo Mokyklos IV laidą 1921 metais, tarnavo 6 pulke. 1925 metų rudenį išvyko į renkamą Aukštųjų Karo Technikos Kursų, Elektrotechnikos skyriaus II-ją laidą. Kursus baigęs (1928 metais) tarnavo Karo Technikos dalyse, pakildamas ten į kapitono ir majoro laipsnius.

1935 metais įstojo į Aukštosios Karo Mokyklos II-ją laidą, kurią baigęs ir įgijęs gen. štabo karininko teises, tarnavo kariuomenės ir divizijos štabuose, ten pakildamas į plk. ltn. laipsnį. Vokiečių okupacijos metu buvo Savisaugos Dalinių štabo viršininkas.

Nepriklausomybę praradus, bendra pabėgėlių tvarka atvyko į Ameriką, Čikagon, 1949 metais. Netikėta mirtis atėmė vyrą ir tėvą žmonai Eleonai ir ištekėjusiai dukrai Daliai.

A. A.

Teismo brig. gen. EMILUI VIMERIUI mirus, jo sūnui Erichui Vimeriui su žmona, dukteriai Irenai su vyru, dukraitei Dagmarai su vyru ir visiems kitiems artimiesiems reiškiame mūsų gilią užuojautą ir kartu liūdime

*Buv. Kariuomenės Teismo ir
Prokuratūros Karininkai
Amerikoje*

Redaguoja —
S. Kaunellenė
531 W. Grand Blvd.
Detroit, Mich. 48216

TREMĖS TRIMITAS

LŠST Garbės šaulius ir šaules, kuopų vadovybes, Seses ir Brolius šaulius švenčių proga nuoširdžiai šauliškai sveikiname. 1975 metai teatneša didesnę kultūrinio darbo kraitį ir priartina laisvės rytą kenčiančiam Tėvynei!

VINCAS TAMOŠIŪNAS
Sąjungos Pirmininkas
ir
CENTRO VALDYBA

JANINA NARŪNĖ

KŪČIŲ VAKARAS

(Eilėraštis dedikuotas Balfui vajuos proga)

*Kelėdų žvaigždės dega ...
Aplinkui viskas bėla ...
O vaikas, laukdamas pyrago
Už durų stovi ... ir šėla!*

*Įžiebk, įžiebk biednam eglėlę!
Atnešk delnuose šilimos!
Įžiebk širdy meilės krislėlį
Ir jam, ir sau ... ugnies šventos!*

*Tu neverk, motule,
Jei prie Kūčių stalo
Mano vieta bus tuščia ...*

sisemkim stiprybės, kad išliktume budrūs ir tvirti, kaip tas "ąžuols drūts prie Nemunėlio..."

Šventas Kūčių vakaras tebūnie mūsų dvasinio ir tautinio atsinaujinimo laikas, atskaitomybės laikas, kada patys nuspręsim ar viską dariau ir darau, kad padėčiau kenčiančiam tautiečiui, kad priartinčiau Tėvynei laisvės rytą, ar rūpinuos tik savimi, sava šeima ir savais smulkiais reikalėliais. Juk mes turime dirbti ir už tuos, kurių kėdės Kūčių vakarą bus tuščios. Jie savo gyvybes atidavė už Tėvynę, mes atiduokime savo darbus.

Kada Kūčių vakarą susėdę prie stalo dalinsimės balta plotkele, mintimis nuskriskime į tolimą šiaurę, kur badas, neįprastas, sunkus darbas, primityviausios sąlygos ir purga pakirto tiek daug mūsų brolių, sesių, žiauraus okupanto išplėštų iš tėvynės, iš gimtųjų namų, iš savųjų tarpo žiauriai mirčiai. Tolimoji šiaurė, tas didysis tautų kapinynas, kur nenuskris nei paukštelis iš Lietuvos, nei artimieji negalės tų nekaltųjų aukų kapų aplankyti, nes niekas jų nelaidojo, neapraudojo, ant jų kapų net paprasčiausio kryželio nepastatė ...

Nuskriskime mintimis ir į plačiuosius Sibiro plotus, kur miškuose ne vieną auką medžiai prislėgė, ne vienas gavęs džiova be pagalbos mirė. Kiek daug kapų, kiek daug brolių, sesių, pradedant kūdikiais, baigiant seneliais, amžinam poilsiui atsigulė Sibiro taigose ...

Nepamirškime ir tų, kurie užtroško užkaltuose vagonuose vežami ir liko plačiosios Rusijos geležinkelių pakelių grioviuose ...

Prisiminkime ir tuos, kurie ilsisi įvairių pasaulio kraštų kapinyuose. Ir jie yra aukos to paties žmonijos prieš ...

Prisiminkime tebevargančius kalėjimuose ir koncentracijos stovyklose. Kas suruoš jiems Kūčias, kas išties baltą plotkelę, ar galės bent sočiai pavalgyti tą šventą vakarą?

Mintimis aplankykime apsnigtus Tėvynės laukus, apšerkšnijusius miškus, kur kovojo ir žuvo narsieji partizanai, pažvelkime pro langą gimtosios pirkelės (jei dar jos nenugriovė), pa-

KANKINYS SIMAS KUDIRKA SU ŠEIMA PABAIGĖ SAVO ŠUOLĮ Į LAISVĘ

Prieš beveik ketverius metus Amerikos vandenyse lietuvis jūrininkas Simas Kudirka ryžosi lemtingam šuoliui. Netoli vienas kito, inkarus išmetę, suposi amarikiečių Vigilant ir rusų Sovietskaja Litva. Vyko pasitarimai. Simas davė amerikiečiams suprasti, kad nori prašyti pabėgėlio teisių Amerikoje. Nutaikęs momentą, jis užšoko ant Vigilant denio. Kaip buvo su juo pasielgta, visi žinom, jo kančias išgyvenom, rašėm, protestavom... Atsirado dorų draugų senatorių, kongresmanų tarpe, kurie ryžosi nuplauti Amerikos istorijos lapuose atsiradusią kruviną dėmę, ryžosi išgelbėti Simą Kudirką ir jo šeimą.

Lapkričio 5 dieną, per vėlyvasias žinias daugelis televizijos ekranuose pamatė Simą Kudirką ir jo šeimą, pasiekusius New Yorką. Komentatoriai pranešė, kad lietuvis jūrininkas Simas Kudirka bandęs pasiekti laisvą šalį, pagaliau jau atvyko. Apie jo atvykimą kartojo ir kitą dieną, rašė amerikiečių laikraščiai, suruošė su juo pasikalbėjimus.

Simo išgyventos kančios, nedatekliai, paliko pėdsakus jo veide, suardė jo sveikatą, tačiau jo dvasia nepalūžus. Su mūsų visų moraline ir materialine pagalba, jis galės pasidžiaugti laisve, jo vaikai turės galimybės laisvai galvoti, siekti mokslo, nebus nuolatinės indoktrinacijos aukos.

Simas Kudirka pavyzdys mums visiems, įrodymas, kad žodžiai "tas laisvės nevertas, kas negina jos" nėra tušti. Jei jis būtų palūžęs, būtų maldavęs savo budelių atleidimo, o ne nepriklausomybės Lietuvai, jis nebūtų išjudinęs pasaulio sąžinės, nebūtų iššaukęs visų simpatijos, Lietuvos vardo nebūtų išnešęs į pasaulinių laik-

raščių skiltis, į televizijos ekranus. Nebūtų apie kraštą prie Baltijos sužinoję kitataučiai studentai, moksleiviai, politikai.

Apie Simą pasakokim mokyklose, universitetuose, įstaigose, darbovietėse. Lítuanistinės mokyklos mokiniai renka aukas lietuvių tarpe Simui. Kodėl nepaprašyti aukos ir iš mokslo draugų amerikiečių, tai bus proga priminti kas prieš beveik ketverius metus įvyko Amerikos pakraščiu vandenyse, koks buvo tolimesnis Simo likimas. Gaukime mokyklų vadovybių leidimus, suruoškime Simui skirtas dienas.

LŠST CV paskelbė Simui Kudirkai aukų vaju. Detroito abi šaulių kuopos ir bičiuliai suaukojo 1000 dol. Tačiau to negana. Šaulys, kaip ir lietuvis moksleivis, privalo Simo Kudirkos atvykimą išgarsinti. Kai buvo išduotas Simas, atsirado amerikiečių, kurie spaudoj atrėmė sufabrikuotus rusų kaltinimus Simui. Dabar, džiaugdamiesi jo atvykimu, dalinkimės tuo džiaugsmu su kitais.

Svarbiausia Simo atvykimas teatneša galą tarpusaviams kivirčams, veiklos sferų nepasidalinimui, įvairioms, niekam garbės nedarantioms, rietenoms. Neapvilkim Simo ir jo šeimos. Bendras džiaugsmas tenuplauna visus kartėlius, tesuteikia fizinių ir dvasinių jėgų kovai prieš mūsų visų bendrą priešą.

Sveikas, taurasis lietuvi Simai! Būk laimingas šiame krašte, į kurį taip troškai patekti. Pailsėjęs įsijunk į šaulių eiles, į Tavo vardu pavadintą kuopą, įkvėpk mums visiems savo dvasinės stiprybės visada reikalauti Lietuvai laisvės.

Brangios Sesės ir Broliai Šauliai,

Mūsų tautai taip brangių Kalėdų švenčių ir Naujųjų Metų mistika tenukelia mus dvasia į pavergtą protėvių žemę drauge su kenčiančiom sesėm ir broliais melsti Aukščiausiąjį — sugrąžinti Tėvynei laisvę, o mūsų kilniesiems šaulių žygiams ir darbams Jo dangiškos palaimos. Skaisčioji Kalėdų žvaigždė tenušvinta laime visų sesių ir brolių namuose, šeimose, širdyse ir sielose ir testiprina Tėvynės Lietuvos laisvės viltį.

Su šauliška meile

ONA MIKULSKIENĖ
Šaulių Moterų Vadovė

Kada Stefanijos Rūkienės “Vergijos kryžkeliuose” ir “Sugrįžimas į laisvę” pasirodys anglų kalba? ŠAULIŠKOJ PASTOGĖJ

Š.m. liepos 31 ir rugpiūčio 1 dienomis The Sentinel Record puslapiuose žurnalistė Amelija Gassaway atspausdino pasikalbėjimą su Sibiro kankine, mokytoja, šaule, dabar Hot Springs, Arkansas gyventoja Stefanija Rūkiene.

Stefanija Šalūgaitė-Rūkiene gimė 1906 metais gruodžio 25 d., Negirvos kaime, Ariogalos valsč., Kėdainių apskrity. Baigus mokytojų seminariją Kėdainiuose, mokytojavo Panevėžio ir Zarasų apskr. Buvo šaulė, dažnai šaulių moterų vadovė įvairiuose šaulių būriuose. Buvo jaunalietuvė ir dirbo su Jaunaisiais Ūkininkais.

1941 metų birželio 14 d. naktį Gubavos pradinė mokykla, be įspėjimo, be reikalingiausių reikmenų ar maisto išteklių, suimta ir kartu su tūkstančiais nekaltų aukų iš visų Lietuvos kampelių užkaltauose vagonuose per karščius išvežta į tolimąjį Sibirą. Vyras ir mažytė dukrelė Nijolė išvengė tokio pat likimo, nes slapstėsi pas gimines. Ji dirbo Sibiro miškuose — kirto medžiuis, kolūkiu laukuose ėmė derlių, tiesė kelius, dirbo siuvelykloj, našlaityne, mokykloj kaip rankdarbių ir vokiečių kalbos mokytoja. Iš geresnių darbų atleidžiama kaip Sovietų Sąjungos priešas. Nusilpusi kūnu, ligota, nepalūžusi dvasia, Rūkiene 15 metų iškentėjo Sibire. Savo užsispyrimu, landumu, susidėjus aplinkybėms, gavo teisę grįžti į savo tėvynę. Tačiau nenurimo, siekė susijungti su šeima — vyru Kostu ir dukra Nijole. Vyras ir dukra negailėjo nei lėšų, nei pastangų atsikviesti mylimą žmoną ir motiną pas save. Atvažiavusi į Ameriką, pailsėjusi, atsikračiusi nuolatinio baimės jausmo, Sibiro kankinė savo išgyvenimus, kančias, kryžiaus kelius, nekaltų kūdikių klyksmą, senelių aimanas surašė dviuose tomuose: “Vergijos kryžkeliuose” ir “Dugrįžimas į laisvę”. Sujudino tie išgyvenimai mus, parodė, kokie buvom laimingi, kad nepatekom į tuos užkaltauos vagonus, bet tos knygos jau senai turėjo iš-

eiti anglų kalba, kad kiekvienas amerikietis paskaitęs suprastų kas yra tikrasis žmonijos priešas. Knygų vertimu ir išleidimu rūpinasi autorės dukra Nijolė, bet juk tai darbas visų laisvojo krašto lietuvių.

Pasikalbėjime su žurnalistė Gassaway, Rūkiene nušviečia 1940 metų padėtį Europoj ir Lietuvoj, savo siaubą, kai birželio 14 d. naktį, 4 val. iš ryto, ginkluoti rusų slaptosios policijos pareigūnai pasibeldė į Gubavos mokyklos duris, kur ji tą naktį nakvojo, paėmė jos dokumentus, nepaaiškinę ką su ja darys, be šilto aprangos, maisto atsargų, išgabeno ir uždarę gyvulinuose vagonuose, po kelių dienų išvežė į nežinomą ateitį. 60 įvairaus amžiaus aukų, pradėdant kūdikiais, baigiant seneliais, be paprasčiausių sanitarinių patogumų, pradėjo savo kryžiaus kelią į tolimąjį Sibirą. Ji papasakojo, kaip įvairiose sustojimo vietose mirusių lavonus išmesdavo iš vagonų. Pasakojo apie savo kančias Sibire.

Stefanijos draugai sako, rašo žurnalistė, kad ji labai, labai yra užsispyrusi, tai padėjo jai išlikti. Jos dvasios stiprybė padėjo ir kitiems išvežtiesiems.

Prieš 10 metų, po 23 metų nesimatymo, Stefanija Rūkiene atvyko į JAV, pas savo vyrą ir dukrą.

Išėję į pensiją, Rūkai apsigyveno Hot Springs, Arkansas, nes Rūkiene sveikata ėmė smarkiai šlubuoti. Čia jie ramiai leidžia savo gyvenimo dienas. Stefanija, gerai pažindama komunizmą, jaudinasi, kad amerikiečiai politikai, taip lengvapėdiškai tiki komunistams. Ji jaudinasi, kad kraštas, kuris jos šeimą ir ją priglaudė, gali patekti į komunizmo pinkles.

Kad amerikiečiai praregėtų, reikia siekti visomis priemonėmis. Viena iš tų veiksmingiausių priemonių — tai Setfanijos Rūkiene knygos “Vergijos kryžkeliuose” ir “Sugrįžimas į laisvę” anglų kalba. Nedelskim, nes kiekviena diena brangi.

Apmąstymai po “Vytauto Didžiojo” Rinktinės Dvidešimtmečio Minėjimo

Balys Brazdžionis

“Vytauto Didžiojo” rinktinės dvidešimtmetis atšvėstas pakilia nuotaika. Spalio 27-ji ilgai bus atmintina ne tik Čikagos šauliams, bet ir lietuviškai visuomenei. Iškilmingas vėliavų pakėlimas, pamaldos, akademinė dalis, vėliau puota ir džiaugsmo išsiliejimas, nes nueitas kelias nužymėtas neeiliniais darbais. Tokia didelė šventė turėjo užtrukti ne vieną, bet dvi dienas ir reikėjo daug didesnės salės. Ypač ateity, švenčiant sidabrinę rinktinės sukaktį, reiktų surasti daug didesnę salę, nes šaulių eilės sparčiai auga.

Kas po mūsų? Stebint šaulių gretas, ne vien Čikagos, bet ir kitų vietovių, pasigendama jaunimo. Šventėje vos keletas dalyvavo. Nėra tų, kurie karo metu išgelbėti nuo bado ir mirties, ant motinų ir tėvų rankų išnešti. Kur toji karta? Tėvai ją pastatė ant kojų, išleido į mokslus, suteikė galimybės pasiekti geresnio gyvenimo ir po to jie nuėjo savais keliais, neatidavė duok-

lės lietuviškai visuomenei. Ko norėti iš čia gimusio ir užaugusio jaunimo, jis jaučia ir galvoja, kad čia yra jo gimtasis kraštas. Jis jame stengiasi įleisti šaknis, tačiau ir jo gyslose teka lietuviškas kraujas. Mes matome, kad jaunimo galvose na skiriasi nuo mūsų kartos galvojimo apie Lietuvą ir jo gyvenimą Amerikoje. Koks spontaniškas buvo to jaunimo reagavimas Simo Kudirkos, Romo Kalantos, Brazinskių atvejais. Mačiau, kaip Cikagoj šaltyje jaunimas demonstravo ištisas paras. Jie nepabūgo suklupti ant cemento ir sugiedoti giesmes, lyg prisiekdami kovoti už laisvės idealus. Mes džiaugėmės ir didžiavomės tomis jaunimo gretomis. Mes laukiam jų šaulių eilėse, čia jiems būtų pilna darbo: galėtų šokti, mokytis šaudyti, plaukioti jūroje, skraidyti lėktuvais, klausyti paskaitų, dalyvauti šventėse. Įaugęs į šaulišką šeimą, jaunimas išsirinkęs vadovus iš savo tarpo, būtų lyg savarankiškas vienetas, Šaulių S-gos ribose.

Šaulių Sąjunga turėtų skirti jaunimui stipendijas, skelbti konkursus, duoti premijas. Įsigijus savas patalpas ar Jaunimo Centro patalpo-

se, šauliškas jaunimas galėtų suėjęs kartu pabendrauti, panašiai kaip skautai ar ateitininkai daro. Pratin-kime savo atžalyną nuo ankstyvos jaunystės įsisąmoninti šaulišką idėją, pažinti jos siekius ir padėti seni-mui kovoje už laisvą Lietuvą. Sim-poziumai, šokiai, premijos ir pobū-viai padarys Šaulių S-gą jaunimui mielesne ir suaugę su ja rūpinsis sąjungos ateitimi, perims s-gos vai-rą į savo rankas, ir tęs lietuviybės išlaikymo, bei kitus svarbius darbus.

Ko mes dar galime pasiekti?

Tremtyje atgaivinę Lietuvos Šau-lių Sąjungą per pirmuosius dvi-dešimt metų negalėjom veiklos taip plačiai išvystyti, kaip norėjome. Kita aplinka, kitokios sąlygos mus spaudžia. Tik paskutinių kelerių metų bėgyje JAV ir Kanadoj iš-augo daugiau dalinių, įsikūrė naujų kuopų. Į šaulių eiles priimami visokių pažiūrų ir įsitikinimų žmo-nės. Mes dalyvaujam kultūrinėj, pa-litinėj ir lietuviybės išlaikymo veiko-loj. Mūsų narių daug. Tad ir kyla klausimas ko mes galim pasiekti. Tiesa, daugumos mūsų amžius virš 50 metų, yra sąjungos veteranų daug senesnių. Mūsų eilės retės. Dar daug lietuvių niekur nepriklauso, nelanko jokių parengimų, neremia jokių lietuviškų darbų. Reikėtų

stengtis įtraukti į šaulių eiles tuos pasyviuosius, juos išjudinti. Jei ma-tome kaimynas niekur nedalyvauja, sueikime su juo į artimesnę pažin-tį, nusiveskime jį į vieną kitą pa-rengimą, susirinkimą, šventę. Pa-matę, kad šauliai gerbia visų įsiti-kinimus, įsijungs ir įtrauks savo vaikus.

Siūlau vidinius nesklandumus išsiaiškinti savo tarpe, nekelti vie-šumon. Pasimokykime iš LB ir BALF'o padarytų klaidų. Šauliai, reaguokime, tarkime ir mes savo svarų žodį, kaip kad tarė Amerikos veteranai: "Mes nepripažįstame am-nestijos tiems, kurie pabūgo stoti į karinę tarybą ir išbėgo į sveti-mus kraštus, nors prezidentas ir iš-leido tokį įstatymą". Pasmerkime tuos veikėjus, kuriems ne lietuviy-bė, bet asmeniškios ambicijos rūpi. Visus pageidavimus, vietinius nes-klandumus aiškinkimės savoj šei-moj, CV padedami.

Nepamirškime vargan patekusių sesių ir brolių. Tiesa, jais rūpinasi BALFas, bet kaip bus malonu jiems sulaukti pagalbos iš bendraminčių, savo idėjos brolių ir sesių. Kol esame pajėgūs, finansiniai stiprūs, nelaukime kol vargstantis brolis iš-ties pagalbos prašančią ranką, bet

apie juos sužinoję skubėkime su sa-vo pagalba.

Šaulys-ė yra gyvieji liudininkai nepriklausomos Lietuvos. Jei kas nors parašo straipsnį ar knygą, šmei-žiančius nepriklausomos Lietuvos gyvenimą, tuoj reaguokime. Sudary-kime iš pajėgių jaunuolių, profesio-nalų ir intelektualų sekciją, kuri sekama įvairią spaudą ir radusi to-kių straipsnį ar knygą, paruoštų tūk-stantčius protesto laišku į išsiuntinė-tų laikraščius, redakcijoms, leidyk-loms. Pasimokykim iš Lietuvos Vy-čių, jie daugumoj Lietuvos nematę, bet išsiuntinėja tūkstančius laišku įvairiais reikalais į įvairias pasaulio šalis. Jų protestas duoda teigiamų vaisių. Kiek protesto laišku nusiun-tėm "Encyclopedia Britannica", kai išmetė Lietuvos vardą, kai jų išleis-tuose žemėlapiuose Lietuvos nebė-ra? Protestuokime, kai to ar kito lietuviuo sportininko laimėjimus skiria rusams. Kas davė jiems teisę pavergtas tautas priskirti prie sovie-tinės Rusijos?

Mūsų darbo keliai platūs, įjung-i-mas jaunimo į mūsų eiles būtinas, kova už tautos teises ir nepriklau-somos Lietuvos atstatymas — mūsų pagrindinis siekis. Tad būkime tvirti ir budėkime!

ŠAULIŠKOJ PASTOGĖJ

IŠ "SIMO KUDIRKOS" ŠAULIŲ KUOPOS NEW YORKE VEIKLOS K. Bačauskas

Š.m. gegužės 25 d. Teėvų Pranciško-ko koplyčioje, Brooklyn, N.Y., su k.v. ramovėnais, birutietėmis, sav. kūrėjais, šauliai gausiai dalyvavo pamaldose — mišiose už žuvusius karius, šaulius, par-tizanus. Po pamaldų aplankytos kapinė-s, kur palaidoti jau amžinybėn iške-liavę idėjos draugai. Tėvas dr. V. Gi-džiūnas, OFM, atliko religines apeigas, sesės birutietės padėjo gėlių puokštes, įsmeigė tautines vėliaves.

Po kapų lankymo Kultūros Židinyje įvyko bendras posėdis, paskaita ir pa-bendravimas.

Birželio 9 d. Kultūros Židinio patal-pose buvo suruošta popietė su 16 metų Sibire iškentėjusiu Jonu Kreivėnu. Jis papasakojo apie savo išgyvenimus trem-tyje ir dabarties gyvenimą okup. Lietu-voje.

Rugsėjo 8 d. k.v. Ramovės suruoštame

Tautos Šventės minėjime šauliai daly-vo veiklos skaitlingai, su vėliava.

L.B. su Batumu suruoštose dviejose protesto demonstracijose, New York Time aikštėje ir prie Jungtinių Tautų pastato, bei prie Australijos konsulato, šauliai vėl skaitlingai dalyvavo. Šau-lys A. Balsys buvo narys komisijos pas Australijos konsulą, įteikiant memoran-dumą Australijos vyriausybei.

Spalio 27 d. įvyko metinis kuopos na-rių susirinkimas. Išklausti valdybos narių pranešimai. Iš pirmininko Juliaus Kumpiko pranešimo paaiškėjo, kad per metus buvo 11 valdybos posėdžių. Dar daugiau kartų posėdžiauta telefonais. Į kuopą įstojo 19 naujų narių.

Kuopos kasininkas Ant. Pumputis pranešė kasos stovį. Kasa netuščia, bet du suruošti parengimai nebuvo finansi-niu atžvilgiu sėkmingi, vos galas su-vestas su galu. Tačiau, iš Ročesterio pakviesto jaunuolių dramos sambūrio su-vaidintas A. Kairio "Palikimas", yra kultūrinis laimėjimas. Tai bus paskata jaunimui tobulėti, pamilti meną. Nors

veiklas nelengvas, jaunuoliai vieni geriau, kiti silpniau savo vaidmenis at-liko.

Kuopos š. Antanas Reventas, Elenos Juciūtės knygai "Pėdos Mirties zonoj" leisti komisijos pirmininkas, papasakojo, kad knygai išleisti surinktos prenume-ratos, garbės prenumeratos ir surasti me-cenatai. Dėka jų knyga bus greičiau iš-spausdinta ir pasieks prenumeratorius. Knyga jau spausdinama. Bus 544 pus-lapių, 6x9 formato su 36 iliustracijo-mis ir kalinių darbų paveikslais. Tai bus stambus dokumentinis veikalas. Autorė 7 metus iškalėjo sovietų kalėjimuose. Grįžusi į tėvynę, matė varganą gyve-nimą. Laimingu sutapimu — 1966 me-tais pasiekė Ameriką ir parašė minimą knygą.

Perskaityti CV aplinkraščiai ir raš-tai. Sudarytas Simo Kudirkos fondas. Čia pat surinkta 45 dol. Dauguma kuopos narių savo aukas jau buvo įteikę per bendrines organizacijas.

Susirinkimas paprašė seses šaules susiorganizuoti į šaulių moterų sekciją.

Š. Kazimieras Krulikas skaitė referatą apie Lietuvos spaudos draudimo laikotarpį. Referatas buvo kruopščiai paruoštas, susirinkusių labai šiltai priimtas.

Susirinkimas baigtas tautos himnu. Sekė bendravimas prie kavutės. Kavutę ir užkandėlius paruošė nuoširdi daugelio kultūrinių darbų rėmėja — mecenatė, nygos "Pėdos mirties zonoj" stambiausia mecenatė, Elena Mickeliūnienė. Ačiū jai už šaulišką nuoširdumą ir šauliškos idėjos puoselėjimą. Ji paprašyta suorganizuoti moterų sekciją.

Lapkričio 5 d. 4 val. p.p. į JFK aerodromą atskrenda Simas Kudirka su šeima. Laiką sužinojom pusvalandį prieš lėktuvui nusileidžiant. Telefonais susižinojė apie 50 lietuvių, jų tarpe 10 "Simo Kudirkos" kp. šaulių, atskubėjom į aerodromą. Nuotaika visų nepaprasta, visi nervinamės. Pasipila keleiviai, tačiau Simo nesimato. Pagaliau dviejų valstybės departamento tarnautojų lydimas pasirodo Simas ir jo šeima. Pirmi vaikučiai, žmona, motina ir paskutinis — Simas. Pasipila katutės ir griausmingi "Valio Simas" šauksmai. Aerodrome esantieji keleiviai, išgirdę triukšmą, apsupo mus, klausinėdami kas atsitiko. Paaiškinus, daugelis patvirtino apie jį gerai žiną ir norėjo iš arčiau pamatyti Simą, tačiau saviškių nebuvo prileisti, nes patys norėjo iš arčiau pamatyti tą brangų svečią. Keleiviai lipo ant kėdžių, bufeto, kur kas galėjo, kad nors iš tolo pamatytų Simą Kudirką. Simas labai išvargintas visų išgyvenimų, kelionės, tačiau su miela šypsena veide su kiekvienu sveikinosi, bučiavosi... Pirmasis Simą pasveikino Lietuvos generalinis konsulas A. Simutis, VLIko p. kas, prel. J. Balkūnas, dr. Rolandas ir Gražina Paegle, Romas ir Daiva Keziaz ir visi, kas tik prie jo priėjo. Miniai praretėjus, prisiartino keletas kuopos šaulių, vienas su tautine vėliavėle, kitas šaulių vėliavėle (ant žalios medžiagos užsiūtu šaulių ženklu) nešini. Š. Albinas Sakalas padovanojo Simui šią vėliavėlę, š. kun. Ant. Račkauskas tautinį ženklelį. Š. K. Bačkauskas pasveikinęs paminėjo, kad sveikina šaulių kuopos vardu, kuri pavadinta "Simo Kudirkos" kuopa. Simo ir sveikintojo veidais riedėjo ašaros. Simas pasakė: "Kam to reikėjo, aš nesu tos garbės vertas". Kuopos vardu pasveikinta Simo motina ir žmona, palinkėta jiems laimingai įsikurti šioje laisvės šalyje.

Po 15-20 minučių, Simas su šeima išvyko pas dr. Rolandą ir Gražiną Paegle ir Romą ir Daivą Keziaz laikinam poilsui, nes jie šiame rytiniame pakraštyje daugiausiai pasidarbavo Simui

"Dr. Vinco Kudirkos" kuopos šaudymas. Pirmoji iš k. I. Galinienė, toliau Br. Galinis, Bostono šauliai. Sekantys J. Maskeliūnas ir H. Enrikaitis, Worcesterio šauliai. Nuotr. St. Urbono

čia atvykti, pirmieji — "Seamen's Federation" vardu, antrieji — "Americans for Simas" vardu.

WORCESTERIO "DR. VINCO KUDIRKOS" ŠAULIŲ KUOPOS VEIKLA

1974 birželio 16 d. Worcesterio Organizacijų Taryba ruošė išvežtųjų į Sibirą minėjimą. Ir pamaldose ir minėjime šauliai dalyvavo organizuotai, su vėliava.

Liepos 23 d. sesių iniciatyva, kartu su Bostono ir Brocktono kuopomis, suruošta vakariene pagerbti Bostono "Jono Vanagaičio" kuopos pirmininką inž. Juozą Stašaitį, jo 60 gimimo dienos proga.

Rugsėjo 15 d. įvyko prizinis šaudymas, kurį pravedė kuopos instruktorius Alfonsas Kauševičius ir šaulių rėmėjas Jonas Plesys. Į šaudymą buvo pakvies-

ti Bostono ir Brocktono šauliai, ir Worcesterio šaulių rėmėjai, dalyvauti svečių teisėmis. Iš Bostono atvyko trys broliai ir trys sesės. Laimėjusiems pirmas ir antras vietas šauliams ir svečiams, per sekantį susirinkimą bus įteikti trofėjai.

Šaulių vyrų pirmą vietą laimėjo Jonas Valiūnas, antrą Henrikas Enrikaitis. Moterų I — Elena Gorodeckienė, II — Izabelė Parulienė.

Svečių vyrų I vietą — Edward Lescord, II — Jono Vanagaičio kuopos šaulys Stasys Urbonas.

Svečių moterų I — Irena Galinienė, II — Lidija Kontautaitė. Abi Bostono "Vanagaičio" kp. šaulės.

Numatyta suruošti prizinis šaudymas tarp Worcesterio ir Bostono kuopų.

Spalio 19 d. suruošta vakariene — šokiai su programa, kurią atliko Bostono vyrų sektetas, vadovaujamas muz

Juliaus Gaidelio. Visuomenė gausiai atsilankė ir vakaras praėjo su pasisekimu.

Kuopos sesės nutarė Kalėdų proga pasiūti porą vartotų drabužių siuntinių Suvalkų Trikampio lietuviams. Narių skaičiui kuopa irgi didėja. Į pastutinį susirinkimą, kuris įvyko rugpiūčio 25 d., atsilankė ir nariais įstojo: Teresė Juškienė, Janina Miliauskienė, Juozas Jurkėnas, Vytautas ir Kęstutis Ramonai. Užsibrėžtas tikslas — įsigyti paradines Amerikos ir Lietuvos vėliavas, jau pasiektas. Vėliavos įsigytos ir Kariuomenės atkūrimo minėjime su jomis pasirodysime.

E. G.

“JUOZO DAUMANTO” ŠAULIŲ KUOPOS GEGUŽINĖ

Š.m. rugsėjo 1 d., 12 val. p.p., sekmadienį, Los Angeles šauliai suruošė gegužinę ir susirinkimą Eleonoros ir Stasio Liseckų gražioje sodyboje, Glendale miesto šiaurinėje dalyje, kalnų papėdėje, važiuojamo nuo Šv. Kazimiero bažnyčios 3 mylios kelio.

Apie 10 val. ryto kuopos pirmininkas Karuža, vicepirm. Vl. Gilys ir moterų vadovė O. Orloviėnė nuvyko į minėtą sodybą, kur rado viską paruoštą ir šeiminkai jau laukė svečių. Sode buvo išdėstyti stalai, kėdės ir bufetui vieta sodo viduryje, kur specialiai pastatytas namukas, bei vaišėms stalas gražiai įrengtame kambaryje prie gyvenamo namo, kur Liseckai visuomet atvykusius svečius pavaišina prie bufeto skaniais gėrimais. Abu Liseckai yra susipratę lietuviai, visuomenininkai, šauliai. Jie remia lietuvišką veiklą ne tik darbais, bet ir pinigineis aukomis. Tad atvykusiems valdybos žmonėms darbo nebuvo, nes viskas jau buvo atlikta.

Šauliai ir svečiai po mišių riedėjo automobiliais, iš parapijos kiemo ir miesto apylinkių per Glendale miestelį, kuris guli slėnyje, apsuptas kalnų. Šiaurėje prie kalnų prisiglaudusi šaulių Liseckų gražiai dekoratyviniais medžiais, krūmais ir žydinčiomis gėlėmis apaugusi sodyba. Sodyboj yra ir bitynas.

Šaulės atsivežė skanių užkandžių. Pyragais ir kava rūpinosi Moterų vadovė O. Orloviėnė, o gaivinančių gėrimų bufetą tvarkė Vl. Gilys, Orlovas ir Janušauskas. Loterijos bilietus platino Š. Sof. Vizgirdienė ir svečias p. Avižienis. Prasidėjus gegužinei visi kvestiniai svečiai ir šauliai buvo pavaišinti skanėstais ir kava. Po vaišių, sode, po didžiuliu, lyg medžiu, lietsargiu, įvyko “J. Daumanto” kuopos narių susirinkimas. kuriame buvo aptarti einamieji reikalai ir baliaus paruošiamieji darbai. Tam tikslui buvo išrinkta komisija.

Susirinkimui pirmininkavo Š. D. Kaškelienė, sekretoriavo Š. J. Uksas. Š. Kaškelienė sklandžiai pravedė susirinkimą. Susirinkimui 5 punkty dienotvarkę paruošė kp. p-kas K. Karuža. Dienotvarkė buvo priimta. Pranešimus padarė kuopos pirmininkas ir moterų vadovė, apie kuopos veiklą ir ateities planus. Karuža pranešė, kad kuopa auga ir pristatė 9 naujus narius. Susirinkimo metu įstojo dar 7, tad viso 16 naujų narių. Kalbėjo apie būtiną reikalą įsigyti šaulių uniformas ir pasekti rytinių valstijų šaulių pavyzdžiu. Jis pabrėžė — lapkričio 24 d. švęsime Lietuvos kariuomenės šventę, eisime į bažnyčią ir minėjimą su vėliavomis, kurias lydės uniformuoti šauliai.

Po susirinkimo p-kas Karuža padėkojo D. Kaškelienei ir J. Uksui už sklandžiai pravestą susirinkimą, šauliams ir svečiams taip gausiai (buvo virš šimtinės) susirinkusiems į gegužinę, šauliams Liseckams už gegužinei užleistą be mokesčio savo gražią sodybą.

Svečiai ir šauliai, nuotaikingai praleidę sekmadienio popietę, apie 9 v.v. skirstėsi namo.

Kazys Šešupė

CLEVELANDO “KARIN. JUOZAPAVIČIAUS” KUOPOS VEIKLA

Spalio 20 d. Clevelando šaulių rūpesčiu buvo padarytas pranešimas apie arteriosklerozės ir vėžio ligas. Paskaitos metu buvo demonstruojami spalvoti, Amerikos širdies ir vėžio draugijų specialistų gydytojų pagaminti filmai.

Vaidžiai pademonstruoti kaip kraujosrovės susidaro krešuliai, kurie užkemša kraujo indus ir iššaukia širdies priepuolius.

JAV kasmet nuo vėžio miršta 350,000 žmonių. Toks pat ar dar didesnis mirtingumo nuošimtis yra kai kuriose Europos pramonės kraštuose. Apskaičiuota, kad JAV kasmet iš 100,000 gyventojų nuo vėžio miršta 146 vyrai ir 106 moterys. Pietų Amerikoje, El Salvadorė iš 100,000 žmonių miršta tik 27 vyrai ir 43 moterys. Indonezijoje Tailandė miršta tik 22 vyrai ir 14 moterų. Pagal statistinius duomenis ten mirtingumas nuo vėžio 6 kartus mažesnis už Amerikos. Kaip išaiškinti, kad tokiuose atsilikusiuose kraštuose kaip El Salvadoras ir Tailandas, toks mažas mirtingumo nuo vėžio procentas?

Antrojo Pasaulinio karo metu, kai Europoj trūko maisto, rūkaly, mirtingumas nuo arteriosklerozės, širdies ir vėžio ligų buvo labai nukritęs. Po karo Europa atsigavo, žmonės pradėjo gerai

gyventi, per sočiai valgyti — ir tuojau pakilo nuo vėžio mirtingumo nuošimtis, daugelis pradėjo sirgti arterioskleroze. Pasirodo, kad turtinguose pramonės miestuose per gausūs valgiai, per didelis kūno svoris, per gausūs gyvulinių riebalų sunaudojimas, cheminė oro ir vandens tarša ir yra priežastimis padidėjusio nuo arteriosklerozės, širdies ir vėžio ligų žmonių mirtingumo.

Po filmų demonstravimo ir po mediciniško pranešimo, klausytojai prelegentui “Karin. Juozapavičiaus” kp. p-kui ir LŠST CV vicepirm. sveikatos reikalams, dr. K. Pautieniui pateikė eilę klausimų. Dr. K. Pautienis į visus klausimus davė atsakymus ir paaiškinimus.

Po paskaitos šauliai ir šaulės pasimokė rikiuotės, nes spalio 27 d. ruošiasi vykti į Čikagą, į “Vytauto Didžiojo” šaulių rinktinės dvidešimtmečio šventę.
k. p.

CLEVELANDO ŠAULIŲ PADEKOS POBŪVIS

Š.m. spalio 13 d. Clevelando “Kar. Juozapavičiaus” šaulių kuopa, Lietuvių Namų Gintaro svetainėje, suruošė vaišes. Vaišių tikslas — pagerbti nusipelnusius, aktyvius kuopos šaulius. Pagal LŠST statutą nusipelnusieji šauliai apdovanojami šaulių medaliais, dar už didesnius nuopelnus — šaulių Žvaigždės ordenais. Kad tie medaliai ir ordenai būtų dar labiau vertinami, kuopa savo aktyvius narius už įvairius darbus pradėjo atžymėti meniškais padėkos pažymėjimais. Tuos pažymėjimus tikrai gražiai pagamino, tautiniais raštais išdabino, menininkas Lelys. Vaišių metu jam buvo išreikšta padėka.

Kuopos pirmininkas pradėjo pobūvį, kuriame dalyvavo ir svečių, nušviesdamas LŠST svarbą mūsų gyvenime, atskirų šaulių pareigumą, pasiaukojimą dirbant įvairius kultūrinius darbus, jų įnašą pavergtos tėvynės laisvinimo darbuose. Pirmininkas kvietė visus geros valios lietuvius be religinių, partinių ar politinių skirtumų, jungtis į šaulių eiles.

Meniški padėkos pažymėjimai įteikti veikliams, nusipelnusiems kuopos nariams: teisininkui J. Krygeriui, vėliavnešiu M. Smelstoriui, O. Čiuprinskienei, U. Grinciuvienei ir L. Kazienei. Pirmininkas pastebėjo, kad ir kiti aktyvūs šauliai nebus užmiršti ir ateityje įvertinti ir atitinkamai apdovanoti. Apdovanotųjų vardu teisininkas J. Krygeris padėkojo kuopos pirmininkui ir valdybai už aktyvių kuopos narių įvertinimą, nes tai bus paskata ir kitiems šauliams pasitempti ir dar nuoširdžiau dirbti.

Maldą prieš valgi sukalbėjo Šv. Jurgio parapijoj viešintis kun. dr. T. Žiūraitis. Vaisių metu paaikškėjo, kad muz. Alf. Mikulskiui, LŠST CV vicepirmininkui kultūros reikalams, tą dieną sukako 65 metai, tad jam sugiedota Ilgiausių Metų ir palinkėta ir toliau sveikam dirbti kultūros baruose.

Kuopos pirmininkas paskelbė apie CV Simo Kudirkos vąjį ir to vąjaus svarbą. Simas Kudirka Vilniaus teismo salėje, apsuptas ginkluotų sargybinių, pareikalavo Lietuvai nepriklausomybės ir jei jam būtų paskirta mirties bausmė, paprašė pakviesti kunigą, nes esąs praktikuojantis katalikas. Pavergtos tėvynės brolių ir sesių lūpos užčiauptos, tad toks drąsus kankinio S. Kudirkos pareiškimas, parodė visų pavergtų žmonių troškimą atgauti laisvę ir plačiai nuskambėjo viso laisvojo pasaulio spaudoje. Tuo metu Kudirkos fondui surinkta 57 dol. Aukų rinkimas tęsiasi.

Šaulė, pianistė G. Karsokienė paskaitė keleta savo poezijos kūrinių ir ištraukų iš lietuvių rašytojų veikalų.

Vaisių metu buvo platinami Čikagos "Vytauto Didžiojo" rinktinės pagaminti kalėdiniai atvirukai. Platino kp. tieki mo vad. M. Smelstorius. Jumoristinių įvykių iš Lietuvos žydų gyvenimo, veiklos ir pokalbių su jais gabalėlių, gyvai papasakojo kun. dr. T. Žiūraitis, dr. K. Pautienis ir muz. Alf. Mikulskis. Prie vaisių stalo svečiai ir šauliai maloniai praleido keleta valandėlių, dalindamiesi įspūdžiais, diskutuodami naujausius įvykius ir šauliškąją veiklą.

17 kuopos sesių ir brolių ruošiasi spalio 26 dieną vykti į Čikagą, į "Vytauto Didžiojo" rinktinės dvidešimtmečio šventę.

Vasarą šauliai užsiiminėjo šaudymo pratimais ir varžybom, ruošė gegužines, rudenį pradeda naują veiklos sezoną su paskaita ir filmu apie rūkymą, vėžį, arteriosklerozę ir širdies ligas. Prelegentas bus dr. K. Pautienis.

Kadangi Amerikoj širdies ir vėžio ligos daugiausia žmonių Amerikoj nuvaro per anksti ir kapus, rengėjai tiki, kad susidomėjimas filmais ir paaikškinimais bus didelis.

Dr. K. Pautienis

ŠAULIŲ AMERIKOJE JUBILIEJUS

Algirdas Budreckas

Pirmosios Amerikoje atsikūrusios Šaulių Sąjungos kuopos, dabartinės "Vytauto Didžiojo" rinktinės dvidešimtmečio sukaktis gražiai atšvęsta spalio 27 d. Čikagoje.

Vėliavų pakėlimas. Prie lietuviškos Marquette parko parapijos, dalyvaujant

keliems šimtams uniformuotų sesių ir brolių ir tautiniais rūbais pasipuošusių sesių, giedant Lietuvos himną.

stiebus pakilo JAV ir Lietuvos vėliavos. Iškilmingos mišios. Iškėlę vėliavas Čikagos ir iš įvairių JAV ir Kanados miestų suvažiavę šauliai, su LŠST CV pirmininku V. Tamošiūnu, Lietuvos generaline konsule Juze Daužvardiene, "Vytauto Didžiojo" rinktinės pirmininku Vladu Išganaičiu, LŠST Moterų vadove Ona Mikulskiene ir "Vytauto Didžiojo" rinktinės moterų vadove Stase Cevičiene priešaky, su Sąjungos ir Sąjungos Moterų bei kuopų vėliavomis, įžygiavo į mažnyčią. Didžiulė bažnyčia buvo perpildyta šauliais ir parapijiečiais bei svečiais.

Iškilmingas šventas mišias atnašavo kun. klebonas Antanas Zakarauskas, kan. Vaclovas Zakarauskas ir kun. Antanas Pušinskis. Visi trys yra "Vytauto Didžiojo" rinktinės šauliai. Laikė šventų mišių rinktinės vėliavą pašventino š. kun. Antanas Zakarauskas. Labai gražų, patriotinį pamokslą pasakė kun. V. Zakarauskas. Jis ne tik puikus pamokslininkas, bet ir moka savo gilią mintis labai gražiai perduoti. Po mišių galingai nuskambėjo Lietuvos himnas.

Iškilmingas minėjimas prasidėjo antrą valandą Marquette parko parapijos salėj. Salė ir scena papuoštos. Dalyviai susėdo prie stalų. Salėj prie scenos ilgas prezidiumo stalas.

Įnešus vėliavas, sugiedojus Amerikos ir Lietuvos himnus, sukalbėjos invokaciją, buvo atsisojimu ir tylos minute pagerbti žuvę ir mirę šauliai.

LŠST CV pirm. V. Tamošiūnas įteikė rinktinės vėliavą rinkt. p-kui Vl. Išganaičiui, kuris pažadėjo ją saugoti ir gerbti. Vėliavos krikšto tėvai š. Marija Dapkienė ir š. Pranas Tomkus. Teisininkas š. Algirdas Budreckas perskaitė š. K. Bertašiaus meniškai padarytą "Vytauto Didžiojo" rinktinės vėliavos šventinimo aktą.

Apdovanojimai. Šventės proga buvo apdovanoti Lietuvai ir Šaulių Sąjungai nusipelnę veikėjai ir šauliai. Ordinus ir medalius įteikė sąjungos ir rinktinės pirmininkai: savanoriui plk. K. Ališauskui, sav. plk. J. Švedui, sav. J. Tamulii, dr. K. Bobeliui, kpt. A. Juškevičiui ir šauliams — V. Petronienei, P. Beinoriui, P. Aglinskiui ir K. Jakštui.

Sveikinimai. Pirmoji sveikino gen. konsulė J. Daužvardienė: "Man tikrai malonu pasveikinti gyvosios, bujojančios Šaulių Sąjungos rinktinę ir dalinius, ir visus mieluosius šaulius-es šioje reikšmingoje šventėje. Jūs esate mūsų pasididžiavimas, kilniausio patriotizmo pavyzdžiai. Jū pareigingi ir pavyzdžingai

reprezentuojate Lietuvą ir lietuvius, jaudina ir visų dėmesį atkreipia jūsų drausmingas dalyvavimas Amerikoj ir Lietuvos švenčių iškilmėse — ten, kur tik reikia parodyti ir priminti, kad Lietuva tebėra gyva, kad lietuvių patriotiniai jausmai nėra atbukę. Širdingai dėkoju jums, mielieji šauliai. Kitos mūsų organizacijos bei vienetai privalėtų sekti jūsų pavyzdžiu".

Šaulių Sąjungos principai ir siekiai mums čia nuo seno žinomi. Amerikos lietuviai yra rėmę Šaulių Sąjungą laisvoje Lietuvoje — pinigais, ginklais ir net nupirkę lėktuvą.

Dabar, iš naujo peržvelgus Šaulių S-gos įstatymus bei statutą, mane imponavo pakartotini patriotizmo įtaigojimai bei įsakymai. Gi jūsų įkūrėjas, garbingos atminties Vladas Pūtvis yra priminęs, kad ne vien kardu ginsi tėvynę. Cituoju Jį, — Nėra tokio darbo, nėra tokios dienos, kur nėra progos padaryti tėvynei bent ką naudingą; visur, visada ir visu kuo darbas galima taip padaryti, kad jis stiprins tėvynės jėgas ir tuo būdu ją gins".

Šį jo įtaigojimą reiktų mūsųose įprasminti — priminti, kad vieningai dirbant, mūsų kuopos stiprės ir daugiau atsiekim ryžtingoje kovoje prieš Lietuvos okupantą. Jėgų skaldymas, nesantaika, vienybės stoka nutolina mus nuo aukščiausios tautos tikslų — Lietuvos išlaisvinimo.

Pritaikykim šaulių priesaikos ir šūkių žodžius neatlaidžiai, vieningai veiklai, siekiant Lietuvos išlaisvinimo. Būtent: "Tepadedu man Viešpats mano darbuose Tėvynei Lietuvai. Kūnu, siela, širdžia tuos darbus skiriami Nepriklausomai Lietuvai!"

LŠST pirm. V. Tamošiūnas savo kalboje prisiminė "Vytauto Didžiojo" rinktinės veiklą ir palinkėjo toliau sėkmingai veikti ir klestėti.

Sekė LŠST ir "Vytauto D." kp. steigėjo, garbės š. Alf. Valatkaičio apžvalginė, kruopščiai paruošta kalba, kuri bus spausdinama atskirai.

Dar žodžiu sveikino ALTos pirm. dr. K. Bobelis, LKSK skyr. pirm. J. Tamulis, BALFo gen. sekr. J. Jasaitis, Moterų vad. O. Mikulskienė ir GT pirm. M. Šnapštys. "Vlado Pūtvio" kp. Toronte pirm., garbės š. St. Jokubaitis, pasveikinęs rinktinę, įteikė pirm. dovaną. "J. Daumanto kp. pirm. K. Karuža sveikino savo, kuopos ir visų tolimosios Kalifornijos šaulių vardu.

Raštu sveikino diplomatinė tarnyba: S. Lozoraitis iš Romos ir J. Kajeckas iš Vašingtono. LŠST garbės pirmininkas R. Skipitis ir daugelis kitų.

Nusipelnusių 1973 m. spaudos dar-

buotojų apdovanojimas. Kaip ir kasmet, buvo apdovanoti trys metų laikotarpyje daugiausia apie sąjungos veiklą rašę spaudos darbuotojai. Plačiau apie laimėtojų atrinkimą papasakojo apdovanojimo komisijos pirm. š. kom. Turuta iš Grand Rapids. Jie, perskaitę virš 250 straipsnių ir korespondencijų, nutarė I-ją premiją skirti dr. K. Pautieniui, II — foto reporteriui K. Sragauskui ir III — J. Kaunui. Apdovanotiesiems buvo įteikti pažymėjimai ir premijos.

Meninė dalis. Išnešus vėliavas prasiėjo meninė dalis. "Kar. Juozapavičiaus" kp. dainininkių trio, Nora Braziulienė, Liliana Čaplickienė ir Ona Mikulskienė, pianinu palydint š. G. Karsokienei, labai gražiai padainavo "Laukiu vis", žodžiai Sidabraitės, muzika S. Gailevičiaus ir šiai šventei dedikuotą maršą "Lietuvos šauliams" — žodžiai A. Budrecko, muzika A. Mikulskio.

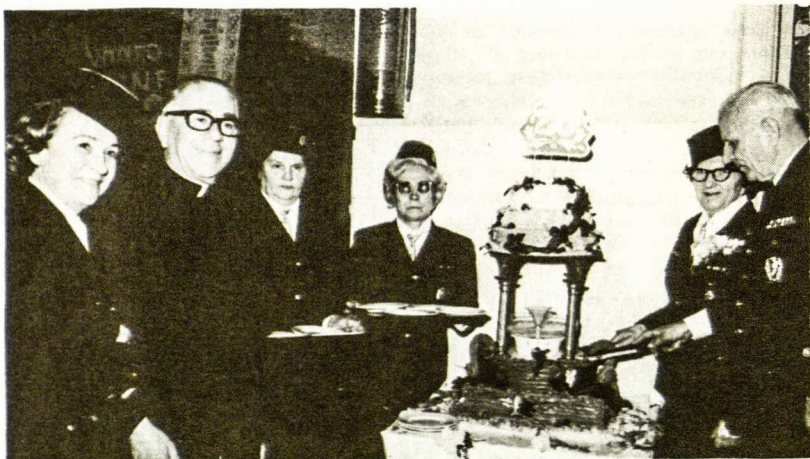
"Vyt. D." š.r. moterų oktetas: A. Latonienė, E. Ruminienė, E. Skinderienė, M. Vizgaitienė, E. Matijūnienė, I. Pocienė, J. Paškevičienė, J. Dikšienė, G. Giedraitytė, M. Dičpinigaitienė ir

Gen. kons. J. Daužvardienė ir ALTo pirm. dr. K. Bobelis su šauliais.

"Vytauto Didžiojo" šaulių rinktinės vėliavos aktą laiko pirm. Vladas Išganaitis. Šalia stovi vėliavos mecenatai ir kūmai — Marija Dapkienė ir Pranas Tomkus. Nuotraukos C. Genučio

“Vytauto Didžiojo” šaulių rinktinės iškilnių tortas. Dešinėje stovi rinkt. vadovai — Vladas Išganaitis ir Stasė Cecevičienė. Kairėje — š. kan. Zakarauskas ir sesės šaulės. Nuotrauka C. Genučio

F. Frankienė, pianinu palydint vadovei muz. Adelei Gabalienei, padainavo: “Kur tas kelelis”, Makačino, “Kur gimta padangė”, Bražinsko ir “Tėviškėlė”, Budriūno.

Akordeonistas Svajūnas Rutkauskas, kuris daug kartų yra dalyvavęs įvairiuose muzikos festivaliuose ir laimėjęs nemažai trofėjų ir pagyrimo lapų, gražiai pagrojo keletą rinktinių kūrinių.

“Vyt. D.” š.r. vyrų oktetas: A. Kvečas, J. Baškus, G. Janula, F. Kasparas, J. Kuzmickas, V. Mardosas, N. Micius, A. Matulis, J. Platakis, A. Šidagis ir S. Stasiūnas, pianinu palydint okteto vadovui muz. Nikodemui Kuliui, padainavo “Šaulių Maršas”, Grauzinio, “Na, vyručiai”, Huberto ir “Pasveikinimas”, Kulio.

Meninę dalį pravedė š. A. Budreckas.

Vėliavų nuleidimas. Pasibaigus meninei daliai visi dalyviai pasipylė į gatvę. Leidžiant vėliavas antrą kartą tą dieną didmiesčio Čikagos gatvė, lietuviškam Marquette parke, galingai nuskambėjo Lietuvos himnas.

Vaišės. Vaišės paruošė darbdžios bite-lės, moterų vadovės š. Stasės Cecevičienės vadovaujamos šaulės. Jos paragintos sesės suaukojo 822 dol. sukaktuviniam tortui pirkti. Gražus, didžiulis tortas kainavo 150 dol., tad likusius pinigų sesė Cecevičienė perdavė pirmininkui, kad įneštų į rinktinės kasą. Tai dosnus sesių įnašas. Rinktinės pirmininkas, dėkodamas sesėms, pabrėžė, kad “Vytauto Didžiojo” rinktinėi sesės ir broliai dirba išvien, nesiskirstydami į sekcijas, todėl viešpatauja darma ir susiklausymas. Toks bendras kamienas duoda galimybės augti ir plėstis, užtai esame stiprūs ir pajėgūs atlikti didelius darbus. Tais žodžiais baigė savo padėkos pa-

reiškimą sesėms šaulėms rinkt. pirm. Vl. Išganaitis.

Vaišių metu rinktinę sveikino “DLK Algirdo” kp. Hamiltone, Kanadoj pirm. P. Kanopa, “Švyturio” jūrų šaulių kp. vicepirm. A. Šukys, “Klaipėda” j.š. kp. pirm. K. Milkovaitis, “Stasio Butkaus” š. kp. pirm. J. Lesčinskas.

Vakarienės metu ir vėliau grojo puikus A. Ramonio orkestras. Svečiai ir šauliai pabendravo, pašoko. Nuotaika buvo pakili ir linksma. Tai buvo šauliška ir širdžiai miela šventė, kuri dar labiau visus sujungė, sustartino ir davė noro dar daugiau dirbti.

Pagarba ir padėka rinktinėi — jos vadovybei ir rengėjams.

Valio “Vytauto Didžiojo” Šaulių Rinktinė!

LOS ANGELES ŠAULIAI KULTŪRINGAI PRAMOGAUJA

Sunku išlaikyti ribą tarp kultūringo pramogavimo ir tuščio baliavojimo. Tai išimtinai puikiai pasisėkė Los Angeles “Daumanto” šaulių kuopos vadovybei. Ji spalio 12 d. su savo energingu pirmininku K. Karuza, surengė šv. Kazimiero parapijos salėje, visais atžvilgiais pasisėkusį koncertą — balių. Programą sklandžiai ir be priekaištų pravedė šaulys, teisininkas St. J. Paltus. Programa buvo trumpa, gyva, neperkrauta ir visus gražiai, kultūringai nuteikė. Ar gali kada klausytojus apvilti toki puikūs solistai kaip Janina Čekanauskienė ir Antanas Pavasaris? Juodu ant kojų sukėlė svečius ir šį kartą, šauniai išpildydami labai populiarius savų kompozitorių kūrinius. Šį kartą tik šešetą (truputį per mažai). Čekanauskienė padainavo Švedo “Baltos gėlės”, Marchetti “Nors tu sužavėjai”, o Pavasaris Petrausko

“Pamylėjau vakar” ir Vanagaičio “Dul, dul dūdelė”. Visiems čia gerai pažįstamas aktorius Jonas Janušauskas gražiai padeklamavo Kuncos “Bevardžiai” ir Brazdžionio “Ažuolas”. Pabaigai, kompozitoriui Broniui Budriūnui palydint pianinu, solistai sužavėjo klausytojus su Šimkaus “Plaukia sau laivelis” ir Tallat-Kelpšos “Oi berneli vientyri”. Maloni staigmena — Janina, reikalui esant, besanti ir sultingas mezzosopranas. Abiejų balsai taip gražiai derinosi, kad klausytum visą naktį. Džiugu — solistas Pavasaris ir aktorius Janušauskas yra aktyvūs “J. Daumanto” kp. šauliai. Kuopa, Karužai vadovaujant, labai pagausėjo nariais. Scenon buvo iškvieštas šimtas kuopos narys, ką tik į kuopą įstojęs, labai Santa Monikiečių tarpe populiarus veikėjas, p. Simas Kvecas (ir pataikyk man, ponių džiaugsmui, tokio gražaus sudėjimo vyrą).

Sekė vaišės ir šokiai bei loterija. Šaulės moterys, vadovaujamos Orlovienės, vyrams nenusileidžia. Ypatingai pasidarbovo talkininkės: Banionienė, Kaskelienė, Puikūnienė, Macėnienė, Stadalninkienė, Jurkūnienė, Micpovilienė, Venckienė, Pinkienė, Žemaitaitienė, Uksienė ir kt., o iš vyrų: Gyls, Zenkaitis, Venckus, Uksas, Naujokas, Janušauskas ir kiti. Didelė padėka dailininkams Andrašūnui ir Raubertui už padovanotus kūrinius, p.p. Kazakevičiams už padovanotą Luko paveikslą ir skulptoriui Gasparoniui už vazą.

Los Angeles šauliai gražiai ir sėkmingai atidarė rudens balių sezoną. **Dalyvis**

Lietuvos prezidento Antano Smetonos 100 metų gimimo ir 30 metų mirties ir

Lietuviškos Spaudos sukakčių minėjimai Detroito

Rugsėjo 29 d. Detroito įvairių lietuviškų organizacijų jungtinis komitetas, į kurį labai aktyviai įsijungė abiejų kuopų šauliai, suruošė Lietuvos prezidento Antano Smetonos 100 gimtadienio ir 30 metų mirties minėjimą Lietuvių Namuose. Pamaldos už a.a. pirmąjį Lietuvos prezidentą buvo atlaikytos visose trijose lietuviškose bažnyčiose. Šv. Petro bažnyčioj dalyvavo ir svečias iš New Yorko, minėjimo paskaitininkas,

Detroite, Šv. Petro bažnyčioje, prez. Antano Smetonos sukurtivines mišias atlaikė klebonas kun. Viktoras Kriščiūnevičius. Pamaldose dalyvavo daug "Stasio Butkaus" kuopos šaulių ir LŠST Moterų vėliava, bei "Stasio Butkaus" kp. vėliava. Iš k. į d. šauliai: Feliksas Blauzdyš, Juozas Augaitis, Antanas Kuzma, Vladas Mingėla, Petras Blūdžius ir kp. p-kas Juozas Leščinskas. Nuotrauka foto reporterio Kazimiero Sragausko

generalinis konsulas Anicetas Simutis, bei LŠST Moterų ir "Stasio Butkaus" kp. vėliavos ir "Stasio Butkaus" kp. šauliai. Klebonas, š. kun. Viktoras Kriščiūnevičius pasakė labai gražų, patriotinį pamokslą. Jis labai teisingai iškėlė didelius a.a. A. Smetonos nuopelnus Lietuvai.

Minėjimą Lietuvių Namuose atidarė LŠST CV narys, "Stasio Butkaus" kp. š. Jonas Švoba. Pravedė Dalia Maurukaitė-Gilvydienė. Labai įdomią, išsamią paskaitą skaitė kons. A. Simutis. Trumpą žodį tarė prezidento sūnus, adv. Julius Smetona.

Minėjimo koncertinę dalį meistriškai išpildė pianistas, a.a. prezidento vaikaitis Antanas Smetona. Susižavėjo net

tie, kurie pianino muziką nemėgsta. O tie, kurie dėl vieno ar kitų priežasčių negalėjo dalyvauti, labai gailėjosi, kad negalėjo išgirsti paskaitos ir to nepaprasto koncerto.

Spalio 13 d. Lietuvių Namuose įvyko Lietuviškos Spaudos sukakčių minėjimas, ruošiamas Detroito jungtinių organizacijų komiteto. Į jį šauliai taip pat labai aktyviai įsijungė.

Visose lietuviškose bažnyčiose įvyko

iškilmingos mišios už mirusius ar žuvusius knygnešius, spaudos darbuotojus ir platintojus.

Lietuvių Namų viršutinėj salėj š. Algirdas Vaitiekaitis labai gražiai išdėstė, iš Čikagos atgabentas, Br. Kviklio paskolintas ir Felikso Motuzo šauliams padovanotas, spaudos draudimo meto knygas, periodiką, veikėjų nuotraukas, maldaknyges ir kantičkas. Ant kiekvieno stalo jis uždėjo atitinkamus užrašus. Sta-

Spalio mėn. 9 d. įvykusiame Detroito Lituanistinės mokyklos sidabrinės sukakties baliuje šaulių stalas. Sėdi iš k. į d.: Adelė Poderienė, Regina Vaitiekaitienė, Algirdas Vaitiekaitis, Joana Švobienė ir Stefanija Kaunelienė. Stovi: kun. Alfonsas Babonas, LŠST p-kas Vincas Tamošiūnas, kun. Kazimieras Simaitis, Jonas Poderis ir Jonas Švoba. Nuotrauka foto korespondento Kazimiero Sragausko

lus papuošė tautiniais dirbinėliais. Medžiagą išdėstė taip, kad metus žvilgsnį, galima buvo susidaryti bendrą vaizdą. Kiekviena knyga krito į akis. Gaila, kad į tokią vertingą parodą neatsilankė mokyklinio amžiaus jaunimas, nes tai būtų buvęs jiems geriausias šaltinis pažinti to meto spaudą.

Minėjimo paskaitininkė prof. Aldona Augustinavičienė vaizdžiai ir išsamiai nušvietė spaudos draudimo metą, supažindino su to meto rašytojais ir jų kūryba, metę žvilgsnį į dabartinės Lietuvos spaudą ir ragino daugiau dėmesio skirti lietuviškai knygai ir periodikai. Jos nuomone, neremtinai tik tokia lietuviška spauda, kuri tarnauja okupantui.

Minėjime dalyvavęs JAV LB Karšto valdybos pirm. Juozas Gailla, pasidžiaugęs detroitiečių rodama iniciatyva iškilmingai atžymėti įvairias lietuvių tautai svarbias sukaktis, apdovanojo visų tų minėjimų iniciatorių Antaną Musteikį Lietuvos Fondo medaliu. Jis įvertino lietuviškosios spaudos svarbą ir paskelbė lapkritį ir gruodį lietuviškosios spaudos platinimo mėnesiais.

Perskaitytas Minėjimo Komiteto paruoštas atsišaukimas į lietuvių visuomenę spaudos reikalu. Aakdemija baigta tautos himnu.

Meninę minėjimo dalį atliko Detroito Moterų ansamblis, vadovaujamas muz. Stasio Sližio.

„Tremties Trimitas“ sveikina CV vicepirm. Kultūros reikalams, muziką Alfonsą Mikulskį, atšventusį 65-įjį gimtadienį. Linki ir toliau džiuginti visus savo kompozicijomis ir ateity taip pat sėkmingai vadovauti, kaip iki šiol, Čiurlionio Ansamblui. Ilgiausių Metų, Maestro!

Cicero „Klaipėda“ jūrų šaulių kp. brolis a.a. Aleksas Dičiūnas.

CICERO JŪRŲ ŠAULIAI LIŪDI ALEKSO DIČIŪNO

1974 rugsėjo 15 d., Rockforde, Ill., mirė Cicero jūrų šaulių kuopos „Klaipėda“ narys Aleksas Dičiūnas.

Aleksas gimė 1915 m. sausio 2 d. Zarasų apskr., Antalieptės valsč. Besimokydamas, priklausė skautų, pavasarininkų, šaulių organizacijoms, giedėjo bažnytiniame chore. Karinę prievolę atliko 2 pėstininkų pulke. Prasidėjus vokiečių-rusų karui, buvo aktyvus partizanas, vėliau tarnavo policijoje. Traukiantis iš Lietuvos, su lietuvių pulkais Žemaitijoje, bandė ginti gimtąją žemelę. Su maža dukrele ant rankų ir žmona, laukiančia antro kūdikio, atsidūrė Vokietijoje. Dirbo fabrike prie Berlyno. Artėjant rusams pasitraukė į Bavariją ir ten sulaukė amerikiečių. Gyveno lietuvių stovykloje Augsburgėje. Suorganizavus kuopas prie amerikiečių kariuomenės, darbo kuopoje išstarnavo iki atvykimo į

Ameriką. Atvykęs į Ameriką apsigyveno Rockford, Ill. ir čia 23 metus išdirbo Barnes Drill Co. mašinų fabrike, iki sunki liga nutraukė jo gyvenimo siūlą.

Darbovietėj pasižymėjo nepaprastu draugiškumu ir drausme, todėl buvo visų labai mylimas ir gerbiamas. Visą laiką perpildyta laidojimo kopyčia ir gausybė mašinų, lydint jį kapus, parodė kiek daug draugų Aleksas paliko. Aleksas buvo Lietuvių Bendruomenės, ALTos, Balfio, Lietuvių Klubo ir Perkūno Klubo narys. Priklausė Cicero jūrų šauliams. Turėdamas nepaprastai gražų ir stiprų balsą, dainavo chore.

Paliko liūdinčios žmona ir trys dukros, motina, sesuo P. Petrauskienė ir jos šeima. Cicero jūrų šaulius laidotuviuose atstovavo V. Gailienė ir A. Gailius. Pastarasis kapuose atsisveikino ir pareiškė šeimai ir artimiesiems užuojautą šaulių vardu, o Lietuvos Trispalvę, dengusią velionio karstą, įteikė jo žmonai.

Tebūnie Tau lengva svetinga, bet vistiek svetima, Amerikos žemelė, kuri priglaudė Tavo palaikus.

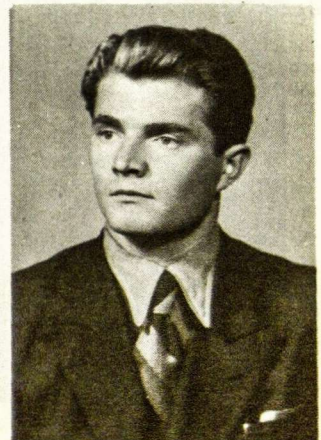
Alfonsas Gailius

VIENERI METAI KAI ŠAULYS JONAS ŽUKAS PALYDĖTAS AMŽINYBĖN

Š.m. „Kario“ 2 nr., apžvalgos skyriuje „Lietuviai kariai laisvajame pasaulyje“ tik trumpai pažymėta apie Jono Žuko mirtį. Kaip lietuvi patriotą tenka jį prisiminti ir nors trumpais bruožais, jo nueitą kelią.

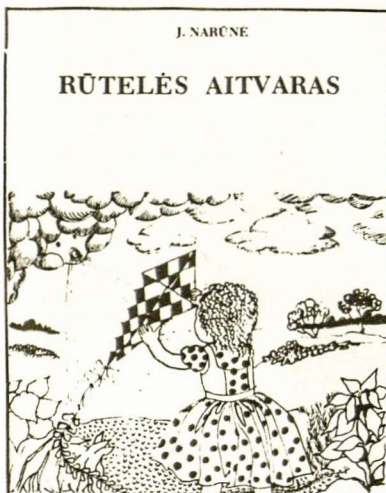
1973 m. gruodžio 6 d., Los Angeles mieste, vėžio ligos pakirstas, mirė Jonas Žukas. Buvo gimęs 1916 m. spalio 30 d. Anykščiuose, ūkininko šeimoje. Dar prieš karinės prievolės atlikimą įstojo

A. a. šaulys Jonas Žukas

Atsiųsta paminėti. Šaulė, rašytoja Janina Narūnė išleido, dailininkė Zita Sodeikienė gražiai iliustravo, Tėvai Pranciškonai atspausdino poemą vaikams „Rūtelės Aitvaras“. Turinys įdomus. Puiki dovana jaunesniems mokyklinio amžiaus vaikams.

Jau platinama LŠST išleista Aleksandro Mantauto redaguota knyga „Vladas Puvinskis-Pūtvis“. Gyvenimas ir Parinktieji raštai. 309 psl. Ši knyga turėtų puošti kiekvieno šaulio-šaulės knygų spintą. Tai neišsemiamas šaltinis apie šaulišką ideologiją, s-gos įkūrėjo įvairūs pasisakymai ir raštai. Platina kuopos, CV ir paskirį šauliai. Kaina 10 dol. Tai graži kalėdinė dovana nedirbančiam lietuviškam jaunimui.

— m. "Tėviškės Žiburiai" Nr. 10, p. Varanka rašo: — Lenkas Jan M. Ciechanowsky savo disertacijoje Powstanie Warszawskie (Varšuvos sukilimas) išleistoje Londone, apie slaptą planą... (AK — Armija Krajowa 1944 metų liepos mėn. užimti jėga Vilnių). Planas buvo pavadintas kodo vardu "Operacija Burza" (audra), kuris turėjo būti vykdomas į rytus nuo Curzono linijos, Vilniaus ir Naugardo srityse.

Kaip matom, lenkų akademikai pasirenka Lietuvos okupavimo temas tikslu palaikyti mintį, kurią pasitaikius progai galėtų įgyvendinti. Ten pat rašoma toliau: — "Vilkas — Bor-Komorowsky, bijodamas, kad rusai neįžengtų pirmieji, įsakė savo 6,000 armijai liepos 6-7 naktį pulti Vilnių. Vokiečiai, numatydami rusų ir lenkų puolimą, sustiprino Vilniaus įgulą ketvirta šarvuota divizija. Kovos dėl vilniaus truko iki liepos mėn. 13 dienos. Tik bendros lenkų-rusų pajėgos palaužė vokiečių pasipriešinimą". Liepos 14 dieną Vilkas pranešė Naugarduko apygardos vadui, "Vilnius paimtas lenkų pagrindžio armijos pagelba. Lenkai perima įstaigas ir įmones. Gatvėse pilna lenkų pagrindžio armijos karių. Lietuvių nėra".

Kiek čia tiesos, palyginimui žiūr. 1972 m. Kario Nr. 10 "Dėl lenkiškos 'Audros' virš Vilniaus".

— Š.m. pavasarį buvo pareikšta eilė protestų prieš prancūzų vykdomus atominį ginklų bandymus Mururoa atolų salyne, kuris yra apie 4000 mylių nuo

Kalifornijos pakrančių ir apie 2000 mylių nuo Naujosios Zelandijos.

1937 m. pabaigoje Australija ir N. Zelandija apeliavo Jungtinėms Tautoms ir boikotavo prancūzų oro susisiekimą. Nežiūrint to, prancūzai susprogdino tris branduolinės energijos bombas balionuose ir vieną iš Mirage lėktuvo. 1974 m. prancūzai paskyrė A. ginklų bandymams 15 bilijonų dolerių, tuo tęsia De Gaulle pradėtą politiką — nepriklausyti nuo amerikiečių. 1975 m. prancūzai numato turėti apie 30 megatonų branduolinės energijos kariniuose užtaisuose, palyginus su amerikiečių ir rusų drauge — 30 kilomegatonų.

Pastaruoju metu iš pabėgusių čekų ir rytinės dalies vokiečių, prancūzai sužinojo, kad rusai karo atveju, numato pasiekti Reiną per 3 dienas ir užimt Prancūziją ketvirtos, daugiausiai penktos dienos bėgyje, nepanaudoję branduolinės energijos ginklų. Prancūzai mano, kad

jei jie turės branduolinės energijos ginkluose tiek, kad blogiausiu atveju, galėtų sunaikinti kelis rusų miestus, rusų galimumas okupuoti Prancūziją dideliu nuošimėiu sumažėtų.

Nauji bandymai buvo vykdomi birželio — rugsėjo mėnesiais, kai tuo metu Mururoa salyne būna palankiausias oro sąlygos.

— Prieš II Pas. karą belgų Fabrique Nationale d'Arms de Guerre (FN), netoli Liege, miestelyje Herstal, gamino mums pažįstamus rankinius kulkosvaidžius FN kurių konstruktorius ir gamintojas buvo belgas D.J. Saive. 1940 m. vokiečiams užėmus Belgiją, D.J. Saive atsiranda Anglijoje ir Enfield, Royal Small Arms Factory pradėjo gaminti anglų šaudmenims pritaikytą 7.92 mm automatinį rankinį kulkosvaidį SAFN (Saive Automatique FN). Padedant anglui E. Vervier, D.J. Saive SAFN modelį perkonstruktavo į 7.62 mm, kuriuo

į Anykščių šaulių būrį. Kariuomenėn pašauktas tarnavo 1-me pėst. pulke, sunkiųjų kulkosvaidžių kuopoje. Baigė mokomą kuopą. Paleistas į atsargą jaun. puskarininkio laipsniu.

Bolševikus išvijus iš Lietuvos, 1941 m. rudenį pradėjo tarnauti pagelbinėje policijoje. Buvo paskirtas sargybiniu prie vokiečių ginklų sandėlių Švenčionyse. 1942 m. rudenį pervestas į policijos etatinę tarnybą. Eidamas sargybinio pareigas prie sandėlių, įvykdė rizikingą žygį. Sykiu su policininku J.V. "nukombinavo" daugiau kaip vienai kuopai apsiginklavimą. Už ginklų dingimą buvo atsakingi vokiečių puskarininkiai, kurie buvo sargybos viršininkais. Jonas buvo įtartas. 1943 m. rudenį vokiečių gestapas jį areštavo. Virš trijų savaičių kalino ir tardė Švenčionių kalėjime. Paslėptų ginklų neradus, Žukas buvo paleistas ir grąžintas į tarnybą. Apginklavimas, gi, buvo slaptai nugabentas į Utenos apskritį, o dalis į Mažeikius.

1943 m. jis dalyvavo kautynėse prieš

bolševikų gaujas Tverėčiaus ir Mielagėnų valsčiuose. 1944 m. sausio mėnesį, tarnybos labai, perkeltas į Mažeikių policijos nuovadą, o vėliau paskirtas Leckavos policijos punkto vedėju.

Raudonajai armijai priartėjus prie Žemaitijos, 1944 m. spalio 5 d. Žukas savanoriu stoji į Tėvynės Apsaugos rinktinę, 2-rą pėst. pulką. Daliniams pasitraukus į Vokietijos teritoriją, Jonas perėjo į civilinį gyvenimą. Po karo gyveno DP stovyklose. Tarnavo JAV kariuomenės žinioje esančiose darbo kuopose.

1949 m. atvyko į JAV ir apsigyveno Klevelande. Čia, 1951 m. vedė Oną Juodišūtę. Klevelande įsigijo statybininko teises ir sėkmingai šiuo verslu vertėsi. Su šeima persikėlė 1962 m. į Kaliforniją — Los Angeles. Pradžioje tęsė statybos darbą, o vėliau perėjo į vaikų darželių sritį. Vienus namus nupirko, o du pats pasistatė. Ekonominiai gerai įsikūrus, pasistatė šimtątūkstantinę rezidenciją. Kai visi vargai buvo praėityje ir galėjo džiaugtis savo darbo vaisiais,

Jonas pradėjo fiziniai blogai jaustis. Rugsėjo 14 d. nuvyko į ligoninę sveikatos patikrinti. Ištyrus, turėjo likti operacijai. Deja, nors iki šiol buvo stiprus, bet operacija buvo pavėlinta. Dar pasirgęs, jis išsiskyrė iš gyvyčių.

Los Angeles lietuvių kolonijoje Jonas aktyviai įsijungė į visuomeninę bei organizacijų veiklą. Buvo renkamas į valdybas. Lėšomis rėmė Lietuvos vadavimo institucijas bei organizacijas.

Kaip senas šaulys buvo įsijungęs į "J. Daumanto" šaulių kuopos gretas. Išrinktas į kuopos valdybą ėjo vadovo pareigas iki netikėtos mirties.

Paliko liūdinčius: žmoną, dukrą Ireną, sūnus Rimantą ir Julijų, okupuotoje Lietuvoje brolių, seserį ir daug giminių. Gruodžio 10 d. didelio lietuvių būrio buvo palydėtas į Šv. Kryžiaus kapines. Su velioniu atsisveikino organizacijų atstovai.

Tavo, Jonai, kova už Lietuvos laisvę, tebūna paskatinimas jaunajai kartai sekti Tavo pėdomis.

O. Ž.

vėliau apginklavo NATO valstybes. Kitas modelis FAL buvo pasiūstas amerikiečiams bandymui, bet nebuvo priimtas. Šį modelį priėmė olandai, danai, vakarų vokiečiai, Liuksemburgas, N. Zelandija, Čilė, Venecuela, Peru, Ekvadoras, Irlandija ir Kuba. FAL (Fusil Automatique Legere) gaminasi anglai, belgai, kanadiečiai, australai, indai, žydai, austrai ir argentiniečiai. Šiuose kraštuose gaminamas FAL turi įvairių pakeitimų. Pagrindė, tačiau, ta pati konstrukcija kaip jau mums pažįstamo FN — dujų paskolos būdu atstumiamos judomos dalys, išmetama tūtelė; judamos dalys gražinamos priekin spyruoklio, įvedamas lizdān šoviny, atitinkamai nustatius skėlimas vykdomas automatiniai, arba atskiru dirginimu. 20 šovinių sandėlis-metalinė apkaba. Oru aušinamas, sveria apie 4.5 kg., pradžios greitis 840 m/sek., tikra ugnis apie 600 metrų, automatinė greitošauda apie 100 šūvių per minutę. Lengvai narstomas. Dalys nesudėtingos.

— Š.m. gegužės 18 d. vakarinėje Indijos dalyje, Radžastano dykumoje, 328 pėdų gylio požemyje, **indai susprogdino 10 kilotonų branduolinės energijos užtaisą**, panaudodami savo gamybos plutoniumą (1945 m. išmesta A. bomba ant Nagasaki buvo taip pat 10 kilotonų). Sąryšyje su tuo, daugelis valstybių pareiškė nepasitenkinimus, išskyrus rusus, kurie tvirtina, esą tai daroma taikos tikslams. Kanadiečiai, kurie labai daug prisidėjo mokslinėmis informacijomis ir plutoniumo aprūpinimu industriniams tikslams, po gegužės 18 d. įvykdyto sprogdinimo pareiškė nustosią teikti indams bet kokią pagalbą branduolinės energijos tyrimų srityje.

Jau 1940 m. lapkričio 26 d. žemuoje rūnuose, Gandhi buvo pareiškusi, kad Indija greit įeis į didžiųjų valstybių tarpą, nes pradėdanti branduolinės energijos ginklų bandymus. Šiuo metu Indija, šalia amerikiečių, anglų, prancūzų, rusų ir kiniečių, yra penktoji valstybė pasaulyje, turinti branduolinės energijos ginklus.

— Š.m. gegužės 21 d. švedų karo laivyno manevrų metu, Baltijos jūroje, prie Gotland salos, buvo pastebėti pasinėrę trys nežinomos kilmės povandeniniai laivai, kurių vienas buvo salos teritoriniuose vandenyse. Švedai išmetė keletą giluminių bombų įsibrovusio laivo aplinkoje, tikslu priversti jį iškilti į vandens paviršių, tačiau laivas neiškilo ir iš gegužės 21 į 22 d. naktį, netrukdomas išplaukė į neutralius vandenius.

— **Bepilotinių lėktuvų programą ame-**

rikiečiai pradėjo veik prieš 11 metų. Apie 8 metus ji buvo visiškoje paslapyje ir tik paskutiniaisiais trimis metais, kai kurie planavimo ir statybos elementai turėjo išeiti labai apriboton viešumon, nes reikėjo praktiškai išbandyti eilę elektroninių įrengimų, kurių bene svarbiausi — lėktuvo valdymo ir jų atsparumo pašalinėms įtakoms. Šiuo metu bepilotinių lėktuvų išvystymui trukdo stoka pinigų (nes nėra būtino reikalo naujus ginklus gaminti, išskyrus išlyginimui ginklavimosi balanso su rusais), šiuo klausimu pastaruoju metu amerikiečių spaudoje daug rašoma. Ateities karuose moderniai aviacijai vargu ar bus galima išsilaikyti neturint bepilotinių lėktuvų, dėl stipriai išvystytos priešlėktuvinės raketinės gynybos (Jack Hartsfield — A New Challenge).

Bepilotiniai lėktuvai, pirmoje eilėje, turės priešo klaidinimo uždavinį — nukreipti priešlėktuvinę gynybą nuo pilotinių lėktuvų; toliau sektų žvalgyimo uždaviniai ir panaudojimas oro kautynėms; dalis gali būti panaudota ir strateginiams atskiriems uždaviniams. Bepilotiniai lėktuvai būtų labai naudingi pilotų apmokymui oro kautynėms.

Jei vokiečių V-1 raketos — lėktuvai buvo, palyginamai, labai primityvūs ir vistiek savo uždavinį atliko, tai prie šių dienų technologijos įmanoma įvykdyti daug sudėtingesnes konstrukcijas, komplikuoatesniems uždaviniams.

— 1974 m. pabaigoje amerikiečiai bandys **dvivietį naikintuvą F-57**, kuris pradžioje numatomas panaudoti lakūnų apmokymui.

— Š.m. pabaigoje amerikiečiai bandys naują **povandeninį laivą — naikintoją U.S.S. Tunny (SSN-682)** varomą atominė energija, 300 pėdų ilgio. Tai bus 102-ras tos rūšies povandeninis laivas (40 Polaris) Poseidon ir 62 naikintojai.

Naujas Tunny turi visus reikalingus moderniškiausius įrengimus, didelį greitį ir nėrimo gylį. Įgula 12 karininkų ir 98 vyrų tarnybos.

— Prancūzai, nesigarsindami, **apsiginklavo**, taktiniais branduolinės energijos ginklais, kurių galingumas siekia amerikiečių panaudotos A. bombos virš Hirošima.

Trečias artilerijos pulkas savo ginklavime turi šešias Plutono raketas, nešiojamas AMX-30 tankų, su branduolinės energijos užtaisais. Kiti penki artilerijos pulkai artimoje ateityje bus taip pat ginkluoti po šešias raketas. (AN-52) su A. užtaisais tarp 10 ir 15 kilotonų galingumo. Plutono tolianaša apie 70 mylių (110 km.).

Strateginiame ginklavime prancūzai turi branduolinės energijos užtaisais apie 18 tolumo našumo raketų, du povandeninius laivus, varomus A. energija ir apie 36 Mirage bombonešių, pritaikytų nešti A. bombas.

— Golan aukštumose tebevykstančiame ginkluotame susidūrimo, žydai naudoja **balionus** apsaugoti lėktuvus nuo Sirijos SAM 7 priešlėktuvinų raketų, kurios automatiniai vairuojamos link lėktuvų dujų išmetimo angų, iš kurių skleidžiasi infra-raudoni spinduliai. Rusų gamybos priešlėktuvinės raketos SAM-7 ir Strella suklaidinamos balionų, kurie lėktuvams artėjant prie priešo pozicijų, išmetami priekin ir skleidžia infra-raudonus spindulius. Tuo būdu priešlėktuvinės raketos vietoj skristi į lėktuvus, nusuka link balionų, kurie paprastai būna arčiau nuo raketų paleidimo vietos. Lėktuvai tokiu būdu išvengia pirminių raketų smūgio, kol pasirengiama pakartotiniams šūviams lėktuvai būna jau praskridę. Tokį pasėkmingą atvejį aprašo amerikiečių korespondentai, stebėję asmeniškai (R.D. Heint).

12.7 mm sunk. kulkosvaidis, pritaikytas priešlėktuvinei apsaugai.

AR LITUANIKA TIKRAI BUVO PAŠAUTA?

Kai Kauną pasiekė žinia, kad šalia Soldino, Vokietijoje, Lituanika sudužo ir ja skridę lakūnai, Darius ir Girėnas, žuvo, tuč tuojau pasklido gandai, jog jie buvę pašauti. Taip pat buvo nurodytos ir pašovimo priežastys: pirma, kad vokiečiai tai padarę iš pavydo, nes lietuviai pralenkę vokiečius, o antra, kad Darius ir Girėnas labai įžeidę Reichą, mat, neturėdami leidimo skridę per Vokietijos erdvę. Bet greitai gandai pradėjo mažėti, o visai dingo, kai vyriausybės paskirta komisija iš pirmininko av. plk. A. Gustaičio ir narių: av. mjr. Gavelio, av. mjr. Reimonto ir av. kpt. Morkaus, ištyrusi nelaimės priežastis, nustatė, kad Darius ir Girėnas buvo gerai pasiruošę skridimui per Atlantą, visos techniškos priemonės buvo tinkamos, kecionę atliko labai tiksliai pasirinktu maršrutu ir katastrofa įvyko dėl sunkių atmosferinių sąlygų prie kurių prisidėjo ir motoro defektai. Po šito, gandų apie Lituanikos pašovimą, nesigirdėjo daugiau kaip trisdešimt metų.

Gerai nebeprisimenu, tik vėl prieš keleta metų, kuriame šio kontinento laikraštje, vėl teko skaityti kieno tai parašytą straipsnį, kuriame buvo teigiama, kad Darius ir Girėnas buvę tikrai pašauti ir kad juos balzamuojant, buvę surastos kulkos.

Dabar gi, šių metų "Kario" 7 Nr., straipsnyje "Tau, Jaunoji Lietuva", autorius Petras Jurgėla teigia, kad Lituanikai žuvus: "Vokiečių ir prancūzų laikraščiai paskelbė tokias žinias: 1. netoli Soldino esančios koncentracijos stovyklos sargybiniai LITUANIKĄ pašovę per klaidą, kaip tariamą lenkų lėktuvą, srendantį į Vokietiją; 2. Ir diplomatai taip Berlyne kalbėjo; 3. Soldino apylinkėse žuvo jau 5 lėktuvai; 4. Dariaus ir Girėno kūnuose rastos kulkos. Dariaus ir Girėno kūnus skrodė ir balzamavo Vytauto Didžiojo universiteto profesoriai Jurgis Žilinskas ir Kazys Oželis. Prezidentas Smetona, pasikvietęs juos, įsakė nutylėti faktą apie kulku radimą. Profesoriai, Žilinskas ir Oželis, dar Lietuvoje savo paslaptį atskleidę keliems savo bičiuliams, bet prašė apie tai nekalbėti".

Mane stebina tai šita: kodėl reikėjo laukti net 40 metų nuo Lituanikos žuvimo ir tik dabar paskelbti, kad ji buvo pašauta. Jeigu vokiečių laikraščiai, jau nekalbant apie prancūzų laikraščius, paskelbė aukščiau paminėtus net keturis teigimus, tai kur buvo mūsų pasiuntinybė Berlyne jei nepersiuntė tų laikraščių Lietuvos vyriausybei. Tuo metu Hitleris jau buvo valdžioje ir visa Vokietijos spauda jau buvo kontroliuojama nacinės vyriausybės. Jos laikraščiuose paskelbimas tokių keturių teigimų yra geriausias įrodymas, kad Lituanika buvo nušauta. Jeigu Lietuvos vyriausybė, nenorėdama sugadinti gerų santykių su Vokietija, nedrįso pareikšti protesto, šitą labai lengvai galėjo atlikti Amerikos vyriausybė, kuri tikrenybėje ir tik galėjo tai padaryti, nes Lituanika buvo registruota jos įstaigoje, o abu lakūnai buvo Amerikos piliečiai. Kodėl tada Amerikos vyriausybė tai nepadarė,

lieka iki šiai dienai neaišku. O kad Amerikos pasiuntinybės moka sekti visą spaudą atstovaujamosiose valstybėse, abejoti netenka.

Arba vėl, kodėl niekas per tiek metų, kol tebebuvo gyvi šiame kontinente lakūnų kūnus tvarkę profesoriai, Žilinskas ir Oželis, nebuvo apklausinėti nei atskirų asmenų, nei jokios organizacijos ir nepaimti iš jų raštiški parodymai, kad jie tikrai rado kulkas? Pagaliau, kodėl nei vienas profesorius artimas, kuriems jie tą paslaptį pasakojo, šito neskelbia?

Kai visa šita pradėdi rimtai svarstyti visuose keturiuose teigimuose pamatai labai didelę spragą, kurią labai lengva užtaisyti. Reikia turėti tuos pačius vokiečių laikraščius kurie taip parašė: laikraščių pavadinimus ir jų datas. Kol nėra tų laikraščių, teigimas apie pašovimą Lituanikos pasidaro labai abejotinas. Taip pat labai neaiškus ir kulku radimas. Lakūnų kūnų skrodimas ir balzamavimas profesoriams Žilinskui ir Oželiui buvo taip pat ne kasdieninis reikalas, bet tvarkymas tautos didvyrių palaikų. Surastos kulkos nebūtų leidę taip lengvai užmiršti kitų padarytą skriaudą didvyriams ir jie patys, kai atsidadė šitame kontinente, tikrai būtų apie tai paskelbę, nelaukdami iki kas nors dasiprotės paklausti.

Pagaliau, vienaip ar kitaip galvotumėm, Lietuvos vyriausybės paskirta komisija lėktuvo katastrofai tirti, buvo sudaryta iš geriausių Lietuvos karo aviacijos specialistų. Jie buvo nuvykę į Lituanikos nukritimo vietą, manau, kad jie dalyvavo ir lakūnų kūnų skrodime. Taigi, dirbo drauge su profesoriais Žilinsku ir Oželiu. Taip pat, komisijos nariai karo aviacijos karininkų tarpe turėjo labai daug labai artimų draugų, kuriems tikrai būtų prasitarę, kad Lituanika buvo pašauta. Deja, iki šio meto neteko niekur skaityti, kad nors vienas Lietuvos karo aviacijos lakūnas būtų apie tai parašęs, ar kam nors pasakojęs.

Galiausia, nors trumpai sustokime prie tų keturių teigimų. Hitleris į vyriausybę Vokietijoje atėjo 1933 m. sausio mėn. 30 d. Nacių partija dar tebegyveno savo medaus mėnesį ir labai reikia abejoti, kad per tokį trumpą laikotarpį ties Soldinu būtų buvusi įrengta koncentracijos stovykla. Turbūt, ji dar tebebuvo tik projekte. Pagaliau, daleiskime, kad tokia stovykla buvo. Kaip ji atrodo, manau, kiekvienas įsivaizduoja. Sargybinių bokštai ginkluoti kulkosvaidžiais, kurie pritaikyti šaudyti tik į šemės taikinius. Šaudyti į aukštį visai neįmanoma, nes trukdo bokštų stogeliai. Kad nakties metu geriau matytų tvoras, nedidelio galingumo prožektoriai, apšviečią netoliau kaip 200 metrų. Tą naktį, kai į šiaurę nuo Soldino skrido Darius ir Girėnas, siautė didelė audra su smarkiu lietuimi ir didele perkūnija. Lėktuvas turėjo laikytis galimai didesniame aukštyje. Dabar, pagalvokime, kokios galimybės stovyklos sargybiniams pataikyti į lėktuvą, esantį kažkur debesyse, neturint nei galingų prožektorių, nei kulkosvaidžių su taikikliais apšaudyti ore ju-

Šaulių moterų dainos grupė, išpildžiusi meninę programą kavutės metu. Tarpe "Kario" atstovo J. Stankūno ir skyriaus pirm. And. Juškevičiaus — p. Ad. Gabalienė — muzikos vadovė ir p. Ad. Latonienė — grupės seniūnė. Foto C. Genutis

"Kario" atstovas J. Stankūnas kalba į pobūvio dalyvius. Fone šaulių moterų dainos grupė prie vaišių.

KARIUI PAREMTI KAVUTĖ Čikagoje

Saplio 20 d., Jaunimo Centre, Čikagos ramovėnai ir birutininkės vėl surengė tradicinę metinę, žurnalui "Karys" paremti paramos kavutę-pobūvį. Graži rudens sekmadienio popietė, dailiai papuošti rudeninėmis gelėmis ir apdėti skaniais sumuštiniais, pyragaičiais ir kava stalai, ir pareigos jausmas paremti mūsų vienintelį karinės minties žurnalą "Karys" — sutraukė gausią lietuviškosios Čikagos visuomenės dalį, kurioje be buvusių karių gausiai dalyvavo "Kario" rėmėjai, bičiuliai ir ypač skaitlingas mūsų šaulių būrys.

Kavutę atidarė "Ramovės" Čikagos skyriaus pirmininkas And. Juškevičius, pabrėždamas "Kario" praeities dienas ir siekius, o "Kario" atstovas Čikagoje Jurgis Stankūnas trumpai nušvietė "Kario" dabartinę finansinę būklę ir kvietė pobūvio dalyvius pagal išgales remti ir išlaikyti mūsų žurnalą.

Meninę programą išpildė šaulių moterų grupė, kurios muzikinės dalies vadovė yra Ad. Gabalienė, o administratorė — Ad. Latonienė. Savo darniu susidainavimu ir vykusiai parinktomis dainelėmis, grupė sužavėjo pobūvio dalyvius ir juos nuotaikingai nuteikė visam subuvimo laikui, už ką rengėjai ir susirinkusieji liko nuoširdžiausiai dėkingi šioms mūsų lietuviškosios dainos mylėtojomis ir puoselėtojomis, sesių šaulių grupės dalyvėms.

Už prisiūstas per "Kario" atstovą aukas (geltoni laimės bilietukai), burtų keliu traukiant, laimė nusišypsojo "Kario" skaitytojams — Juozui Gureviui — dail. Vl. Vaitiekūno ir Stasei Cecevičienei — dail. Ant. Petrikonio paveikslai. Pobūvio metu organizuotos loterijos laimingieji buvo: K. Milkovaitis laimė-

dančius taikinius. Galimybė yra lygi nuliui, nes tokia stovykla negalėjo būti kilometro ilgumo, o tik kelių šimtų metrų, kurią, lėktuvas skrisdamas arti 50 metrų į sekundę, praskrido per kelias sekundes.

Kulkų atradimas lakūnų kūnuose taip pat susiduria su nemaža problema. Palyginus su viso lėktuvo kvadratura, lakūnai užima labai mažą plotą. Jeigu jau buvo į juos pataikyta ties stovykla, tai pats lėktuvas turėjo būti visas suvarstytas kulkų ir jis turėjo nukristi pataikymo vietoje, o dabar, jis atsidūrė net 7 km. į pietus nuo Soldino ir skridimo kryptis buvo nebe į rytus, bet į pietvakarius. Pats lėktuvas nekrito kaip pašautas, bet ėjo tūpti, ką liudija jo leidimosi take lėktuvo liemens ir sparnų išskintos nedidelės pušaitės. Jeigu nusileidimas būtų buvęs pradėtas tokiu šimtu metrų anksčiau, Lituanika nebebūtų pasiekusi

neiškirsto pušyno ruožo ir nebūtų atsimušusi, tik poros metrų aukštyje, į stambias pušis. Arba, jeigu lėktuvas būtų galėjęs ore išsilaikyti kelias sekundes ilgiau ir pradėjęs leistis vėliau, būtų praskridęs apie šimto metrų platumą neiškirsto pušyno ir jau tūpęs gana lygiame lauke. Jei lakūnai jau būtų turėję po kelias kulkas kūnuose, tai labai tektų suabejoti jų atskridimu net keliasdešimt kilometrų ir taisyklingu tūpimu. Net ir magnetas, matyt, buvo išjungtas, kad avarijos metu nekilo jokia kibirkštis, kuri Lituanikos liekanas būtų pavertusi pelenų krūna; nes, benziniui iš sprogsių tankų išsiliejus, tetrūko tik kibirkštis.

J. Nr.

(Šio straipsnio autorius, buvęs karo aviacijos lakūnas, karo metu gyvenęs tris mėnesius Soldine ir lankęs Lituanikos sudežimo vietą. Red.)

jės tortą, J. Bagdžius — šampano bonką, Ign. Adamkavičius — keramiką.

Svečiams besivaišinant ir besišnekučiuojant "Kario" atstovas J. Stankūnas parodė filmą iš praėjusių metų "Kario" paramos kavutės ir iš iškilmų prie Dariaus-Girėno paminklo 1973 metais. Filmais žiūrovai buvo labai patenkinti.

Taip užsitiesusi arti trijų valandų, jauki, smagi ir linksmos nuotaikos kavutė, pasibaigė. Dalyviai, palikę savo auką ir duoklę "Kariui", gerai nusiteikę, skirstėsi į namus, žadėdami ir sekančiais metais panašiam pobūvyje taip pat skaitlingai dalyvauti ir žurnalą "Kari" paremti.

jonas kung.

Tai tik maža dalelė skaitlingų pobūvio svečių — "Kario" bičiulių. Foto C. Genutis

"Kario" atstovo kalba, pasakyta žurnalui paremti kavutėje

MIELI KARIO SKAITYTOJAI, RĖMĖJAI IR SVEČIAI!

Kovoje už Lietuvos laisvę yra trys pagrindinės priemonės: veiksmai, kalba ir spauda. "Karys" būtų mirtųjų trečioji — spauda. Spauda yra galingiausias ginklas pasaulyje. 1864 metais Muravjovas uždraudė mūsų spaudą. Slaptoji spauda per aukas ir persekiojimus sau laisvę iškovojė 1904 metais. Šiandieną tai 70-ties metų sukaktis.

Savame krašte turėjome laisvą spaudą. Laisvės kovų metu 1919 metais, gegužės mėn. 22 d., gimė KARIŠKIŲ ŽODIS, kuris vėliau 1920 metais, spalio mėn. 18 d., buvo pavadintas KARIU. Šiandieną "Karys" yra 55 metų amžiaus. Tai irgi sukaktis.

Neminėsiu čia tų 55-kių "Kario" gyvenimo metų, jo vargų ir džiaugsmų, jo sunkių ir laimingų dienų,

bet trumpai stabtelsiu prie šių dienų "Kario", šio "Kario", kurį mes turime dabar, kuris mus aplanko 10 kartų į metus ir kurį paremti mes čia šiandieną susirinkome.

Nereikia aiškinti, kaip sunki yra mūsų spaudos buitis šiandieną. Ją slegia finansiniai sunkumai: aukštos popieriaus kainos, pašto išlaidos ir didėjantys darbo jėgos atlyginimai. Mes neturime nei vieno laikraščio ar žurnalo, kuris išsilaikytų vien tik iš prenumeratų. Visi jie yra remiami savo skaitytojų ir bičiulių. "Karys" yra jų tarpe. "Karys" taip pat reikalingas pagalbos, piniginės aukos. Prenumeratos pakėlimas yra vienintelis būdas šiek tiek palengvinti finansinį sunkumą. Bet tai irgi nevisada naudinga. Nekurie to pabūgsta ir prenumeratos nebeatnaujina. "Kariui" tas neturėtų būti taikoma. "Karys" nuo 1952 metų iki 1973 metų,

Laimingieji su laimikiais: J. Gu-
revis ir St. Cecevičienė. Jų tarpe
And. Juškevičius, J. Stankūnas, Ad.
Gabalienė ir Vl. Išganaitis. Foto C.
Genutis

patikėsit ar ne, — tepabrango vos 50 centų. Žinoma, daug kas tuo nepatikės. Tačiau, paskaičiuokime ir pamatysime, kad aš teisus. 1952 metais “Kario” prenumerata buvo 4 dol., o 1973 metais — 9 dol., betgi 1952 metų “Karys” buvo 196 puslapių, o 1973 metų — 380 puslapių. Dvigubai čia — dvigubai ir čia. Taigi, ar mes rasime bet ką per tiek metų, o ypač šiandieną, tepabrangus tiek, kiek mūsų “Karys” pabrango? Neužsirūstinkime ir dabar, kai nuo Naujų Metų “Karys” bus 10 dol. — tai tik antras 50 centų per 25 metus.

Bet tas dar ne viskas. Sunkieji laikai artėja. “Kario” leidimo išlaidos didėja ir didėja, o jo skaitytojų eilės retėja. Šiandieną labai sunku rasti naują skaitytoją tokiam žurnalui kaip “Karys”, kurio ir išvaizda, ir dvasia ir idėja yra “Laisvė Lietuvai”. Džiugu, kad atsirandančias spragas ir praretėjimus gerokai užpildo mūsų garbingieji šauliai. O, tačiau, mes visi

turėtume sutelkti visas galimas pastangas “Karį” išlaikyti. Būtų gaila, jei “Karys”, lydėjęs Lietuvos karį Nepriklausomybės kovose ir II Pasaulinio karo sūkuruose, nustotų egzistavęs dabar, kai daugumoje esame materialiai pajėgesni nei anais sunkiaisiais “Kario” gyvenimo laikotarpiais. Gėda ir didelė skriauda būtų mums, jei neišlaikytume “Kario” gyvybės. Taigi, čia susirinkę tikslu “Karį” paremti — duokime “Kariui” ir nepagailėkime! Paaukokime “Kariui” ir dar pridėkime!

Šiandieną taip pat yra “Kario” 20-ties metų sukaktis, kai jį redaguoja Zigmąs Raulinaitis ir administruoja Leonas Bileris. Mūsų aukos ir parama “Kariui” bus taip pat atpildas šiems vyrams ir visam “Kario” štabui už jų paaukotą liuoslaikį ir įdėtą darbą “Karį” leidžiant. Prenumeruokime, skaitykime ir remkime “Karį”. Duokime “Kariui” ir dar pridėkime! AČIŪ.

Gaivos tarnyba: Vik. Diminskis ir p.
L. Stasiūnienė. Foto C. Genutis

Simo Kudirkos ir jo šeimos sutikimas Brooklyne, lapkričio 15 d. Kalba Lietuvos gen. konsulas Anicetas Simutis. Nuotr. L. Tamošaičio

VĒLINĒS ČIKAGOJE

Vėlinių diena yra visiems liūdesio diena. Mes tą dieną prisimename savo artimuosius, palikusius šį pasaulį ir meldžiamės už juos.

LDK Birutės draugijos c. sk. valdyba, drauge su ramovėnais, lapkričio 2 d., Vėlinių dieną, T. Jėzuitų koplyčioje užprašė šv. mišias už visus žuvusius Nepriklausomos Lietuvos karius, savanorius ir partizanus, ginant savo tėvynę nuo priešų ir okupantų. 6 val. vakaro į koplyčią susirinko birutininkės ir ramovėnai, susikaupę išklusė atnašaujamas kun. Tamošaičio mišias ir pritaikytą tai dienai pamokslą. Susirinkusieji mintimis grįžo į 1918-1921 metus, kai mūsų tėvynės pakraščiuose dar aidėjo šūviai, dar liejosi kraujas ir užgesdavo tėvynės gynėjų gyvybės. Jie žuvo pasauliui, bet liko gyvi mums, mūsų atminime. Vėlinių dieną jie yra mūsų tarpe ir jų karžygiškus darbus mes su pagarba ir dėkingumu minime. Dauguva, Radviliškis, Širvintai, Giedraičiai — tai tos vietovės, kur mūsų broliai savo krauju brėžė tėvynės sienas.

Vėliau mūsų mintys nukrypsta į vėlesniu laikus, kai tūkstančiai mūsų tautiečių užkaltauose vagonuose buvo vežami į tolimus Sibiro plotus lėtai mirčiai, kai slaptosios rusų bolševikų policijos rūsiuose buvo kankinami ir žudomi mūsų artimieji. Pravieniškiai, Rainių miškelis, aplaistyti mūsų brolių kraui.

Į aip pat mums prieš akis atsistoja Lietuvos miškai, tyliai užiantieji ir savo

šakomis slepiantieji lietuvių partizanus, kurie atkakliai kovojo su okupantu, tautos engėju.

Po pamaldų visi dalyviai, su uždegtomis žvakėmis, iš koplyčios nuėjo prie Nepriklausomybės Kovų paminklo atiduoti pagarbą savo broliams, žuvusiems kovose už tėvynės laisvę. Po kun. Tamošaičio kalbos birutiečių valdybos vicepirm. V. Kulikauskienė padėjo vainiką, o visi dalyviai sugiedojo "Marija, Marija" ir Lietuvos himną. Tuo ir baigėsi mirusiųjų pagerbimas — Vėlinių šventė, kuri, kaip tradicinė, birutininkių ir ramovėnų kasmet švenčiama.

Sekančią dieną, sekmadienį, toje pačioje T. Jėzuitų koplyčioje buvo pamaldos už mirusius birutininkes. Po pamaldų įvyko jų susirinkimas Jaunimo Centre, kuriame vald. pirm. M. Babickienė painformavo apie ruošiamus renginius: lapkričio 10 d. popietė — Sofijos Oželienės knygos "Dienų vitražai" pristatymas, lapkričio 30 d. — tradicinis koncertas-balius ir numatomas Naujųjų Metų sutikimas. Birutininkės apsvartė visus klausimus, surištus su tais pobūviais, pasiskirstė pareigomis ir, darniai aptarusios visą veiklą apskritai, rinkosi kavutei į Jaunimo Centro kavinę.

E. S.

Ramovėnų koncertas - vakaras Omahoje

Š.m. rugsėjo 21 d. Omahos, Nebraskaje "Ramovės" skyrius surengė koncertą-vakarą. Programa buvo atlikta vietinių meno pajėgų. Čia su sodriu

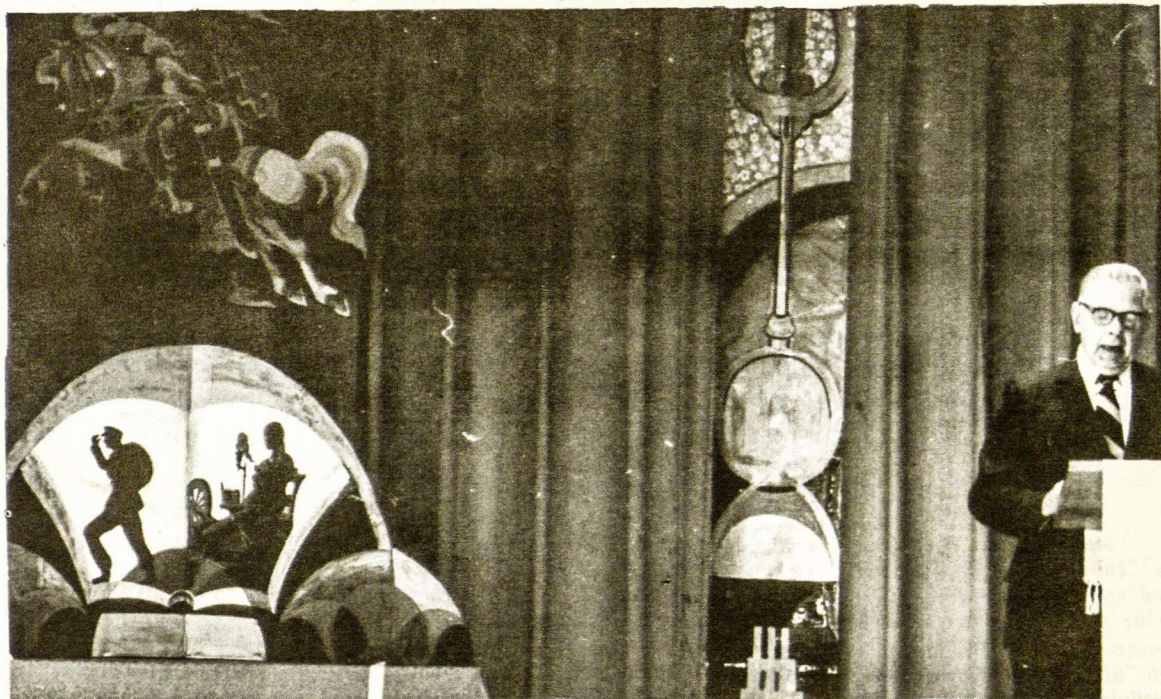
balsu pasireiškė sol. Anatolijus Cigleris, padainuodamas keleta arijų iš įvairių operų. Toliau, St. Radžiūnas padeklamavo keleta eilėraščių. Baletą pašoko Kristina Prišmantaitė, ateityje galima tikėtis geros balerinos, jei tęs studijas ir baletu šokio praktiką. Visai programai akomponavo Silvija Kazlauskaitė. Atlikta programa publika buvo patenkinta, vėliau programos dalyviams buvo prisegta po gėlę.

Galima dar pridurti, kad salės scena buvo sutvarkyta išpuošiant ją tautiniais ornamentais; susidariusias išlaidas padengė lietuviškos organizacijos ir parapija. Sutvarkymo darbus atliko Vitalis Gaidelis. Pačioje scenoje buvo išstatyta Prano Totilo darbo vaza, kuri gražiai atrodė. Po programos vyko šokiai. Plokštelių muziką tvarkė ramovėnas Stasys Martinkus. Valgių gaminimą ir aptarnavimą tvarkė Emilija Totilienė, jai talkininkavo Julija Navakienė ir Rita Smailytė. Kariuomenės atkūrimo minėjimas, dėl susidėjusių aplinkybių, įvyks š.m. gruodžio 8 d.

Kapsas

LIETUVOS KARIUOMENĖS ATKŪRIMO MINĖJIMAS

Lietuvos kariuomenės 56-tąsias atkūrimo metines New Yorko ramovėnai paminėjo lapkričio 24 d., iškilmingomis pamaldomis Apreiškimo par. bažnyčioje. Dalyvavo RAMOVĖS sk., šaulių kp., skautų ir ateitininkų vėliavos. Pamoklė šią šventę paminėjo kun. A. Račkauskas ir pakvietė visus dalyvauti minėjime.

Antanas Diržys kalba Lietuvos Kariuomenės įkūrimo minėjime Brooklyne lapkr. 23 dieną. Nuotr. L. Tamošaičio

Pamaldoms pasibaigus, parapijos salėje vyko minėjimo programa, kurią sklandžiai vedė sk. pirm. Jonas Rūtenis.

Jis perskaitė gautus sveikinimus. Sveikino VLIKas, šaulių atstovas ir dr. B. Radzivasas, Fronto Bičiulių vardu. Jis pasakė šiltą ir prasmingą, nors trumpą, kalbą.

Turiningą ir stilingai perduotą paskaitą skaitė Antanas Diržys, jau žinomas New Yorke kalbėtojas (Paskaita atsosausdinta šiame KARIO Nr. ištiesai. Red.).

Meninėje dalyje ištrauką iš Jankaus "Peilio Ašmenimis" skaitė Irena Vebliaitienė ir Bronius Balčiūnas, abu patyrę šios srities menininkai. Šešis Čiurlionio preliudus skambino garsėjanti mūsų pianistė Aldona Kepalaitė. Pabaigai Jonas Rūtenis perskaitė savo poemą "Mama".

Šiais metais Lapkričio 23 D. minėjimo programa buvo rimta ir skoninga, verta aukšto lygio laipsnio. Sceną papuošė dail. Jurgis Juodis.

Po minėjimo buvo nusileista į žemutinę salę tradicinėm vaišėm, kurias paruošė p.p. Birutietės, šauliai talkino.

Minėjime dalyvavo šimtinė žmonių.

d.

LAIŠKAI KARIUI

Š.m. KARY Nr. 8 (1505) idėats straipsnelis "1934 m. sukilimas — perversmas — avantiūra". Prašau neatsakyti vietos nors tik mažam patikslinimui.

Pasirašęs "Buvęs kareivis", savo straipsnelyje, ar laiške, pasirodė daugiau žinojės ir dar tebežinąs ne tik už buvusius dalyvius, bet ir už patį anuometinį Kauno Įgulos viršininką... Atitaisyms tų visų "žinių", čia užimtų per daug vietos — atitaisyčiau tik vieną "žinią", kuria tvirtina, kad "... Iš gusarų pulko buvo išvestas tik vienas eskadronas". Tai neatitinka tikrovę. Pvz., aš asmeniškai gavau įsakymą žodžiu, o vėliau raštu (galiu jį šiandieną parodyti, o kas panorės, galės jį netrukus pamaityti LLK Muziejuje), užimti su savo techniniu daliniu Didž. Radio stotį bei visą pietinę dalį Vytauto Kalno su liuanų rūmais bei Parodos gatve — įskaitytinai. Parodos rajonas bei šiaurinė dalis Kipro Petrausko gatvės atiteko Komendantūros daliniui, tikriau, gusarų kaimynui.

Iš kitos pusės vėl, pagal rašinėly pateiktas "žinias", toje avantiūroje tedalyvavo Kauno Įgulos tik penki kuopos dydžio daliniai. Bet gi, po pačios avan-

tiūros, vien tik VI-me forte sutupdyta ar ne 70 karininkų "avantiūristų!" Vien gusarų pulko trijų dalinių vadai, paties plk. Talevičiaus buvo įrašyti (ir šių eilučių autorius pirmuoju!) VI-me forte, vėliau, kiti kitur. O čia, sąrašo eilėse įbrėžtų buvo keli ir batal. vadų teisėmis. Tai lyg per daug būtų karininkų penkiems rikiuotės daliniams — ar ne tiesa?

Dėl "... tankelių bei senų šarvuočių grupės...", taip pat tenka pakoreguoti aną patiekėjo "žinias". Kaip ten buvo tikrovėje, nežinau, tik jau būdamas forte, girdėjau mus visus stebinusį pranešimą, kad mjr. Alf. Urbonas sugebėjo išvesti iš pašiūrių 11-ka, kaip "Buvęs kareivis" sako, "senų šarvuočių". O prieš tą "avantiūrą", prie geriausių norų nebūta atsitikimo, kad būtų sugebėta išvesti kokiems nors veiksmams... daugiau 9 "senų šarvuočių".

Tai tiek dėl anų "žinių". O kas tie "seni šarvuočiai?" Tai, berods, I Pasaulinio karo pabaigoje prancūzų pagaminti tankai "Reno" (rašau lietuviškai). Juos pigiai pirkto mūsų Žemės Ūkio ministerija — traktorių "pareigoms", bet Krašto Apsaugos ministerija atpirko ir tai buvo mūsų pirmieji šarvuočiai. De-

→

ja, paskui jie, štai, panaudoti... "avantiūroms".

Rimtais klausimais ir rašyti rimtame žurnale reikėtų rimtai.

Jonas Čėsna

MIELAS KARY

Tokio kaip Tu, KARY, nebuvo ir nėra nei vieno žurnalo, kuris galėtų Tave pakeisti, ir mus skaitytojus savo žiniomis patenkinti.

Todėl siūsdamas 1975 m. prenumeratos mokestį, pridėdu Tau, KARY, kuklią savo paramą 15 dolerių.

Linkėdamas ištvermės ir sėkmės visus 1975 m. tęsti toliau sunkų darbą.

Kl. Naudužas
Kanada

AUKOJO KARIUI:

(Spalis, 1974)

\$150.00:

Kanados šaulės

\$21.00:

Tamošiūnas J., Detroit, MI

\$16.00:

Prel. J. Kučingis, Los Angeles, CA

\$11.00:

Pabrėža L., Chicago, IL

\$7.00:

Aižinas K., Chicago, IL

\$6.00:

Kacilauskas Jz., Lemont, IL
Pečkaitis J., Chicago, IL
Tarutis Z., Willowick, OH
Ugiānskis Jz., Grand Rapids, MI

\$5.00:

Butkūnas A., St. Charles, IL
Lukaševičius St., Chicago, IL
Stakėnas Alb., Chicago, IL

\$3.00:

Daugelavičius A., Cote St. Luc, Canada

\$2.00:

Juralis V., Hartford, CT
Liormonas R., Rochester, NY
Pučius M., Rochester, NY
Skardis J., S.S. Marie, Canada

\$1.00:

Aižinas K., Chicago, IL
Čėsna J.D., St. Paul, MN

PRIEŠLĒKTUVINĖS APSAUGOS RINKTINĖS LIKTINIAI ĮAMŽINTI LIETUVIŲ FONDE

Rinktinės liktinis (puskarininkis) Česys Šadeika, su žmona Ona, gyveną Farmington, Mich., minėtos Rinktinės liktinius įrašė į Lietuvos Fondo narių eiles su 500 dol. įnašu. Be to, jie yra vieni iš pirmųjų LF narių su 500 dol. įnašu. Jų auka — 1000 dol. Lietuvos Fondui verta ypatingo dėmesio. Česys Šadeika yra Fordo fabrike tik paprastas darbininkas ir nelaiikytinas medžiaginiai turtingu. Bet jo minėta auka rodo, kad jis ir jo gyvenimo palydovė, žmona Ona, yra savo dvasia labai turtingi. O, kad tokių lietuvių būtų šimtai, tūkstančiai... šiandien LF būtų keli milijonai. Lituaništinis švietimas, kultūra, mokslas žymiai spartesniais žingsniais, o gal šuoliais, žengtų pirmyn. Panašių pavyzdžių, kaip Šadeikos, LF turi ir daugiau. Tai vis pavienios asmenybės. Gerbiamiem p.p. Šadeikoms ir kitom panašiom asmenybėm, aukojusiom LF tokias sumas, visi lietuviai ir LF vadovybė reiškia pagarbą ir nuoširdžių padėką.

Kviečiami visi buvę Priešlėktuvinės Apsaugos Rintinės kariai savo auka prisidėti prie padidini- mo įsteigto Lietuvos Fonde p.p. Šadeikų pradi- nio įnašo. Aukas siųsti: Lietuvos Fondas, 2422 W. Marquette Rd., Chicago, IL 60629.

A. Rėklaitis

PRANEŠIMAS

Baigiu sutvarkyti mano turimus TĒVYNĖS APSAUGOS RINKTINĖS dokumentus. Taip pat baigiu Rinktinės įsteigimo bei veiksmų apžvalgą. Jei kas buvusių TAR-nės dalyvių turėtų kokių dokumentų, duomenų bei pageidavimų ir norėtų įterpti, lauksiu iki ateinančių metų Vasario pradžios.

Rašyti tik iš esmės. Mano adresas: Jonas D. Čėsna, 261 E. University Ave., Apt. 905, St. Paul, Minn. 55101, U.S.A.

Juknelis K., Melrose Park, IL
Kaslas S.R., Willow Springs, IL
Lesčys J., Chicago, IL
Rutkauskas V., Chicago, IL
Sadauskas K., Baltimore, MD

Aukojusiems KARYS nuoširdžiai dėkoja!

KARIO LEIDINIAI

H. Slenkivličius, KRYŽIUOČIAI. Trijų tomų istorinė novelė, iliustruota, viso 1116 psl. Vertė K. Jankūnas; dall. V. K. Jonyno spalvotas piešinys viršelyje ir aplanke. (I tomas išspardutas); II tomas \$3.50, atpiginta kaina \$1.00; III tomas \$3.50, atpiginta kaina \$1.00.

Vaclovas Biržiška, PRAEITIES PABIROS. Rinkinyt straipsnių iš Lietuvos istorijos, iliustruota istoriniais paveiksiais, kietais viršeliais, 352 psl. Kaina \$6.50. Atpiginta \$2.50.

O. Urbonas, 1410 METŲ KARAS IR ŽALGIURIO MŪŠIS. Pirmas toks išsamus veikalas apie žymiausią mūšį Lietuvos istorijoje. Iliustruota, dviejų spalvų mūšio schema, 110 psl., kaina \$3.00. Atpiginta \$1.50.

O. Urbonas, DIDŽIOJO ŠIAURĖS KARO FRONTAS LIETUVOJE. Studija apima karinius įvykius XVII a. gale ir XVIII a. prasidedant. Dėmesys kreipiamas į kovas Lietuvoje vykusias tarp lietuvių švedų pusėje ir tų, kurie ėjo išvien su lenkais ir rusais. Iliustruota, dviejų dalių, viso 259 psl. (I dalis išsparduta); Vienos dalies kaina \$1.75. Atpiginta \$1.00.

Z. Raulinaitis, DURBĖS MŪŠIS. Aprašo 1260 m. įvykusių didžiąją žemaičių pergalę, kovas ir įvykius privedusius prie to mūšio ir pasekmes. Iliustruota, 96 psl., kaina \$1.25 (Išsparduta).

Z. Raulinaitis, AISČIAI KARINĖS ISTORIJOS ŠVIE-SOJE. Baltų karinės istorijos pradžia. Įvykiai apima I a. ir prieškristinius amžius. Iliustruota, 64 psl., kaina \$1.25 (Išsparduta).

Z. Raulinaitis, HUNŲ ŽYGIS Į PRŪSUS. Aprašo įvykusį V a. hunų žygį į Prūsų Gamalį plį. 32 psl. Kaina \$1.00.

Plk. K. Skirpos studija: 5 D.L.K. KĖSTUCIO PULKO KOVOS TIES SEINAIŠ 1920 METAIS, yra atspausdinta atskira knygtute, 124 psl. Autorius studiją peržiūrėjo, atitaisė netikslumus ir KARYS patiekia ją skaitytojams kaip dokumentą įamžinantį mūsų kovų dėl nepriklausomybės vieną iš sunkiausių laikotarpių. Kaina \$3.00.

Z. Raulinaitis, GALINDAI PRIEŠ ROMĄ. Įvykiai vyksta II-IV a., kai gotai viešpatavo Rytinėje Europoje ir Ermanrikas valdė nuo Baltijos iki Juodųjų jūrų. Iliustruota, 80 psl., kaina \$1.50. Atpiginta \$1.00.

Z. Raulinaitis, VAIDEVUTIS. Nagrinėja, ar Valdevutis buvo istorinė, ar legendinė asmenybė. 64 psl. Kaina \$1.00.

J. Variakojis, 4 P. LK MINDAUGO PULKAS. Pulko kovos Nepriklausomybės karo frontuose: bolševikų, bermontininkų, lenkų. Žygiai ir kovos pavaizduotos brėžiniais ir dalyvių nuotraukomis. Viso apie 50 iliustracijų, 120 psl. Kaina \$3.50. Atpiginta \$2.75.

P. Žilys, SUOMIŲ-SOVIETŲ KARAS. Karo išvakarėse, derybos, įtampa, laukimas... Pirmosios kovos. Kautynės šiaurėje, prie Ladogos ežero, Karelijos sąsmaukoje... Suomių narsi gynyba ir jų tipinga "motti" taktika. Sunkūs nuostoliai, lėta užsienių parama... Suomija priversta pasirašyti taiką... Prarasta teritorija, karo nuostoliai, evakuacija... Plk. Žilys sukūrė tikslų ir aiškių šių žiaurių grumtynių vaizdą. Iliustruota, 176 psl. Kaina \$3.50. Atpiginta \$2.75.

Dr. J. Puzinas, KELIAS Į LIETUVOS NEPRIKLAUSOMYBĖS ATSTATYMĄ. Pasinaudodamas įvairiuose šaltiniuose paskelbta medžiaga, prof. dr. Jonas Puzinas bendrais bruožais nušviečia tuos įvykius, kurie turėjo įtakos Lietuvos valstybės atstatymui. Dokumentinė medžiaga yra paskleista įvairiuose leidiniuose, daugeliu sunkiai, arba ir visai neprieinama. Todėl šis leidinys yra labai svarbus, nes čia yra sutelkti visi svarbesnieji dokumentai nuženklinantieji mūsų kelią į Vasario 16-los Akta. 90 psl. su iliustracijomis. Kaina \$2.50. Atpiginta \$2.00.

Z. Raulinaitis, FRIEŠ VIKINGŲ AUDRĄ. Šie yra pagrindiniai studijos skyriai: Anglai saksai ir aiščiai Pabaltijys; Baltų kraštai švedų žygiams prasidėjus; Danai pradeda puldinėti Baltijos kraštus; Starkadas; Bravalos mūšis; Ginklai (400-800 metais). 72 psl. Kaina \$2.00.

Įvairių autorių straipsniai skelbiami KARYJE nevisada reiškia redakcijos ar leidėjų nuomonę • KARYS išleidžiamas kiekvieno mėnesio pradžioje. Jam skiriami straipsniai turi pasiekti redakciją nemažiau dvi savaites prieš išleidimą. Rankraščiai redakcijoje nesaugomi • Keisdami adresą nedelsdami praneškite KARIUI, pažymėdami naująjį ir senąjį adresą • Čekius, arba "Money Order" adresuoti tik "KARYS" vardu, — ne "Warrior" ar kt.